

El tractament dels efímers:

una exploració als centres documentals de Catalunya

Èlia Romaní Molins

Treball de Final de Màster

Convocatòria de setembre

Tutor: Jesús Gascón

Màster en Biblioteques i Col·leccions Patrimonials

Curs 2015-2016

Facultat de Biblioteconomia i Documentació

Universitat de Barcelona

It is difficult to describe it except by saying that it is everything which would ordinarily go into the waste paper basket that is not actually a book. Another way of describing it is to say that we gather everything which a museum or library would not ordinarily accept if it were offered as a gift.

John Johnson sobre la seva Col·lecció¹.

¹ A The John Johnson Collection. Catalogue of an Exhibition. Oxford: Bodleian Library, 1971. p. 8. [en línia]. Disponible a: http://www.bodleian.ox.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0004/86044/catalogue-of-an-exhibition.pdf. [Consulta: 08/08/2016].

Resum executiu	Pàg. 9
Agraïments	Pàg. 11
1. Introducció	Pàg. 13
1.1 Què són els efimers	Pàg. 13
1.2 Problemàtica dels efimers	Pàg. 15
1.3 Objectius	Pàg. 16
2. Metodologia	Pàg. 19
2.1 Criteris per a dissenyar l'entrevista	Pàg. 19
2.2 Guió de l'entrevista	Pàg. 20
2.3 Els centres escollits	Pàg. 23
2.4 Valoració crítica del procés	Pàg. 26
2.4.1 Sobre l'entrevista	Pàg. 26
2.4.2 Sobre els centres estudiats	Pàg. 27
2.4.3 Sobre el cronograma i la gestió del temps	Pàg. 27
2.5 Presentació dels resultats	Pàg. 28
3. Resultats	Pàg. 31
3.1 Preguntes generals sobre els efimers en els centres	Pàg. 31
3.1.1 Què entenen els professionals com a documents efimers?	Pàg. 31
3.1.2 Quines tipologies d'efimers tenen?	Pàg. 32
3.1.3 Distingeixen entre materials efimers, publicacions menors o literatura gris?	Pàg. 32
3.1.4 Com arriben els fons a aquests centres documentals i com gestionen les donacions?	Pàg. 32
3.1.5 Segreguen els fons personals si a dins hi troben col·leccions de documents efimers?	Pàg. 33
3.1.6 Quin valor i sortida donen als efimers?	Pàg. 33
3.1.7 Conserven els efimers actuals?	Pàg. 34
3.1.8 De quins recursos disposen?	Pàg. 34
3.2 Preservació i conservació	Pàg. 34
3.2.1 Tenen unes pautes d'actuació definides?	Pàg. 34
3.2.2 En quin estat arriben els fons?	Pàg. 35
3.2.3 Tenen un espai de rebuda o quarantena?	Pàg. 35
3.2.4 Quins contenidors utilitzen per a desar els efimers?	Pàg. 35
3.2.5 Quin és espai i mobiliari d'emmagatzematge utilitzen?	Pàg. 35
3.2.6 Tenen pressupostos per a contenidors de conservació, per a restauració o un fons de contingència per accidents?	Pàg. 36
3.2.7 Compten amb el suport de personal especialitzat en el tractament físic dels documents?	Pàg. 36
3.2.8 Han hagut de fer algun trasllat de fons?	Pàg. 36

3.3 Digitalització	Pàg. 37
3.3.1 Quins protocols segueixen?	Pàg. 37
3.3.2 Externalitzen el servei de digitalització o ho fan al propi centre documental?	Pàg. 37
3.3.3 Fan la digitalització abans o després del tractament físic i de la descripció?	Pàg. 38
3.3.4 Optimitzen recursos de digitalització mitjançant la cooperació amb d'altres centres?	Pàg. 38
3.3.5 Dediquen un pressupost per a la digitalització?	Pàg. 38
3.3.6 On emmagatzemen els arxius digitalitzats? Aquests són de fàcil accés pels treballadors del centre?	Pàg. 38
3.4 Classificació i descripció	Pàg. 39
3.4.1 Tenen algun manual o guia que els orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers?	Pàg. 39
3.4.2 Tenen tots els fons inventariats? Els inventaris estan a disposició dels usuaris?	Pàg. 39
3.4.3 Tenen un quadre de classificació definit? Està a disposició dels usuaris? En quines fonts s'han basat per a fer-lo?	Pàg. 39
3.4.4 Es fa la descripció per a cada ítem o es fan reculls facticis?	Pàg. 40
3.4.5 Quins eines de descripció estàndards utilitzen?	Pàg. 41
3.4.6 On es publiquen aquestes descripcions?	Pàg. 41
3.4.7 Optimitzen recursos de descripció mitjançant la cooperació amb d'altres centres?	Pàg. 41
3.5 Difusió	Pàg. 42
3.5.1 A través de quins canals fan difusió?	Pàg. 42
3.5.2 Quin coneixement tenen els usuaris de l'existència dels fons?	Pàg. 45
3.5.3 Quin tipus d'usuari consulta aquests materials i quin ús en fan?	Pàg. 46
3.5.4 Es demana retribució econòmica quan els usuaris volen imatges digitalitzades d'efímers?	Pàg. 46
3.5.5 Les consultes d'aquests materials es tenen en compte per a les estadístiques d'ús del centre?	Pàg. 46
3.6 Quines estratègies consideren que són un èxit en el tractament dels efímers	Pàg. 47
3.7 Quins deures queden pendents i quins desitjos tenen de cara al futur	Pàg. 48
3.8 Els centres que són un referent i una font d'inspiració	Pàg. 49
4. Conclusions	Pàg. 51
5. Bibliografia	Pàg. 55

Annex: Les entrevistes	Pàg. 59
1. Biblioteca del Cinema de la Filmoteca de Catalunya	Pàg. 61
2. Centre de Documentació de la Direcció General de Cultura Popular, Acció i Associacionisme Cultural (DGCPAAC)	Pàg. 72
3. MAE Centre de Documentació de l'Institut del Teatre	Pàg. 81
4. CRAI Biblioteca de Reserva de la UB	Pàg. 89
5. Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya	Pàg. 90
6. Biblioteca Museu Víctor Balaguer	Pàg. 98
7. Biblioteca de Montserrat	Pàg. 108
8. Biblioteca del Casino de Manresa	Pàg. 114
9. Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic	Pàg. 115
10. CRAI Biblioteca del Pavelló de la República de la UB	Pàg. 117
11. Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola	Pàg. 128
12. Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona	Pàg. 133
13. Biblioteca del MNAC	Pàg. 143
14. Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès	Pàg. 150
15. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona	Pàg. 158
16. Biblioteca del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya	Pàg. 167

Resum executiu

Els documents efímers són una categoria documental difícil de definir, però que es troba de manera recurrent en els centres patrimonials d'arreu. Són uns documents que estan guanyant interès per part del públic general i especialitzat i els bibliote-caris i arxivers els comencen a tractar amb més atenció.

No obstant això, detectem que aquests professionals de la informació troben dificultats a l'hora d'afrontar el seu tractament documental, ja sigui per la dificultat per a preparar estudis teòrics i estàndards a seguir, perquè no cauen en un camp professional delimitat, perquè n'hi ha molts i demanen moltes hores de dedicació o perquè són un repte per a la preservació i, de retruc, per a la digitalització.

És per això que proposem com a objectiu principal d'aquest treball saber si en el nostre territori aquests documents s'estan posant en valor i si s'estan aconseguint estratègies d'èxit en el seu tractament. També proposem com a objectiu secundari intentar preparar un recull de bones pràctiques en relació a aquest tractament.

Pel què fa a la metodologia del treball, aquesta aproximació, o estat de la qüestió, s'ha aconseguit amb la participació dels professionals de 16 centres documentals de Catalunya, que han tingut la generositat de respondre les preguntes d'una entrevista dissenyada per l'ocasió. Aquesta entrevista queda estructurada en un conjunt de preguntes generals seguides pel que venim a anomenar els quatre eixos del tractament documental: preservació i conservació, digitalització, classificació i descripció, i difusió. Quan hem valorat posteriorment el procés hem pogut detectar alguns desencerts en l'entrevista així com en la gestió del temps i la tria de centres, que en cap cas han entorpit el bon desenvolupament de la recerca.

Quant a les conclusions, malauradament, per falta de temps i excés d'extensió, no hem pogut assolir l'objectiu secundari de presentar un recull de bones pràctiques ben estructurat, però pensem que, no obstant això, la informació necessària per a realitzar-lo es pot trobar en l'apartat de resultats i en l'annex d'aquest treball.

Per contra, sí que considerem que s'ha aconseguit una resposta al plantejament de l'objectiu principal. A través de l'estudi dels resultats hem conclòs que definir els documents com a efímers no resol el problema del calaix de sastre que tenen a la majoria de centres documentals i que els professionals no es senten còmodes utilitzant aquest terme. També hem entès que són documents ben valorats pels professionals, malgrat els entrebancs que es troben quan els han de tractar. Pel què fa als eixos del tractament documental, hem arribat a la conclusió que la preservació i la digitalització es fan amb sentit comú més que seguint unes pautes marcades i que s'adapten als recursos de cada centre. D'altra banda, no hem pogut detectar una tendència clara per a treballar la classificació i la descripció, però hem vist que la difusió s'està treballant amb ganes i a través de diversos canals que funcionen.

També ens ha quedat clar que de moment no hi ha uns bons canals establerts que permetin la cooperació entre els diversos centres i que la manca de recursos posa moltes traves als professionals que s'hi dediquen, però que d'altra banda aquests se n'han sabut sortir i han sabut trobar solucions imaginatives amb els recursos disponibles.

Aquest treball no existiria si no fos per la participació, bona predisposició, immensa generositat i santa paciència de tots els entrevistats:

Noemí Maya	Núria Paule
Miquel Àngel Pintanel	Montse Caus
Vero Guarch	Rafel Ginebra
Toni Serés	Lourdes Prades
Marcos Yáñez	Lourdes Reyes
Anna Valls	Albert Díaz
Neus Verger	Montse Peris
Roser Pintó	Yolanda Ruiz
Montserrat Comas	Berta Ribé
Míriam Albà	Santi Barjau
Miquel Marzal	Elisa Regueiro
Àngels Rius	Àngels Dalmases

A tots vosaltres, moltes gràcies i, si us plau, no dubteu en cobrar-vos el favor.

Gràcies també a la Maite Cuende, la Blanca Reyes, la Mònica Baró i en Pedro Rueda pels contactes i especialment al tutor Jesús Gascón pels contactes, la guia i consells, i sobretot per la paciència i la comprensió.

Tampoc poden faltar els agraïments per a la resta de companys de la Filmoteca, de Cultura Popular i del Museu Marès, la Pilar González, l'Olga Mairal, en Jordi Torà, en Pere Tubert, en Miguel Lechón i la resta de la família per les llegendes i per les paraules de calma i ànims.

1. Introducció

Entre els diversos tipus de documents que es poden trobar en un centre documental patrimonial n'hi ha uns quants que ens costen especialment de domar, malgrat que siguem els professionals més preparats per a ordenar-los i classificar-los. Els límits d'aquesta categoria es desdibuixen i difuminen i la seva definició, a vegades tan palpable i evident, sovint se'ns escapa dels dits.

Els documents efímers poden ser, ras i curt, un autèntic mal de cap per als documentalistes, bibliotecaris i arxivers i, alhora, tots hem anat prenent consciència que aquesta gran quantitat de material imprès és un patrimoni de valor incalculable que s'ha despertat de la seva letargia.

Aquest treball queda emmarcat, d'una banda, des d'un punt de vista acadèmic, per la participació en el Màster de Biblioteques i Col·leccions patrimonials i en el Postgrau d'Ephemera impartit en la mateixa facultat de Biblioteconomia i Documentació de la UB, i d'altra banda, des d'un punt de vista professional, pel nostre vincle laboral amb diversos centres patrimonials i el nostre treball directe amb aquesta tipologia de documents.

Els efímers, dèiem, semblen conflictius tan en la teoria com en la pràctica: des d'un punt de vista teòric, hem après l'heterogeneïtat de definicions i característiques d'aquests, però aquestes definicions no sembla que ofereixin solucions ni encaixin gaire bé ni amb les maneres de fer, ni amb els fons d'alguns centres patrimonials, cadascun amb les seves particularitats.

En un camp professional on la cooperació mana i tothom té clar que és millor anar tots a una, els bibliotecaris i arxivers veiem el tractament documental dels efímers com un autèntic repte, ja que les pautes i barems establerts per a d'altres tipologies de documents no acaben d'encaixar a l'hora d'afrontar-los. És per això que l'interès principal d'aquest treball de recerca és el de respondre a una qüestió ben clara: quin és el punt de vista dels professionals i quines solucions han trobat per tractar les seves col·leccions d'efímers?

1.1 Què són els efímers

Si bé aquest treball és eminentment pràctic, no podem obviar una **mínima contextualització teòrica** dels efímers. Abans de començar, però, volem recordar que en el marc d'aquest mateix màster ja es va realitzar un excel·lent treball teòric sobre la qüestió dels efímers en el treball de final de màster d'Isaura Solé titulat *Ephemera al voltant de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888*, on es va dedicar la primera meitat a presentar un marc teòric sobre la matèria².

Els documents efímers, com indica el seu nom, són tots aquells materials pensats per a tenir una **validesa temporal curta** i per a ser **desestimats quan aquesta caduca**. Aquests documents s'han anat produint normalment al voltant d'un esdeveniment concret, o al voltant d'aspectes de la vida quotidiana, com poden ser l'oci o el consum, i és per això que són uns testimonis, com no n'hi ha d'altres, que **poden retratar períodes històrics concrets**. Així doncs, es consideren unes fonts primàries d'informació de gran valor. Cal afegir que el consens general és que aquests materials són gairebé sempre impresos, i per tant, els manuscrits i obres originals queden fora d'aquesta tipologia documental.

La definició i estudi d'aquests materials ha estat liderada pel món anglo-saxó des de finals del s. XIX, i molt especialment des de les dècades dels anys 60 i 70 del s.

² Recomanem amb honesta vehemència la lectura del seu TFM, disponible a: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/58887> [consulta 17/08/2016]

XX, i potenciada, en gran part, per les associacions de col·leccionistes que hi dediquen esforços en forma de col·loquis, publicacions, exposicions, etc.

Els col·leccionistes són, precisament, els primers que van començar a mostrar interès per aquests documents, molt abans que els bibliotecaris i arxivers en prestessin atenció. A aquestes alçades ningú nega que la supervivència de la majoria d'efimers ha estat assegurada gràcies a formar part de llurs col·leccions. Un dels estudiosos més importants de la matèria, Maurice Rickards, va dedicar un capítol sencer del seu llibre *Collecting Printed Ephemera* als *ephemerists* (els col·leccionistes) i anomena noms tan importants com els britànics Samuel Pepys, John Bagford i John Johnson o els americans Isaiah Thomas, Bella C. Landauer i Jefferson Burdick³. A Catalunya, diversos centres documentals giren al voltant de custodiar els fons de col·leccionistes de gran talla com Joan Amades, Pau Vila, Frederic Marès o Víctor Balaguer.

³ RICARDS, Maurice. *Collecting Printed Ephemera*. Oxford: Phaidon. Christie's, 1988. p.37-58

No obstant això, aquí a Catalunya no ha estat fins fa pocs anys que aquests documents han cobrat valor. Així doncs, tot i que més tard, aquí també s'està utilitzant el terme efímer cada cop més en el món de la biblioteconomia i de l'arxivística.

Dins d'aquesta categoria documental **hi caben tipologies molt diverses d'impresos** que sempre han donat problemes a l'hora de fer-los encaixar en les classificacions de documents convencionals. Dit això, també és **complicat donar una sola definició als efimers**, i fins ara els que han teoritzat sobre el tema només han pogut oferir definicions basades en diverses dimensions o punts de vista: segons les intencions dels productors del document, el mètode de tractament que ha de rebre, la seva forma o el seu contingut temàtic. Val la pena que repassem algunes d'aquestes definicions:

Una de les primeres definicions la va donar John Lewis al seu llibre *Collecting printed Ephemera*, centrant-se en el **propòsit del document efímer**, els va definir com a “*qualsevol cosa que s'hagi imprès amb un propòsit de temps curt i específic; es pot tractar d'un tiquet de bus, un cartell de circ, una postal de nadal o de Sant Valentí, una citació policial, ... un paquet de flocs de sabó, una etiqueta de vi, una sotacopa de cervesa, un cartró de cigarretes, un tiquet d'avió, un horari de trens o un fullet de viatge. A penes hi ha cap límit i tot i que els llibres estan fora dels nostres límits, les revistes, els còmics i els diaris definitivament en formen part*”⁴.

⁴ Citat a MAKEPEACE, Chris. *Ephemera: a book on its collection, conservation and use*. Aldershot: Gower, 1985. p.5

John Pemberton en va fer la definició des del punt de vista de les **intencions dels productors o les vies de circulació del document** i parlava de “*Un tipus de documentació impresa que s'escapa dels canals normals de publicació, venda i control bibliogràfic. Cobreix alhora les publicacions que són de lliure accés al públic general i les que estan pensades per a una circulació limitada i específica. Des del punt de vista dels bibliotecaris, aquesta documentació es defineix en part perquè tendeix a resistir-se a un tractament convencional quant a adquisicions, ordenació i emmagatzematge i no té per què justificar una catalogació sencera*”⁵.

⁵ Citat a CLINTON, Alan. *Printed Ephemera. Collection, organisation and access*. London: Clive Bingley, 1981. p.15

Alan Clinton feia una observació sobre els efimers des del punt de vista de la seva **forma**, dient que “*es poden situar en algun punt d'un continu que té els volums impresos i enquadernats en una punta i petits retalls de manuscrits a l'altra*”. Segons l'autor, “*independentment d'on es trobin els efimers en aquest continu, la seva organització i accés només dependrà de la seva forma en casos rars i especials*”. Clinton acabava afegint que “*s'ha arribat a la majoria de definicions de documents efimers decidint primer què se n'excloïa. Aquesta manera negativa de definir-los deriva de l'evolució històrica dels interessos administratius i professionals dels bibliotecaris i arxivers*”⁶.

⁶ CLINTON, Alan. *Printed Ephemera. Collection, organisation and access*. London: Clive Bingley, 1981. p.15-18

A totes aquestes cal afegir la definició de Maurice Rickards: “*Parlant en general, la*

*paraula ephemera s'utilitza per a denotar els articles de paper transitoris d'ús diari - principalment impresos - que s'han fabricat específicament per ser utilitzats i llençats ... la paraula s'aplica a una vasta gamma d'ítems, alguns més efímers que d'altres*⁷.

I encara faltaria la **més completa**, la de Chris Makepeace: “*Ephemera és el nom col·lectiu donat al material que porta un missatge verbal o il·lustratiu i que s'ha produït o bé per processos d'impressió o per processos d'il·lustració, però no té el format estàndard de llibre, pamflet o publicació periòdica. Té les següents característiques:*

(a) *normalment és poc sòlid, lleuger o insubstancial;*

(b) *és un document transitori produït amb un propòsit específic i que no està pensat per a sobreviure l'actualitat del seu missatge o esdeveniment al qual fa referència. Conseqüentment, la majoria d'ítems tenen una vida útil limitada, tot i que la vida d'un ítem pot variar segons el propòsit amb el qual s'ha produït i pot ser perfectament d'interès per a erudits i col·leccionistes quan ja no sigui actual;*

(c) *la seva adquisició, emmagatzematge, classificació i catalogació pot no caure en els mètodes de tractament acceptats convencionalment a les biblioteques i oficines de registre i, en conseqüència, pot demanar una consideració especial. És, tanmateix, classificable;*

(d) *la seva disponibilitat dependrà d'on es va produir; a mans de qui, per a quin propòsit i a través de quins canals s'ha distribuït;*

(e) *pot tractar-se tant d'una font d'informació primària com secundària*⁸.

1.2 Problemàtica dels efímers

Podríem allargar-nos més en el complex debat de la definició de document efímer, però aquest **és un treball pràctic**. Per això, preferim detectar alguns dels problemes que pensem que fan que aquests documents siguin tan difícils de tractar en els centres documentals:

- La dificultat per a preparar estudis teòrics i estàndards a seguir:

A l'hora de parlar d'efímers ja hem vist que no hi ha un consens semàntic, una definició que tothom pugui acceptar. Aquesta falta de concreció ve per la dificultat d'establir uns límits amb d'altres tipologies documentals. Per això, el què entra o es queda fora del calaix dels efímers pot dependre del punt de vista de cadascú i a cada centre es prendran decisions fetes a mida: on uns només veuen fulls solts, els altres hi veuen fulletons de diverses pàgines, on uns hi fan cabre goigs i romanços, els altres no els hi posarien mai.

La manca de precisió terminològica també està ben arrelada entre les diverses tipologies de documents que es poden considerar efímers, o bé perquè no tenen un nom propi definit o bé perquè en tenen més d'un. A tot això cal afegir que, degut al fet d'escapar del circuit tradicional de publicació, venda i difusió, no s'ha pogut mesurar la producció de materials impresos efímers i per tant no hi ha gaires catàlegs o repertoris que puguin ajudar a orientar els professionals a l'hora de tractar-los.

- No cauen en un camp professional delimitat:

Tradicionalment, les tasques documentals havien quedat ben repartides entre els diversos professionals: simplificant-ho, els bibliotecaris s'ocupaven dels llibres, els arxivers dels manuscrits i documents d'arxiu i els conservadors de museu dels objectes.

Els efímers, però, acostumen a navegar pels marges dels ventalls que cobreixen aquests oficis, de manera que qualsevol d'aquests professionals s'hi pot aproximar i tractar-los d'una manera o una altra. Això pot comportar diverses polèmiques i discussions sobre competències a petita escala, però també comporta que no s'hagi definit una política de tractament clara a gran escala i que hi hagi documents

⁷ RICKARDS, Maurice et al. *The Encyclopedia of Ephemera. A guide to the fragmentary documents of everyday life for the collector, curator and historian*. London: British Library, 2000.

⁸ MAKEPEACE, Chris. *Ephemera: a book on its collection, conservation and use*. Aldershot: Gower, 1985. p.10

⁹ Al llarg de les nostres visites, hem pogut veure un mateix tipus de document, per exemple una Auca, descrita com a objecte de museu amb Museumplus, com a document en un registre bibliogràfic al CCUC, amb metadades en un repositori digital, com a ítem d'arxiu en el sistema Atom o fins i tot també en bases de dades de treball intern.

idèntics tractats de maneres molt diverses. No es pot proposar d'establir una metodologia per a treballar-los quan els mètodes aplicats actualment són tan variats⁹.

- **N'hi ha molts i demanen moltes hores de dedicació:**

Fa uns mesos, una bibliotecària comentava, molt encertada: "No és el mateix catalogar un metre lineal ocupat per un títol de revista que un metre lineal ocupat per centenars d'efimers". Com que normalment només estan formats per un full o per un petit grapat de pàgines, cadascun d'aquests documents, individualment, pràcticament no ocupa espai. El problema, o la sort, és que a les biblioteques i arxius acumulen col·leccions de centenars o bé milers d'efimers, molts dels quals demanen un tractament catalogràfic individual. Clarament, la sensació de progrés és molt limitada si es compara amb d'altres tipologies documentals.

Cal afegir que la cooperació entre diversos centres a l'hora de descriure aquests documents és molt limitada, fet que encara alenteix més el procés de descripció, ja que molts dels documents no tenen autoria o no tenen títol, de manera que és fa molt complicat contrastar les dades entre centres.

- **Són un repte per a la preservació i, de retruc, per a la digitalització:**

No és cap secret que dins del calaix dels efimers hi entren documents molt variats: Són variats per la seva mida, perquè hi tenim des de cartells fins a segells postals. Variats per la seva forma, que pot ser irregular com la dels cromos encunyats, etiquetes de productes, pai-pais o targetes comercials vistoses. I també variats pels seus materials, ja que es poden trobar combinacions de diversos tipus de paper, cartró, roba, plàstic o metall. A més, com que es van fer pensant que tindrien una validesa temporal curta, normalment estan fets amb un paper de baixa qualitat.

Tot això comporta molts mals de caps des del punt de la preservació ja que, per a determinades tipologies d'efimers, poden fer falta contenidors fets a mida, així com també un mobiliari i unes condicions ambientals especials per a l'espai de magatzem. Fins i tot poden necessitar una cura extra per part dels restauradors.

Paral·lelament, les mides i materials heterogenis també suposaran un esforç a l'hora de digitalitzar, ja que caldrà establir barems diferents per a cada tipologia, i fins i tot es necessitarà una maquinària distinta en cada cas.

1.3 Objectius

Per tot això, en aquest treball hem determinat un objectiu principal i un objectiu secundari:

L'**objectiu principal** d'aquest treball és el de **recollir les opinions** sobre la problemàtica que han d'afrontar els diversos professionals quan han de tractar amb els impresos efimers i, sobretot, **estudiar les solucions que han trobat** a cada centre així com la situació en què es troben per fer-nos una idea de l'estat de la qüestió (és a dir, saber si aquests documents s'estan posant en valor i si s'estan aconseguint estratègies d'èxit en el seu tractament).

Aquesta aproximació, o estat de la qüestió, s'ha aconseguit amb la participació dels professionals de **16 centres documentals de Catalunya**, que han tingut la generositat de respondre les preguntes d'**una entrevista dissenyada per l'ocasió**. Aquesta entrevista queda estructurada en el que venim a anomenar els quatre eixos del tractament documental¹⁰ i abraça qüestions tan variades com els materials de conservació, els barems de digitalització, els sistemes actuals de catalogació o les diverses polítiques de difusió.

L'**objectiu secundari** és el d'intentar preparar un recull de bones pràctiques vis-

¹⁰ Que descriurem amb més detall a l'apartat de metodologia.

tes en aquests centres que, des de la nostra absoluta modèstia, esperem que pugui servir com a eina o donar idees a tots els interessats el el tractament dels efimers.

2. Metodologia

Per tal de tenir clar quin és l'estat de la qüestió que plantegem en el treball no hem dubtat que la millor estratègia era **estudiar el terreny en primera persona**. Ha calgut doncs, anar als centres, parlar amb calma amb els professionals que custodiaven els seus fons sobre el tractament d'aquests, aprendre dels seus punts de vista i opinions, i veure de primera mà els espais i les maneres de fer.

D'aquesta manera, hem adquirit una experiència personal que ens ha ajudat a entendre millor la nostra professió i alhora hem tingut l'oportunitat de conèixer tot un conjunt de persones ben interessants, tècnics de talla excel·lent. Aquestes converses s'havien d'estructurar i de plasmar d'alguna manera i l'**entrevista** ens ha semblat l'eina més adequada pel nostre propòsit.

2.1 Criteris per a dissenyar l'entrevista

El disseny de l'entrevista no ha estat una tasca fàcil i ha demanat diverses etapes de relectura i de reflexió. L'entrevista havia de cobrir unes necessitats molt específiques i per això calia tenir molt clar què en volíem obtenir.

Així doncs, si l'objectiu del treball és conèixer el tractament documental que s'està duent a terme en aquests centres, calia formular un conjunt de preguntes específiques al voltant d'aquest tractament. Alhora, calia reagrupar aquestes **preguntes específiques** d'alguna manera dotant l'entrevista amb una **estructura** per tal d'intentar facilitar la feina als entrevistats així com per facilitar la futura lectura dels resultats.

D'aquesta manera, ja d'entrada l'entrevista s'ha estructurat en quatre grans grups que hem vingut a anomenar els **quatre eixos del tractament documental**¹¹, és a dir:

- Preservació i conservació
- Digitalització
- Classificació i descripció
- Difusió

Cadascun d'aquests quatre grups queda estructurat, alhora, per dos blocs. En el primer, més pràctic, hi ha totes les preguntes específiques de caire tècnic¹² sobre quines són les **accions i protocols seguits en el moment** així com, en alguns casos, quins són els recursos existents d'aquests centres.

El segon bloc, més teòric, es repeteix de manera idèntica en cadascun dels eixos, consisteix en quatre preguntes formulades amb la intenció de **provocar un moment de reflexió i d'autoavaluació** als entrevistats. Partint que el treball es planteja no com una crítica del sistema sinó que cerca uns resultats positius i constructius, es tracta que els entrevistats s'adonin que fins i tot els centres amb menys recursos poden seguir estratègies d'èxit i poden haver millorat amb el pas del temps.

Amb tot, hi ha hagut tot un conjunt de **preguntes** que ens interessava fer i **que no entraven en cap d'aquests quatre eixos**. Ens interessava, evidentment, conèixer l'opinió dels entrevistats sobre la pròpia definició d'efímers, les tipologies que custodiaven i el valor o prioritat que en donaven dins del seu centre. Així doncs, tot aquest conjunt de preguntes més generals s'han col·locat a l'inici de l'entrevista.

A l'hora de dissenyar l'entrevista, hem tingut clar que aquesta milloraria si podíem tenir en compte el **punt de vista d'algun dels futurs entrevistats** i per això

¹¹ Aquests eixos són, per cert, un clar reflex dels aprenentatges adquirits, tant de manera específica com de manera transversal, en les diverses assignatures del Màster de Biblioteques Patrimonials, com poden ser Projectes de digitalització, Preservació del patrimoni bibliogràfic, Patrimoni bibliogràfic i documental europeu, etc.

¹² Aquestes preguntes es poden llegir en el següent punt de la metodologia

¹³ Sense l'admirable aportació de la Verònica Guarch, en Toni Serés i en Marcos Yáñez en aquesta fase inicial del treball, el nostre guió d'entrevista hagués quedat francament pobre. És una mostra més que, sovint, beneficiar-se del punt de vista fresc d'una altra persona és la millor estratègia a seguir en determinats moments.

¹⁴ Aquestes entrevistes han tingut una durada aproximada d'una hora i mitja. En la majoria de casos el so de les entrevistes es va enregistrar i posteriorment s'ha transcrit.

¹⁵ Com per exemple la de la disgregació o no dels fons personals o les de cooperació amb d'altres centres en termes de digitalització i de descripció.

vàrem aprofitar l'oportunitat d'ensenyar el nostre esbós als documentalistes de la Direcció General de Cultura Popular¹³ (DGCPAAC). Les seves opinions i suggeriments van aportar un gran valor i ens van ajudar a polir l'entrevista fins a arribar a la versió gairebé definitiva. Entre d'altres, ens van ajudar a aclarir quina informació provinent d'aquest treball podria ser interessant per a la majoria d'entrevistats, aquesta seria principalment **els protocols seguits pels altres centres**.

Per acabar, abans de començar la gira d'entrevistes, hem passat per una última fase que ha consistit en fer **dues entrevistes de prova** en centres ben coneguts per nosaltres, la Biblioteca de la Filmoteca i el Centre de Documentació de la DGCPAAC. Aquestes entrevistes de prova, i especialment la primera, ens han permès fer un càlcul del temps que calia per a respondre totes les preguntes¹⁴, provar si el mètode de l'entrevista funcionava i encara aflorar i acabar de polir algunes preguntes més¹⁵. Entre les dues entrevistes de prova i la resta d'entrevistes, degut a circumstàncies alienes al projecte, va passar un període de tres mesos que ens ha fet acabar de reflexionar i ha donat solidesa a l'entrevista, que és el pilar del nostre treball.

2.2 Guió de l'entrevista

Tot seguit adjuntem el guió de l'entrevista tal i com el vam fer arribar als entrevistats:

Centre:

Persones entrevistades:

Data:

Correu de contacte:

Accepteu que puguem fer difusió de tota la informació que ens faciliteu a través del Treball de Final de Màster o, donades les circumstàncies, a través d'un article en una publicació especialitzada?

El tractament de la documentació efímera a Catalunya: Guió de l'entrevista

En el marc del treball de final del màster de Biblioteques i Col·leccions patrimonials de la Facultat de Biblioteconomia de la UB estem interessats en conèixer l'experiència del vostre centre documental, biblioteca o arxiu pel què fa al tractament dels fons efímers.

El treball tracta de recollir una visió de la problemàtica específica del tractament dels efímers que han d'afrontar els diversos tipus de centres. Amb l'interès que el resultat del treball sigui constructiu i de servei, no es tracta tant de fer una comparativa ni una avaluació (especialment tenint en compte que cada centre pot tenir recursos diferents), sinó de fer un recull de bones pràctiques i de recursos.

Amb la vostra ajuda podrem recollir totes les dades i documents pertinents que, un cop tractats, compartirem amb vosaltres. A part del servei que us pugui fer el recull de bones pràctiques, esperem que l'entrevista també us ajudi a tenir un moment de reflexió i de celebració per tota la feina feta en el vostre centre fins el moment.

L'entrevista té una durada aproximada de dues hores.

Preguntes inicials

- Què considereu com a documents efímers i què no?
- Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?
- Feu una distinció entre materials efímers i publicacions menors o literatura gris?
- Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

- e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efimers dins dels fons personals del centre?
- f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?
- g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?
- h) Conserveu els efimers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?
- i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Els quatre eixos del tractament documental

1. Preservació i conservació

- Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?
- Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?
- En quin estat arriben els fons?
- On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?
- Quins contenidors utilitzeu?
- Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?
- Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?
- Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?
- Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració? Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)
- Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?
- Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?
- En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?
- Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?
- Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?
- Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

2. Digitalització

- Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?
- Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?
 - a) A quants DPI s'escanegen les imatges?
 - b) Es digitalitza a color o en escala de grisos?
 - c) Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document?)
- Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?
- Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?

- Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?
 - Feu la digitalització abans o després de fer la descripció dels documents?
 - Dediqueu un pressupost anual a la digitalització dels vostres fons? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?
 - On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?
 - Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?
- En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?
 - Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?
 - Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?
 - Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

3. Classificació i descripció

- Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?
 - Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?
 - Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subseries, ítems, etc.)?
 - Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per internet?
 - Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?
 - A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?
 - El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per internet?
 - Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?
 - La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?
 - Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?
 - La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efímers?
- En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?
 - Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?
 - Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?
 - Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

4. Difusió

- Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?
- A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?
- Catàleg (En cas que sí, quin?)
- Web de la institució (En cas que sí, quina?)
- Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)
- Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)
- Xerrades
- Mitjans de comunicació
- Exposicions pròpies
- Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)
- Xarxes socials (En cas que sí, quines?)
- Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic
- Activitats per als infants
- Viquipèdia
- Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?
- Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?
- Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)
- Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuós d'aquestes col·leccions?
- Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?
- Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?
- En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?
- Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?
- Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?
- Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

2.3 Els centres escollits

Per a la tria dels centres entrevistats hem procurat agafar una mostra amb el màxim d'heterogeneïtat possible per tal de recollir una major varietat de mètodes en el tractament dels efímers així com també de punts de vista, de necessitats i prioritats. Aquesta **heterogeneïtat** s'ha vist reflectida en **diverses dimensions**, ja que ens ha interessat veure:

- **Diversos tipus de centres documentals:** biblioteques, arxius i, especialment, museus on també es pogués tractar els efímers com a document-objecte expositiu.
- Centres **patrimonials i no patrimonials**.
- Centres **públics i privats**.
- Centres **especialitzats i centres generalistes**.
- Centres amb **més o menys recursos**.
- Centres **més grans o més petits** (amb més o menys fons i responsabilitats).
- Centres a la **capital** i centres de la **perifèria**. Ens ha interessat especialment la perspectiva dels centres documentals situats fora del nucli de Barcelona.

A l'hora d'escollir quins centres s'havien d'entrevistar, els primers a entrar en aquesta llista han estat els centres amb els quals hem tingut una **vinculació laboral recent** i que tenien **fons pertinents per a l'interès d'aquest treball**. Calia aprofitar que teníem un coneixement més o menys profund de la mecànica de treball i dels tipus de fons d'aquests centres així com també teníem confiança amb els entrevistats per tal d'aconseguir una informació de millor qualitat i un *feedback* més sincer.

Dos d'aquests centres han estat els ja mencionats de la Filmoteca i la Direcció General de Cultura Popular. D'altra banda, els altres dos també han estat fortament **vinculats amb la tasca formativa del Màster** i tant els centres com les pròpies tasques que s'hi han dut a terme ja **s'havien escollit prèviament en funció de la temàtica d'aquest treball**.

El primer cas, la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya, ha estat el centre on hem realitzat les **pràctiques curriculars** del Màster (85 hores); si bé l'estada ha estat breu, s'ha dedicat íntegrament al tractament de fons efímers (el fons històric de programes de mà de festes majors de Catalunya, d'una banda, i el variat fons dels dissenyadors Ribas i Creus¹⁶, de l'altra).

¹⁶ Aquest fons contenia molts formats diferents, la majoria dels quals entrarien en la categoria d'efímers: cromos, nades, postals, fulletons, programes de mà, cartells, etc.

El segon cas, el Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès, ha estat el centre on hem realitzat les **pràctiques no curriculars** vinculades al Treball de Final de Màster (170 hores). La tasca duta a terme en aquest centre ha estat d'un gran interès i mereixedora del seu propi estudi individualitzat, ha consistit en l'elaboració d'una proposta d'actuació per al tractament i unificació dels fons de documents efímers¹⁷ i és per això que hem tingut autoritat per respondre una part de l'entrevista feta en aquest centre.

¹⁷ Fons efímers molt variats, ja que s'havien recollit pel col·leccionista Marès (des de goigs fins a caps de llumins passant per paper de carta d'hotels), i que havien rebut una aproximació molt diferent en funció de si havien anat a parar en un departament o altre del museu: al departament de Col·leccions, a la Biblioteca o a l'Arxiu Documental.

Per a escollir la resta de centres, i sumat a un cert procés de recerca propi, no hem negat l'evidència que **els contactes personals són els que sovint obren més portes**, per això no hem estalviat cap ocasió per explicar el projecte a tothom. Fruit d'això hem aconseguit unes recomanacions i uns contactes fantàstics per part del professorat de la facultat, els companys de classe i també de diversos professionals del sector. No dubtem que sense aquestes aportacions la tasca d'aconseguir voluntaris per a les entrevistes hagués estat més complicada.

En conclusió, d'una manera o altra hem pogut contactar i estudiar en major o menor mesura els següents **16 centres**:

- Quatre biblioteques i centres de documentació de **museus**:

• **El Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès:**

El Museu Frederic Marès custodia l'àmplia col·lecció personal de l'escultor, una part de la qual està formada per documents efímers molt variats dels quals en destaquen els efímers al voltant del tabac (com caps de cigars, vitoles o caps de llumins), els jocs, i la imatgeria popular. Una part important d'aquests documents estan exposats al museu al Gabinet del Col·leccionista i la resta es troben a l'Arxiu documental.

• **La Biblioteca del MNAC:**

A la Biblioteca del MNAC hi tenen una col·lecció de 3.000 caps amb petits catàlegs i d'altra documentació que es forma al voltant de les exposicions d'art.

• **La Biblioteca del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (a Terrassa):**

Al MNACTEC tenen documents efímers al voltant de la temàtica de la producció tèxtil, de la indústria i del transport. Això pot englobar des de mostraris de roba fins a maquetes d'aeronàutica de cartolina. La majoria del fons d'efímers encara

està en espera de ser tractat.

- **El Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona:**

Dins dels fons personals de l'arxiu d'aquest centre de documentació hi ha documents vinculats al procés de disseny gràfic o de la impremta.

- Quatre biblioteques **especialitzades**:

- **La Biblioteca del Cinema de la Filmoteca de Catalunya:**

A la Filmoteca custodien una col·lecció de gairebé 30.000 cartells cinematogràfics i de 13.000 programes de mà de cinema, també tenen cartelleres de cinema i lobbycards, entre d'altres tipologies.

- **El Centre de Documentació de la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals (DGCPAAC):**

A la DGCPAAC tenen tres fons importants amb imatgeria popular (auques, romanços, goigs, jocs, retallables, escales de vida, etc.): el fons de Joan Amades (d'aproximadament 13.000 documents), el fons Palau Antiguitats i el fons de Lluís-Carles Busquets.

- **El MAE Centre de Documentació de l'Institut del Teatre:**

El MAE conserva una col·lecció de 6.500 cartells i una de 100.000 programes de mà, entre d'altres documents, que testimonien la memòria de les arts escèniques.

- **La Biblioteca Museu Víctor Balaguer (a Vilanova i la Geltrú):**

A la Víctor Balaguer tenen una col·lecció local que engloba no només la documentació generada a Vilanova sinó també a la resta del Garraf i del Penedès i que està formada per diversos tipus d'efimers (com poden ser fullets, proclames, cartells, programes d'actes, etc.). També tenen una col·lecció de menús i una d'ex-libris molt conegudes.

- Dues biblioteques **universitàries**:

- **El CRAI Biblioteca del Pavelló de la República de la UB:**

Al Pavelló de la República tenen diversos efimers relacionats amb els seus temes d'estudi (Segona República, Guerra Civil, Franquisme, Exili i Transició) com són cartells, adhesius, fulls volants, opuscles, etc.

- **El CRAI Biblioteca de Reserva de la UB:**

A la Biblioteca de Reserva fa deu anys que es dediquen a separar i tractar tot el material annex que es troben entre les pàgines dels seus llibres i ja tenen al voltant de 1.000 documents d'aquests tractats.

- Dues biblioteques-arxius **eclesiàstics**:

- **La Biblioteca de Montserrat:**

A Montserrat desen diversos opuscles i fullets relacionats amb el santuari així com amb d'altres santuaris marians. També tenen una important col·lecció de goigs, postals i estampes devotes.

- **L'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic:**

Tenen una important i antiga col·lecció local que recull documents de tot l'àmbit del bisbat. Tenen una interessant col·lecció de crides, de fulletons polítics, de programes de festes, de goigs, romanços, entrades, estampes, etc.

- Una biblioteca **nacional**:

• **La Biblioteca de Catalunya (en concret la seva Unitat Gràfica):**

La Unitat Gràfica recull col·leccions antigues de tots els documents gràfics imaginables i a més inclou a dins seu l'Oficina del Material Menor que rep a través del Dipòsit Legal tota la producció impresa de cartells, fullets, programes de mà, retallables, quaderns de pintar, cromos, etc.

- Una biblioteca **provincial**:

• **La Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola:**

Aquesta, igual que l'anterior, també rep a través del DL tota la producció impresa de la província de Girona amb la qual alimenten una rica col·lecció local que conté, un cop més, diversos documents efímers.

- Una biblioteca pública **comarcal**:

• **La Biblioteca del Casino de Manresa:**

Aquesta biblioteca també custodia una interessant col·lecció local, tant de Manresa com del Bages, tot i que de moment no està gaire tractada.

- Un **arxiu**:

• **L'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (en concret la Secció de Gràfics):**

A la secció de fons Gràfics de l'Arxiu Històric hi tenen una interessant col·lecció d'imatgeria popular, de naips, d'ex-libris i de cartells, entre d'altres.

Som conscients que hi ha molts altres centres que haguessin pogut entrar en aquesta llista si no haguéssim disposat d'uns recursos temporals tan limitats o si l'entrevista hagués estat més curta o haguéssim fet un qüestionari més simplificat. Tot i tot, ens ha semblat més enriquidor conèixer més a fons un nombre menor de centres, i sobretot visitar-los en persona i gaudir de l'experiència de les visites guiades personalitzades. No obstant això, alguns dels centres que ens hagués interessat entrevistar i que al final no hem pogut fer-ho, o bé per falta de temps o bé per falta de comunicació, són:

- Biblioteca de la Institución Milà i Fontanals del CSIC
- Arxiu Nacional de Catalunya
- Fundació Bosch i Cardellach
- Biblioteca Pública de Tarragona
- Biblioteca Pública de Lleida
- Biblioteca Central d'Igualada
- Arxiu Gavín - Centre de Documentació de Cultura Popular i Religiosa de Catalunya
- Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès
- Biblioteca Pública Arús
- Biblioteca Sant Antoni - Joan Oliver

Tots aquests, i tots els que ens oblidem de mencionar, s'haurien de tenir en compte per a futurs estudis sobre la matèria tractada en aquest treball.

2.4 Valoració crítica del procés

2.4.1 Sobre l'entrevista:

Ja hem defensat l'ús de l'**entrevista** guiada com l'eina de recollida de dades que s'adequava millor a les nostres necessitats, no obstant això, al llarg del procés hem detectat diversos **entrebancs** per causa de càlculs erronis i preguntes poc encertades. Per començar, teníem clar que havia de ser una entrevista prou oberta i flexible

per emmotllar el conjunt heterogeni de centres, que de ben segur tindrien fons, recursos, mètodes i prioritats diferents i, malgrat això, segurament **no tots els centres podrien respondre les mateixes preguntes**. Vàrem determinar de donar llibertat als entrevistats per decidir si hi havia alguna pregunta que no volien respondre però, certament, haver de prendre aquesta decisió en alguns casos devia crear un cert malestar per part de la persona entrevistada.

A això hi hem de sumar que l'opinió generalitzada dels entrevistats ha estat que **l'entrevista era massa llarga**, en gran part a causa de les preguntes reflexives que es repetien per a cadascun dels eixos. Aquestes preguntes, que pretenien fer aflorar unes conclusions positives al final de cada bloc, han acabat fent-se repetitives i difícils de respondre i provocant una certa frustració i alienació en els entrevistats, és per això que en molts casos no s'han volgut respondre.

Una altra sèrie de preguntes que ha estat més o menys conflictiva ha estat la de la petició insistent dels **protocols establerts** i plasmats en documents. La petició d'aquests documents per tal de compartir-los entre la comunitat va ser suggeriment d'un dels primers entrevistats, i en un primer moment va tenir sentit, però ben aviat vam descobrir que en la majoria de casos aquests protocols o bé no estan plasmats per escrit, o bé formen part de documents de treball intern vius. Així doncs, ha quedat clar que no podríem disposar de tots els protocols i que tampoc podríem fer difusió dels que sí que ens havien passat. Dit això, a les entrevistes sí que hi consta si aquests documents existeixen o no i emplacem als lectors interessats a contactar directament amb els centres per a la seva consulta¹⁸.

Per acabar, hi ha hagut un altre aspecte que ha resultat ser reiteradament confós per als entrevistats, i és que davant de les preguntes específiques sobre el tractament dels documents han dubtat en molts casos ja que dins d'un mateix centre es poden trobar tractaments diferents entre uns materials i uns altres. Per exemple, un centre que tingui cartells i programes de mà pot emmagatzemar-los i descriure'ls de maneres molt diferents i, sobretot, donar-los-hi més o menys prioritat i valor. Això s'ha resolt o bé parlant del tractament de documents més exemplar dins del centre o mencionant per sobre totes les maneres de fer dins del centre.

2.4.2 Sobre els centres estudiats:

Ja hem mencionat uns paràgrafs més amunt que hi ha un conjunt de centres que ens hagués agradat entrevistar i que, per diversos motius, no hem pogut fer-ho. En la proposta inicial d'aquest treball havíem plantejat **estudiar entre 20 i 22 centres** però a partir del moment en què es va iniciar la gira d'entrevistes es va evidenciar que aquesta xifra era inassequible, principalment per qüestions de cronograma. És per això que molts dels centres que no han entrat en el treball senzillament han quedat fora perquè s'havien programat per al final de la gira i al final s'ha hagut de retallar. Els casos en els quals hi ha hagut problemes de comunicació o incompatibilitat horària amb un centre han sigut molt puntuals.

D'altra banda, dels 16 centres estudiats, **no tots han passat per l'entrevista** tal i com l'hem plantejada, en algun cas ha estat per peticions d'usuaris imprevistes que han ocupat el temps de l'entrevistat en el moment de l'entrevista i en d'altres perquè els entrevistats han considerat que no valia la pena passar per totes les preguntes ja que en el centre no tenien efimers o no els estaven tractant de cap manera. Dins d'aquesta descripció hi entren el CRAI Biblioteca de Reserva, la Biblioteca Pública de Manresa i, en part, la Biblioteca Episcopal de Vic.

2.4.3 Sobre el cronograma i la gestió del temps:

La principal lliçó apresada durant el desenvolupament i la planificació d'aquest treball és que, malgrat que calculem un temps raonable per a cada tasca, **sempre podem estar sotmesos a les circumstàncies alienes**.

¹⁸ Les adreces de contacte de cada centre apareixen a l'inici de cada entrevista de l'Annex d'aquest treball.

¹⁹ I, malgrat els entrebancs, benvingués siguin sempre les circumstàncies professionals.

Així doncs, per circumstàncies professionals¹⁹ i grans limitacions horàries, la fase de la gira d'entrevistes, que és el nucli d'aquest treball i que s'havia planejat de fer al llarg de dos mesos i mig (de febrer a mitjans d'abril de 2016), es va haver de comprimir en un sol mes i d'endarrerir tres mesos (fer-la, per tant, durant el maig de 2016). Això ha comportat molts **problemes pel desenvolupament adequat del treball**, ja que sense tenir aquesta fase completa no s'ha pogut procedir amb les següents.

També cal afegir que el càlcul temporal que havíem fet per a la **transcripció** de les entrevistes ha resultat ser massa optimista. Al final, per cada hora de so enregistrat (17 hores al final) han calgut tres hores per a la transcripció, la maquetació i la cerca de referències. Aquest també és un dels motius pel qual hem decidit aturar-nos als 16 centres.

Dit això, valorem positivament l'ús de l'eina del quadre d'**organització de les fases del treball** a través del qual, mitjançant requadres i un codi de colors, hem pogut recollir en un sol document els noms dels entrevistats, les seves adreces de contacte, les dates i hores de les entrevistes i d'altres fases del procés (per exemple, si havien contestat a la nostra petició o no o si quedava pendent de demanar-los-hi informació addicional).

2.5 Presentació dels resultats

Els resultats que s'exposaran en la següent secció del treball segueixen l'ordre del guió de l'entrevista que es pot llegir unes pàgines més amunt. No obstant això, hi ha algunes preguntes que s'han comprimit perquè tenien un mateix sentit temàtic i per no allargar massa aquest apartat.

Aquests resultats consisteixen en una **lectura resumida de les respostes obtingudes a les diferents entrevistes**, en algunes ocasions es fa menció de les actituds i els casos particulars, però sobretot es tracta de **trobar línies d'actuació comunes** en tots els centres.

Totes les entrevistes transcrits es poden consultar individualment a l'**Annex** d'aquest treball i en recomanem absolutament la lectura per a tots els que estiguin interessats en aprofundir en les respostes d'un centre documental concret o per a veure en més detall les respostes referents a una pregunta específica.

Per falta de temps, i excés d'extensió, se'ns fa difícil plasmar de manera clara el **re-cull de bones pràctiques** que hem plantejat com a objectiu secundari d'aquest treball. Malgrat això, hem aprofitat les respostes que ens han anat donant els entrevistats en les quatre preguntes més reflexives que hem preguntat per a cada eix per a **culminar l'apartat de resultats**.

D'aquesta manera, al final d'aquest apartat tindrem totes les estratègies en el tractament dels efímers que els entrevistats consideren que són un èxit, tots els deures que consideren que tenen pendents i tots els centres que consideren com una font d'inspiració. Aquesta solució ens satisfà, doncs pensem que les opinions i conclusions d'aquests professionals tenen molt més valor que les nostres.

3. Resultats

3.1 Preguntes generals sobre els efimers en els centres

3.1.1 Què entenen els professionals com a documents efimers?

Hem pogut veure que, en la majoria de casos, els professionals entrevistats **no utilitzen el terme efimer per a referir-se als seus propis fons**. Uns quants han reconegut una certa incomoditat davant de la **indefinició terminològica** de la paraula (i com aquesta es pot aplicar en molts altres camps d'estudi) i algun ha arribat a dir clarament que el terme efimer no li agradava.

Alguns consideren que és un adjectiu que queda curt i que **no abasta tot el què caldria**, d'altres han dit que és un terme que s'utilitza per posar nom al **calaix de sastre** que porta tota la vida acumulat als magatzems i d'altres han dit que el terme pot **restar valor** a un document, que es veurà amb millors ulls si es considera com a obra gràfica. Cal afegir que en molts casos ens han indicat que **prefereixen organitzar el fons en funció de la temàtica i del contingut dels documents que no pas en funció de la tipologia documental**. Per tant, el fet que els documents siguin efimers o no, no té tanta rellevància.

Exceptuant unes seccions molt concretes dins de les col·leccions de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya i de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, on sí que s'utilitza literalment el concepte d'efimer, a la resta de centres documentals utilitzen altres conceptes per parlar dels seus fons: **petits impresos, obra gràfica, imatgeria popular, material annex, material menor, material no llibre, petits catàlegs**, etc. Aquests conceptes sembla que s'adeqüen més als fons, ja sigui perquè restringeixen col·leccions concretes o perquè engloben documents que no es poden considerar efimers²⁰. Cal mencionar l'excepció de l'Institut del Teatre, que utilitza el terme efimer des d'un punt de vista completament distint per referir-se a les arts escèniques, que és la seva matèria principal d'estudi.

A l'hora d'intentar definir el concepte, la majoria d'entrevistats han fet menció al **caràcter temporal dels efimers**: diuen que són de curta validesa, que acostumen a portar data o a tenir una data de caducitat definida, que solen ser productes que es poden llençar un cop consumits, que no estan pensats per guardar o que tenen una vigència determinada.

També s'han mencionat altres característiques, com que aquests volen arribar al **màxim nombre de consumidors**, que tenen **poca entitat física** i que ens han arribat gràcies a l'**atzar** o a la tasca de valor incalculable dels **col·leccionistes**. En diversos dels centres entrevistats (especialment els de fora de Barcelona) han recalcat el valor extra que tenen aquests documents quan estan **vinculats amb el territori** o tenen un **interès local**²¹.

Un parell d'entrevistades, la Noemí Maya i la Lourdes Prades, han comentat que els efimers **perden el seu caràcter temporal, i per tant efimer, a partir del moment en què formen part dels fons patrimonials** de la biblioteca, ja que la informació que contenen es segueix considerant vàlida. La Yolanda Ruiz afegeix que el màxim valor que tenen els efimers és com a **font d'informació primària**, ja que són testimonis que documenten determinats moments del passat millor que cap altre, i que aporten un gran valor per a la historiografia. Des de Vilanova ens deien que, precisament, en funció de la informació que contenen, rebran un tractament més o menys prioritari.

També s'han expressat dubtes a l'hora de decidir **què entra dins d'aquesta tipologia documental i què no**, referint-nos especialment a tots els documents de literatura de canya i cordill, que poden despertar opinions diferents.

²⁰ Com per exemple, els gravats.

²¹ Les festes i activitats locals s'acostumen a plasmar molt en programes de mà, cartells i d'altres documents que entren en la categoria d'efimers.

3.1.2 Quines tipologies d'efimers tenen?

Al llarg de les visites guiades hem pogut veure una varietat fabulosa de documents que es poden considerar efimers:

Programes de mà, cartells, *pressbooks*, *lobbycards*, cartelleres, segells postals, punts de llibre, postals, *merchandising* (com adhesius, xapes, pins, globus, bolígrafs o cintes), novel·letes cinematogràfiques, auques, ventalls, nades, gravats, goigs, romanços, material vari trobat entre les pàgines dels llibres, cromos, quaderns per pintar, llibretes de calligrafia, retallables, menús, ex-libris, targetes de visita, bitllets de tren, sermons de carnestoltes, tríptics, opuscles i fulletons varis, estampes devotionals, programes d'exposicions o d'actes, jocs de taula, fulls volants, bans, invitacions, entrades, felicitacions de nadal, recordatoris de bateig, comunió i defunció, carnets de ball, calendaris, capses de llumins, etiquetes de tabac, naips, accions, pagarés, salconduits, targetes de racionament, etiquetes comercials, llibres de mostres, llibres de maquetes, graelles d'horaris i un llarg, llarg etcètera.

Vist així, ens agafa basarda d'imaginar la dificultat que hi pot haver darrere del tractament de tota la varietat tipològica que forma part del patrimoni documental del país.

3.1.3 Distingeixen entre materials efimers, publicacions menors o literatura gris?

²² Makepeace, Chris. *Ephemera: a book on its collection, conservation and use*.

Aquesta pregunta ve directament inspirada per la lectura del llibre de Chris Makepeace²² que dedica part del seu segon capítol a definir les diferències entre una tipologia i l'altra. A l'hora de preguntar-ho, les respostes han estat variades, però **la majoria** (aproximadament dos terços dels entrevistats) ha respost que **no fan aquesta distinció** ja que, un cop més, **es prioritza la temàtica i no el format**, i que els documents es valoren més pel seu contingut informatiu que per la forma que tenen.

Alguns ens diuen que en el seu centre el tractament dels fulletons no es prioritza tant com el d'altres documents amb més valor gràfic. D'altres ens comenten que per a ells el concepte de fullet és més ampli i que se surt de la definició d'efimer, ja que n'hi ha que s'han publicat amb la intenció de romandre en el temps.

Al Museu Marès ens indiquen que dins de l'arxiu no fan la distinció però que tota la documentació interna produïda pel museu es desa en un arxiu a part. Tant a la Filmoteca com al MNAC mencionen els seus fons de reculls de premsa, fets a partir de retalls d'articles de premsa de divulgació general, i que en ambdós casos van a part de la resta de fons. Al Pavelló de la República també consideren dins de la mateixa categoria d'efimers les publicacions seriades que no han tingut continuació més enllà del primer número.

D'altra banda, **els que sí que fan la distinció** entre efimers i publicacions menors i literatura gris, acostumen a tractar els primers com a fons d'**arxiu** i els segons com a una secció dins de la seva **biblioteca**.

3.1.4 Com arriben els fons a aquests centres documentals i com gestionen les donacions?

Els entrevistats ens diuen que de **compres** se'n fan poques, ja que en molts casos els pressupostos per a adquisicions són limitats i aquests s'acostumen a dedicar per la compra d'altres tipologies documentals (llibres, manuscrits, mapes i obra gràfica original). Quan es fan compres, aquestes acostumen a ser per a completar col·leccions ja existents en el centre o per a millorar llurs fons patrimonials.

Pel què fa als **intercanvis**, o se'n fan molt pocs o, directament, no se'n fan. Molts dels entrevistats han mostrat interès per a fer-ne de cara al futur, tot i que reconeixen que és difícil creuar dades amb aquesta tipologia de documents.

Quant al **Dipòsit Legal**, evidentment, només en reben les biblioteques en en són dipositàries: la Biblioteca de Catalunya i la Biblioteca Provincial de Girona. A la UB poden conservar algunes restes provinents de DL d'abans de la transferència de competències de l'any 1981.

Per contra, absolutament tots els entrevistats ens han dit que la **via principal d'arribada de fons** als seus centres documentals és a través de les **donacions**. Tots ells tenen molt clar que l'acceptació d'un donatiu pot tenir grans conseqüències en termes d'espai i de recursos materials i humans, i que per tant no es pot dir que sí a tot.

Alguns ja tenen un protocol d'**acceptació o rebuig** per escrit però la majoria senzillament tenen uns criteris molt clars: es tracta d'acceptar fons que completen la col·lecció o que estan relacionats amb la temàtica d'estudi de la biblioteca o arxiu i sobretot cal evitar tenir duplicats. La realitat no sempre és tan bonica i a vegades s'ha d'acceptar un fons de totes totes, per les circumstàncies que sigui, fins al punt, com a la Víctor Balaguer, que un donatiu els va fer canviar els criteris per a les posteriors adquisicions de la biblioteca.

Al cap i a la fi, sembla que cada donatiu s'ha d'**estudiar individualment**, i l'experiència acumulada dels professionals ajuda a prendre les decisions amb més agilitat. El filtre s'acostuma a gestionar a través de trucades o visites del personal especialitzat a casa del donant o també a través de petits inventaris per tal de contrastar els fons.

La majoria de centres intenten obtenir la **màxima potestat del fons**, a través del document de donació signat per les dues parts, per tal de poder posar els duplicats en el circuit d'intercanvi amb d'altres centres. A la majoria de biblioteques i arxius tenen la bona voluntat d'assessorar al donant i de dirigir-lo a un altre centre si consideren que en aquest poden estar interessats pel fons en qüestió.

3.1.5 Segreguen els fons personals si a dins hi troben col·leccions de documents efímers?

Aquesta pregunta ha produït respostes molt variades: pel què ens diuen els entrevistats, entenem que abans la tendència era la de segregar els fons i que és una pràctica que ara s'evita, **mantenint al màxim la procedència**. Es considera que per una qüestió temàtica té més sentit pels investigadors mantenir el fons personal unit i que és el procediment arxivístic més lògic. Això no treu que els formats especials (cartells, postals fotogràfiques, etc.) s'emmagatzemin per separat per **qüestions de preservació**.

Amb tot, uns quants recalquen que **cada cas s'ha d'estudiar** per separat i que cal valorar el sentit o el vincle que poden tenir aquests documents amb el productor del fons personal, així com l'entitat que poden tenir aquestes col·leccions separades del seu fons original. No sembla una qüestió fàcil de resoldre amb una pauta única, però queda clar que, quan es separa, és important mantenir un registre de la procedència.

3.1.6 Quin valor i sortida donen als efímers?

Els entrevistats han parlat de **valor patrimonial, valor no econòmic, valor museístic o valor com a font primària** d'informació. Comenten que és un material maco i atractiu, que fa gràcia de col·leccionar. Són documents que desperten empatia al públic perquè els identifiquen com a propers en les seves vides quotidianes. Que els efímers, per modestos que siguin, retraten un període històric concret. Diuen que tenen tant o més valor que una monografia perquè desperten molta més curiositat, i que quan són gràfics encara més, ja que val més una imatge que mil paraules.

L'Anna Valls de l'Institut del Teatre remata dient que tenen tot el valor del món, ja que per a ells són la memòria de les arts escèniques. Al museu del Disseny, però aclareixen que el que prioritza és el valor informatiu que tenen els documents i que donin respostes al voltant de la creació d'un objecte. A Vilanova comenten que se'n fa una **gestió de document** i se'ls intenta donar la màxima difusió, doncs consideren que tot és susceptible de ser exposat i analitzat. A Cultura Popular, molt emotius, diuen que per a ells és un honor tenir aquests fons i un privilegi poder-hi treballar.

Més d'un admet, però, que hi ha una **gradació del valor** entre els diferents documents efímers i que per això reben tractaments catalogràfics diferents. Tot i que se'ls intenta donar el mateix valor que a la resta de fons del centre, n'hi ha alguns que a l'hora de catalogar-los acostumen a quedar pel final i sembla que, definitivament, acostumen a passar per davant les compres que els donatius.

En general tots accepten que són uns documents molt interessants i que caldria treure'n més suc.

3.1.7 Conserven els efímers actuals?

Tots els entrevistats han respost afirmativament: **es queden els efímers actuals** si encaixen dins les seves polítiques de desenvolupament de la col·lecció. Aquests documents actuals arriben per diversos canals i contactes, a través del dipòsit legal, en versió digital, o a través d'arxius que encara són vius. Molts d'ells admeten que el que arriba d'actual no es processa de moment i només es desa de cara a poder-ho explotar en el futur.

En la majoria de casos ens han aclarit, però, que **no es van a buscar** expressament ja que no és una prioritat i suposaria una tasca difícil d'assumir; que no hi ha uns bons circuits establerts, que costa de perseguir i regular i que per això els resultats són força frustrants i queden molts buits a les col·leccions. També recorden que no et pots fiar del DL, ja que actualment molts d'aquests efímers s'imprimeixen a casa o a copisteries.

En uns quants centres patrimonials els passa que hi ha formats d'**efímers que han desaparegut**, és a dir que ja no se'n publiquen de nous²³, i que per això les seves col·leccions ja no poden créixer a no ser que rebin donatius amb documents antics.

3.1.8 De quins recursos disposen?

Els recursos econòmics en tots els centres entrevistats **són limitats**, en menor o major mesura. La crisi econòmica ha fet estralls a l'hora de dedicar recursos per a la digitalització i el tractament físic, però sembla que la **manca de personal** dedicat als efímers ja venia d'abans: els centres que queden més ben parats, tenen una persona que pot dedicar com a mínim mitja jornada laboral als documents efímers, els centres més mal parats, tenen un "professional orquestra" que ha de portar la biblioteca tot sol.

Molts d'ells, però, mencionen de manera positiva l'ajuda extra que els arriba a través de les col·laboracions externes temporals, pràctiques, beques i subalterns.

3.2 Preservació i conservació

3.2.1 Tenen unes pautes d'actuació definides?

De tots els centres, n'hi ha tres que tenen un protocol de tractament físic per escrit (Filmoteca, MAE i Unitat Gràfica). Dels que no tenen un protocol escrit, alguns estan en fase de preparar-ne un o es plantegen de fer-ho en un futur proper. En tot cas, tots recalquen que apliquen **sentit comú** i que saben que és millor que

²³ Com poden ser els programes de mà de cinema, que es van deixar de fer cap als anys 80, o els romanços, que van anar desapareixent mica en mica durant el primer terç del s.XX.

tot el que entri al magatzem estigui **net i descontaminat**. També que cal fer la substitució de materials nocius i de cartrons àcids.

En els casos de les tres biblioteques de museus (Marès, Disseny i Tècnica de Terrassa) i de l'Arxiu Històric, tenen la sort de tenir un **departament de conservació preventiva** que s'ocupa de gestionar les qüestions de preservació.

3.2.2 En quin estat arriben els fons?

Els estats de conservació amb què arriben els fons són molt diversos. Alguns apunten que poden **variar en funció de l'adquisició**, les compres solen arribar bé, els documents actuals i el DL arriben en perfecte estat i les donacions no tant.

3.2.3 Tenen un espai de rebuda o quarantena?

Hi ha quatre centres amb espai de quarantena i la resta no en tenen: alguns tenen magatzems de trànsit i d'altres fan la rebuda de documents directament a l'espai de treball.

3.2.4 Quins contenidors utilitzen per a desar els efimers?

A l'hora d'escollir contenidors de preservació, en molts casos utilitzen carpetes, capsas i arxivadors de cartró neutre, sobres de paper barrera, fundes de polipropilè²⁴ o fundes amb polipropilè per un cantó i Reemay per l'altre (fetes a mida o de mides estàndard).

²⁴ És a dir, tipus Mylar o Melinex.

És cert, però, que **no hi ha cap centre que tingui tots els seus fons en contenidors de preservació**. Hi ha centres on tot just comencen a fer el canvi i n'hi ha que porten anys fent grans inversions econòmiques en aquest sentit. Les situacions i prioritats, en termes de preservació, són molt variades entre els centres que hem visitat.

Quan no s'utilitzen contenidors de preservació, s'utilitzen sobres i capsas de cartró normal, capsas normals folrades de roba, o també dossiers de plàstic tipus fasteners. Algun entrevistat reconeix que de moment només poden utilitzar contenidors de preservació per allò que és obra original no impresa.

Alguns han mencionat que s'intenta que l'etiquetatge i el segellat es faci amb tintes de conservació i, si es pot, s'intenta evitar posar les etiquetes directament en el document efímer per no malmetre'l tant.

És curiós el cas de la Biblioteca Víctor Balaguer, que en un moment donat van dedicar tot el pressupost que tenien per a **comprar-se una segelladora** i des de llavors s'han pogut fer les fundes a mida ells mateixos.

També val la pena mencionar l'ús de caixes per formats (és a dir, per mides) que utilitzen tant a la Biblioteca de Catalunya, com a Montserrat, com al Museu del Disseny i que els permeten optimitzar al màxim els espais de magatzem.

3.2.5 Quin és espai i mobiliari d'emmagatzematge utilitzen?

El mobiliari acostuma a ser força estàndard en tots els casos: prestatgeries, compactes, planeres o arxivadors verticals, gairebé sempre **metàl·lics**. Alguns centres han **aprofitat mobiliari antic**, com vitrines amb estructura de fusta²⁵. En un parell de centres ens comenten que a vegades els fons arriben amb el seu propi mobiliari (fet que els resol un problema, sempre que tinguin espai per col·locar-lo).

Quant als espais, en la majoria de casos tenen un o més espais de magatzem, i hi ha qui té els efimers emmagatzemats a l'espai de treball o a la biblioteca. Pràcticament tothom té aquests **espais pràcticament plens del tot o gairebé col·lapsats**. Els que es troben en edificis relativament nous o reformats, normalment

²⁵ A l'Estudi-Biblioteca de Marès han conservat aquests mobles però han sabut protegir els llibres tot ficant una capa de paper barrera a sobre de cada lleixa.

hi tenen **control de temperatura i d'humitat**, tot i que no sempre funcionen bé. En resum, tots els professionals tenen clar que hi ha d'haver un control de les condicions ambientals però cadascú té l'espai que té, i en aquest sentit el marge de maniobra és limitat.

3.2.6 Tenen pressupostos per a contenidors de conservació, per a restauració o un fons de contingència per accidents?

Un cop més, les **respostes han estat variades en funció dels recursos de cada centre**: hi ha alguns centres que fa anys que no poden dedicar cap pressupost a la compra de contenidors, però la majoria en tenen una mica. Això sí, el pressupost per a contenidors queda repartit per a tots els tipus de documents o altres seccions del centre documental (per tant, també per a monografies, revistes i documents d'arxiu varis) i acostuma a compartir partida econòmica amb el material d'oficina.

En un parell de centres sí que tenen una reserva d'aquests materials per a l'arribada de fons nous, però en la majoria encara s'**està fent feina retrospectiva** canviant els contenidors corrents dels fons que ja tenen. A Montserrat ens comenten que compren aquests materials de conservació a l'engròs cada sis o set anys ja que així els hi surt més econòmic.

En general, els centres **no tenen pressupost per a la restauració** o en tenen molt poc. Els que en tenen, igual que amb els contenidors, han de repartir la partida per a tots els tipus de documents del centre i els efímers no sempre passen pel davant. Diversos entrevistats ens diuen que s'acostuma a aprofitar per a fer restauracions quan es demanen peces per a exposicions alienes.

Quant als accidents (plagues de fongs, inundacions, etc.), ens ha sorprès la uniformitat de les respostes: **ningú té un fons de contingència**, tot i que en un bon grapat dels centres ja s'han trobat en situacions d'aquestes, però tots tenen la certesa que, en cas d'accident, es podran trobar recursos per a resoldre la crisi. Molts d'ells fan referència a les institucions de les quals depenen²⁶ i a les quals es poden emparar, d'altres es reserven part dels pressupostos per a final d'any per tal de tenir un coixí per a emergències i d'altres confien en les polisses d'assegurança.

²⁶ Ja sigui el Departament de Cultura, l'Ajuntament de Barcelona o l'ICUB, per posar alguns exemples.

3.2.7 Compten amb el suport de personal especialitzat en el tractament físic dels documents?

Tant a la Unitat Gràfica, com a l'Arxiu Històric, les biblioteques del CRAI UB, el museu Marès, el del Disseny i el de la Tècnica compten amb un **servei propi de restauració** (compartit per a tota la institució) que els pot donar més o menys suport en cas de necessitat; tant sigui per restaurar una peça com sobretot per a orientar-los sobre materials i tècniques de conservació preventiva. Alguns d'aquests serveis de restauració treballen per projectes i se'ls hi poden enviar les peces en un moment determinat de l'any.

A Montserrat tenen taller d'enquadrernació propi on es poden fer **petites restauracions** i al Pavelló de la República tenen una bibliotecària que també en pot fer de petites. A la resta de centres, tot i que no comptin amb el suport d'un restaurador, els bibliotecaris i arxivers es mostren actius a l'hora d'informar-se sobre les qüestions de preservació, van fent petites formacions quan poden i **són capaços de diagnosticar** quan hi ha problemes i de saber quan han de consultar als més experts.

3.2.8 Han hagut de fer algun trasllat de fons?

Pràcticament tots els centres estudiats han passat per un o varis **trasllats de seu** i, els que no ho han hagut de fer, han hagut de fer **trasllats interns dins de l'edifici**, passar per períodes d'**obres de remodelació** dels espais o gestionar l'**arribada de grans fons**. Al museu del Disseny asseguren que han hagut de fer

tants trasllats de fons que ja tenen reservat un pressupost específic per a mudances.

En la majoria de casos han comptat amb l'ajuda d'una **empresa de mudances** especialitzada en art o en biblioteques, però també hi ha algun cas en el qual l'empresa no era especialitzada. Els bibliotecaris i arxivers han hagut de gestionar el trasllat i supervisar totes les fases del procés. Diversos d'ells mencionen l'ús amb èxit de codis, formats i sobretot de **caixes i etiquetes de colors** per tal de no perdre ni un document.

La majoria no guarden un record amarg d'aquestes experiències, ja que afirmen que els trasllats els van servir per a **trobar coses perdudes** o per aprofitar i **reorganitzar** fons mal endreçats. No obstant això, a la Filмотeca van tenir força complicacions a l'hora de traslladar cartells i grans formats²⁷. Certament, s'entén que sigui més complicat moure carpetes grans que no pas capsos.

²⁷ Caldria afegir que també és complicat traslladar formats fràgils, com els negatius fotogràfics de vidre, tot i que aquests no siguin efímers.

3.3 Digitalització

3.3.1 Quins protocols segueixen?

La majoria d'entrevistats que han mencionat una xifra, han parlat de 300 DPI, tot i que molts admeten que els **DPI poden variar segons la mida i el tipus de document** i també segons l'espai d'emmagatzematge digital del qual disposin.

Molts s'ajusten als **barems que els hi venen marcats des de fora**, ja sigui a través de concursos o subvencions com els del Ministerio o com el projecte Open-Challenge (al qual s'acullen els de l'ICUB), o els que venen marcats des del CCUC, el COBDC o els repositoris on acabaran emmagatzemant els documents²⁸.

²⁸ Com per exemple Calaix, el repositori del Departament de Cultura.

En el cas de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya i de la Secció de Gràfics de l'Arxiu Històric de la Ciutat, també depenen dels barems marcats pel **departament de digitalització** que dona servei a tots els departaments de les respectives institucions.

Absolutament tothom digitalitza a **color** i utilitzen el format TIFF o JPEG2000 per a preservació, JPG (en el cas d'imatges) i PDF o PDF/A amb OCR (en el cas de documents textuais) per a la consulta. Entre els PDF, la majoria tenen la possibilitat de ser **multipàgina**²⁹.

Alguns d'aquests centres aboquen els documents amb format de conservació a repositoris digitals capaços de **generar automàticament una visualització o una còpia de consulta**, de manera que s'estalvien tenir dos formats d'arxiu per a cada document.

²⁹ I, en cas de ser multipàgina, a la Víctor Balaguer hi afegeixen una pàgina d'instruccions sobre drets de propietat a l'inici de l'arxiu pdf.

La digitalització d'uns o altres fons acostuma a venir motivada per **subvencions foranes**, per disposar de llibertat per a difondre **fons lliures de drets**, o per estar vinculada a d'**altres projectes de preservació, catalogació o difusió**. Igual que en el cas de les restauracions, sovint també s'aprofita per digitalitzar les peces quan surten per a exposicions externes.

3.3.2 Externalitzen el servei de digitalització o ho fan al propi centre documental?

Pràcticament tots els centres estudiats **tenen un escàner propi** amb el qual fan les digitalitzacions de documents petits. Normalment només hi ha pressupost, quan n'hi ha, per a externalitzar la digitalització de documents de **gran format**.

La resta de documents que es porten a digitalitzar fora del centre acostumen a acollir-se a **concursos i subvencions** de l'estat o dels ajuntaments, que els permeten digitalitzar col·leccions més grans, tot i que no tots els centres s'hi poden acollir. En

el cas del Museu Marès i del Museu del Disseny, el projecte al qual s'han acollit és l'única via a través de la qual han pogut fer digitalitzacions.

3.3.3 Fan la digitalització abans o després del tractament físic i de la descripció?

Tot i que molts admeten que cal valorar cada cas per separat i que depèn de la urgència, pràcticament tothom accepta que l'habitual és fer la digitalització **tant després del tractament físic com després de la descripció**. Per a fer la digitalització, s'ha retirat el document de la funda o contenidor de preservació i després s'ha tornat a col·locar.

A Montserrat comenten que després de la digitalització tenen l'oportunitat de **millorar la catalogació**. A ca l'Ardiaca recorden algun cas en el que, si el document és molt gran, s'ha pogut arribar a fer la catalogació a partir de l'arxiu digital per no haver de manipular l'original.

3.3.4 Optimitzen recursos de digitalització mitjançant la cooperació amb d'altres centres?

Els entrevistats opinen que la cooperació sobretot funciona bé per a les revistes (de fet la majoria participen en el projecte ARCA), i potser també amb algun llibre antic, però **per als efímers no gaire**. Alguns admeten que ho han intentat però, com que es tracta de materials rars i variats, **és massa difícil saber qui els pot tenir iguals** i porta massa feina contrastar les dades. Sembla que no existeix una xarxa de centres patrimonials amb la qual es pugui compartir aquesta informació.

En el cas que es detecti que un altre centre té un mateix document digitalitzat, hi ha qui **l'enllaça al registre bibliogràfic del catàleg**, com ho fan a Montserrat, a través de l'etiqueta 856 de MARC21 de localització i accés electrònic.

Les úniques cooperacions pel què fa a la digitalització d'efímers són els programes de mà del Liceu entre l'Institut del Teatre i la UAB, una col·lecció de postals entre la Biblioteca de Girona i la UdG i algun particular que ha cedit la versió digital d'algun document per a completar una col·lecció a la Víctor Balaguer.

3.3.5 Dediquen un pressupost per a la digitalització?

Evidentment, el pressupost per a la digitalització es reparteix entre tots els tipus de documents del centre i no només pels efímers (de fet, les revistes acostumen a endur-se'n un bon pessic). A més, com hem comentat, per a la digitalització hi ha moltes **més subvencions externes que per a d'altres fases del tractament documental**. Normalment aquests pressupostos s'utilitzen per a digitalitzar de manera retrospectiva, sense tenir en compte les noves adquisicions, i poden variar segons l'any.

Dels centres estudiats, a Vic, Manresa, el MNAC i el museu de la Tècnica de Terrassa no es digitalitza res, o almenys no es digitalitzen els efímers, principalment per la manca absoluta de pressupost.

A la biblioteca Víctor Balaguer, la biblioteca de Montserrat i la del Pavelló de la República no tenen un pressupost assignat per a la digitalització, però en fan dins del centre com a part integrada dins les tasques del dia a dia.

3.3.6 On emmagatzemen els arxius digitalitzats? Aquests són de fàcil accés pels treballadors del centre?

Ho emmagatzemen en discs durs, en els servidors de la xarxa local, en els repositoris segurs i en els repositoris digitals.

Tothom accepta que l'accés als arxius està sempre més o menys controlat, ja sigui a

través de discs durs, CDs, la xarxa local o directament del repositori digital.

3.4 Classificació i descripció

3.4.1 Tenen algun manual o guia que els orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers?

Aproximadament la meitat dels entrevistats tenen una guia, un glossari o un tesaurus amb la finalitat principal de **resoldre conflictes terminològics**, ja que hi ha diversos tipus d'efímers que es poden denominar de maneres variades. Tothom, exercint el sentit comú, s'ha **basat en els seus propis fons** per a fer-les a mida, tot i que reconeixen que també s'han pogut estudiar puntualment els catàlegs d'altres biblioteques o publicacions relacionades³⁰.

A l'Institut del Teatre insisteixen que **la normalització terminològica ha de ser rigorosa i no deixar-se portar per modes**, ja que no es pot anar canviant la nomenclatura cada pocs anys. Els museus de l'ICUB (afirmen des del Marès i des del de Disseny) estan treballant per fer unes concrecions per a la descripció, i sobretot per normalitzar la indexació amb els companys dels departaments de col·leccions que descriuen les peces de museu amb Museumplus, per tal d'unificar els descriptors³¹. A Cultura Popular també han preparat una guia específica per a la descripció d'imatgeria amb DublinCore.

D'altres no tenen una guia terminològica perquè acumulen una bona pila d'anys d'experiència professional i consideren que no tenen tants conflictes per a definir els seus fons, o es serveixen de **quadres de classificació** que poden fer, en part, aquesta **dobla funció**.

3.4.2 Tenen tots els fons inventariats? Els inventaris estan a disposició dels usuaris?

Les respostes han sigut variades, no només entre els diversos centres, sinó també entre els diversos fons d'un mateix centre documental: pràcticament **ningú té la totalitat dels fons inventariada** (fet que té tot el sentit del món si contrastem la quantitat de fons amb el personal que tenen disponible per a tractar-los). Dels que estan inventariats, algunes tipologies estan inventariades ítem a ítem i d'altres s'han inventariat per contenidors o per sèries. Lògicament, **no tots els documents efímers es prioritzen per igual** o són igual de fàcils de tractar.

Tot i que no estiguin inventariats, molts dels entrevistats recalquen que **l'ordenació sí que es porta al dia**, que hi ha molts documents que estan ben endreçats i controlats, però que encara no són visibles a través de cap canal de difusió. Tant al MNAC, com al Museu de la Ciència i de la Tècnica, com a la biblioteca episcopal de Vic tenen clar que, com que tenen el fons ben localitzat, es salten la fase d'inventari per anar directament a la de catalogació.

Pel què fa a l'**accés d'aquests inventaris** per part dels usuaris investigadors, la majoria d'inventaris que es fan visibles a través de les pàgines web institucionals, dels repositoris digitals o bé a través del catàleg³² acostumen a ser inventaris de fons personals i no pas de col·leccions de documents efímers. Dels que no estan visibles de manera remota, la majoria es poden consultar in situ a cada centre documental.

3.4.3 Tenen un quadre de classificació definit? Està a disposició dels usuaris? En quines fonts s'han basat per a fer-lo?

Les respostes, un cop més, han estat variades: més o menys la meitat tenen un quadre de classificació on sí que hi apareixen les diverses categories d'efímers³³. De l'altra meitat, o no tenen cap quadre de classificació, o **només en tenen per a fons personals** (dels quals no en segreguen les col·leccions d'efímers³⁴), o clas-

³⁰ Alguns d'ells mencionen llibres com el catàleg de Rosario Ramos de la BNE *Ephemera: La vida sobre papel*, o també el llibre *Els tresors de Joan Amades*.

³¹ No té sentit que a una banda i l'altra de l'edifici es descrigui el mateix document-objecte de maneres diferents, per exemple "capsa de mistos" i "cap-sa de llumins".

³² En el cas de la Biblioteca de Girona s'han de catalogar com a publicació pròpia de la biblioteca ja que les restriccions del catàleg no els hi ho permet fer d'una altra manera.

³³ En el cas del Museu Marès hi ha un quadre específic per a efímers que deixarà de ser-ho perquè es preveu que s'ampliarà a d'altres tipologies documentals.

³⁴ Al Museu del Disseny, per exemple, tots els documents efímers estan integrats en fons personals i aquests segueixen el quadre de classificació proposat per l'ANC.

³⁵ Com són el cas de Montserrat i Terrassa. Aquests últims segueixen la classificació per matèries segons la CDU.

³⁶ Per posar dos exemples, en el cas de la Flimoteca es va anar a parlar amb el Museu del Cinema de Girona i amb d'altres flimoteques. En el cas de la Biblioteca de Catalunya, es va mirar la Biblioteca Nacional de França.

³⁷ Per exemple, en el cas de Cultura Popular es va parlar amb l'expert en imatgeria popular Lluís-Carles Busquets.

³⁸ Sobretot són limitades les fonts bibliogràfiques autòctones que parlen de documents efímers de temàtiques molt específiques i per això s'han de consultar fonts estrangeres, com la magnífica *Encyclopedia of Ephemera* de Rickards, però també és cert que molts d'ells mencionen la classificació de Rosario Ramos com un referent a seguir.

³⁹ El va fer Carme Dastis i en va parlar a l'article "Biblioteca-Museu Balaguer: fons local" de la revista Ítem.

⁴⁰ Hem d'admetre que no tots els efímers tenen el mateix valor ni interès.

⁴¹ Com és el cas de la Flimoteca, la Direcció General de Cultura Popular, l'Institut del Teatre o la Biblioteca de Girona.

⁴² Com és el cas de la Víctor Balaguer o l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

⁴³ Com ho fan, a través d'Atom, el Museu del Disseny i el Museu Frederic Marès.

sifiquen els fons **en funció de la matèria i no del format**³⁵.

Aquests quadres normalment són **documents de treball intern** i no estan a disposició del públic, o només es poden consultar en el propi centre, tot i que s'han pogut compartir o presentar entre professionals del sector.

Per a elaborar aquests quadres, un cop més, **s'han estudiat principalment els propis fons**, però també s'han mantingut contactes amb institucions similars³⁶ o amb estudiosos de la matèria³⁷ i s'ha consultat bibliografia diversa (sobretot estrangera, ja que aquí les fonts són limitades³⁸). Molts d'aquests quadres encara estan en procés d'elaboració o bé en un estat d'avaluació.

Menció a part mereix la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya, on ja només utilitzen el quadre de classificació per a ordenar els magatzems temporals. També és especial el cas de la Víctor Balaguer, on estan molt satisfets amb un quadre de classificació fet a mida i basat amb el sistema de la CDU³⁹.

3.4.4 Es fa la descripció per a cada ítem o es fan reculls facticis?

És difícil detectar una tendència en aquest sentit, ja que cada centre té una opinió diferent i **segueixen estratègies diferents per a cada tipus d'efímer** que tenen en les seves col·leccions i, sobretot, estratègies diferents **en funció dels recursos descriptius** amb què compten. Uns tendeixen a fer més descripció per ítem i d'altres més per reculls, però en general es pot dir que **tothom fa de tot**.

Alguns consideren que la tasca de descripció d'una gran col·lecció és impossible d'assumir si es fa ítem a ítem perquè no hi ha prou recursos humans, però a més afegeixen que per a algun tipus de document no té sentit fer-ho, ja que s'estaria ofegant als usuaris en un mar de resultats⁴⁰ i que aquests es frustrarien més fàcilment amb la cerca. D'altres opinen exactament el contrari: que el millor servei que es pot oferir a l'usuari passa per una descripció de major qualitat i detall.

No obstant l'heterogeneïtat de maneres de fer, sí que es detecten algunes **tendències quan es cataloga per ítems**:

Hi ha un fort vincle entre el fet de tenir els documents digitalitzats i el fet de descriure'ls ítem a ítem; especialment quan la **imatge digital i la descripció poden estar vinculades**, ja sigui a través d'un repositori⁴¹, d'un catàleg⁴² o d'un sistema gestor de documents d'arxiu⁴³.

Tant a l'Institut del Teatre com al Museu Marès també expliquen que cataloguen per ítem les peces que s'han tractat com a **objecte de museu** (dins de les quals hi poden haver efímers). A la Unitat Gràfica de la BC ens diuen que només cataloguen per ítem quan és una peça amb un valor especial o quan ha de sortir prestada per a una exposició.

Tant a la mateixa Unitat Gràfica com a l'Arxiu Històric de la Ciutat ens recorden que molts cops ja s'han trobat una part de la feina feta, i que per tant han hagut de **continuar amb la manera de treballar històrica del centre**. Ambdós posen el mateix exemple dels romanços i goigs, que si bé opinen que es podrien descriure per reculls, han hagut de continuar fent-ho per ítems, ja que és el que s'havia fet sempre.

També hi ha algunes característiques comunes **quan es cataloga per reculls**:

D'una banda, en els repositoris digitals sovint es poden crear **col·leccions** que agrupen conjunts de documents efímers i fins i tot, en el cas de la Flimoteca, es poden vincular diversos tipus d'efímers a un títol de pel·lícula, de manera que es

generen reculls al voltant d'un film.

De l'altra, els centres que fan una **aproximació més arxivística** de la descripció dels fons, poden **treballar per fases**, començant per la descripció global de fons o col·lecció i prosseguint amb sèries, expedients i carpetes. Això els permet fer una major difusió dels fons sense haver d'arribar al detall. Diversos d'aquests centres utilitzen versions i nivells de la fitxa de descripció arxivística NODAC que després difonen a través dels repositoris, dels sistemes de gestió tipus Atom o adaptades i resumides en els registres bibliogràfics dels seus catàlegs.

Els que fan la descripció de reculls dins del catàleg acostumen a utilitzar el **camp de notes per a detallar el contingut** de la carpeta o expedient, o per a resumir els continguts del recull. Per a fer-ho així, alguns tenen més limitacions que d'altres⁴⁴, i s'han trobat solucions imaginatives, com en el cas de la Biblioteca de Catalunya, els quals poden **incrustar un document pdf** amb tots els continguts del recull dins del registre bibliogràfic⁴⁵. Aquesta estratègia els permet poder fer reculls tan de col·leccions tancades com per col·leccions obertes o que encara s'estan detallant.

Hem pogut veure que els reculls tan es poden fer per agrupar una sola tipologia d'efimers per temes o per períodes temporals, com per agrupar diverses tipologies d'efimers al voltant d'un tema⁴⁶. Sembla que en molts dels centres estudiats **encara estan experimentant** amb les diverses opcions que tenen sobre la taula.

3.4.5 Quins eines de descripció estàndards utilitzen?

A nivell de descripció en catàleg bibliogràfic, la majoria asseguren que segueixen els estàndards que calen per a poder **estar dins del CCUC** (pràcticament tots els centres estudiats hi són) o també dins del catàleg de les BEG (on també hi són uns quants d'aquests centres), mitjançant la codificació **MARC21**.

Tots els que descriuen i pengen els documents en un repositori ho fan amb metadades seguint els estàndards de **DublinCore**.

En ambdós casos, per a qüestions formals es tenen en compte les **AACR2** i les **ISBD**, així com alguns també consulten el **LEMAC** per als encapçalaments.

Els que fan un tractament arxivístic han seguit la norma **ISAD(G)**, i més concretament la **NODAC**. A l'Arxiu Històric de la Ciutat també segueixen la normativa municipal arxivística i el mètode de descripció **AIDA**.

Com diu l'Albert Díaz, i lligat amb la confusió de la pregunta anterior, es pot voler ser molt normatiu i, no obstant això, seguir tenint problemes per decidir quin ha de ser el tractament adequat per a cada tipus de document.

3.4.6 On es publiquen aquestes descripcions?

Dels 16 centres estudiats n'hi ha 10 que publiquen les seves descripcions principalment als seus respectius **catàlegs locals**⁴⁷ (i molts d'ells també al CCUC). N'hi ha quatre que publiquen la majoria de descripcions de documents efimers als seus **repositoris digitals**⁴⁸ i dos que publiquen la majoria de descripcions d'efimers, integrats dins dels seus fons d'arxiu, a través d'**Atom**⁴⁹.

3.4.7 Optimitzen recursos de descripció mitjançant la cooperació amb d'altres centres?

La resposta unànime ha estat que **no es poden aprofitar mai o gairebé mai els registres fets per un altre centre per a descriure els efimers**. Els motius que ens donen els entrevistats són ben clars: es tracta d'uns materials molt específics i, ja d'entrada, costa de contrastar els fons propis amb els fons d'altres

⁴⁴ Per exemple, a Vilanova, que cataloguen amb Inmagic, poden fer els camps de notes tan llargs com vulguin, però després es troben moltes limitacions quan han de passar el registre al CCUC.

⁴⁵ Aquest pdf, que anomenen "Ajuda de cerca", acostuma a ser un llistat de tots els ítems amb forma de quadrícula i amb els descriptors que van més a la mida per a cada tipologia de document descrit. És a dir, no utilitzen els mateixos descriptors per a un recull de programes de mà que per a un recull de cartells.

⁴⁶ Com fan al Museu de la Ciència i la Tècnica de Terrassa.

⁴⁷ Principalment: la Unitat Gràfica de la BC, la Víctor Balaguer, la Biblioteca de Montserrat, l'Episcopal de Vic, el CRAI del Pavelló de la República, la Biblioteca del MNAC, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i la Biblioteca del Museu de la Ciència i la Tècnica.

⁴⁸ La Filmoteca, Cultura Popular, l'Institut del Teatre i la Biblioteca de Girona.

⁴⁹ Els dos que estan dins de l'ICUB: el centre de documentació del museu del Disseny i el del museu Frederic Marès.

centres. Per a la majoria de centres, els documents efímers són uns materials que tot just s'han començat a descriure en els últims anys i **és difícil trobar qui ja ho tingui fet**. A més, en el cas que algú més els tingui, hi ha una gran possibilitat que **no els treballin seguint els mateixos mètodes o criteris**. Cal afegir que molts d'aquests materials són visuals i **no tenen títol propi**, i els criteris per a descriure una imatge poden ser molt subjectius. Així doncs, si bé amb d'altres materials la cooperació i la còpia de registres és més fàcil, amb els efímers no ho és gens.

Alguns reconeixen que si bé no és fàcil cooperar per a copiar registres, sí que ho pot ser per a **trobar directrius conjuntes** i pactades entre centres i veure maneres de treballar i de descriure. Molts d'ells admeten que estarien encantats de cooperar en aquest sentit si comptessin amb el recolzament d'una xarxa, que ara mateix no existeix.

3.5 Difusió

3.5.1 A través de quins canals fan difusió?

Catàleg

La Filмотeca, la DGCPAAC i el museu de la Ciència i la Tècnica utilitzen el catàleg de les BEG (sobre efímers, les dues primeres només en penegen reculls factícis).

La Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya penja els efímers, tant ítems com reculls, al seu propi catàleg. La biblioteca de Reserva i la del Pavelló de la República utilitzen el catàleg del CRAI de la UB i la Biblioteca de Montserrat el catàleg de la URL.

L'Institut del Teatre, la biblioteca del MNAC, la Víctor Balaguer i l'Arxiu Històric de la Ciutat tenen els seus propis catàlegs. Aquests dos últims, que treballen amb Inmagic i Albalanet respectivament, poden afegir imatges dels documents a cada registre bibliogràfic que fan.

Totes les mencionades anteriorment també estan dins del CCUC, com també hi estan els catàlegs del Museu del Disseny i Marès (tot i que ells no cataloguen els efímers per aquesta via).

La biblioteca Episcopal de Vic té el seu propi catàleg i la Pública de Girona està dins la xarxa ARGUS.

Web de la institució

La majoria de centres documentals tenen un **espai dins de la pàgina web de la institució** a la qual pertanyen. Normalment utilitzen aquest espai per a penjar-hi notícies de donacions rebudes, de campanyes de digitalització i d'altres projectes⁵⁰. També s'acostumen a utilitzar per a posar-hi petites fitxes de descripció dels fons, els quadres de classificació, o per a posar enllaços al catàleg i al repositori.

Al Museu Marès hi tenen un sistema per a visualitzar una part de la col·lecció del museu digitalitzada anomenada "Col·leccions en línia"⁵¹ i dins del web de l'Arxiu Històric hi ha una secció on es van exposant documents diversos vinculats amb efemèrides anomenada Almanac⁵².

És cert que diversos dels entrevistats reconeixen que **aquests espais web estan poc aprofitats** (i en alguns casos, també són difícils de trobar dins del web general).

⁵⁰ Com per exemple el projecte "Transcriu-me" al qual va participar la Filmoteca de Catalunya. Se'n poden consultar els gràfics a l'històric: <http://transcriu.bnc.cat/historic#.V6tP1fmLRaQ> [consulta 10/08/2016]

⁵¹ I dins la qual hi ha diversos efímers: Vegeu: <http://cataleg.museumares.bcn.cat/> [Consulta 30/05/2016]

⁵² Vegeu l'Almanac a: <http://w110.bcn.cat/portal/site/ArxiuHistoric/menuitem.ab2d885af1118530cef7cef7a2ef8a0c/index68ed.html> [consulta 20/08/2016]

Dipòsits o repositoris digitals

Entre tots n'han anomenat un bon grapat: Memòria Digital de Catalunya, Europea, Hispana, Repositori de la Filmoteca, Calaix, Escena Digital, Dipòsit Digital de la UB, Biblioteca del Patrimonio Bibliográfico i Clipfiles.

Publicacions i xerrades

Molts dels centres han fet en algun moment un catàleg o un llibre **vinculat a una exposició pròpia**. Els tècnics d'aquests centres de documentació també han publicat alguns articles o monogràfics especialitzats o han facilitat els recursos documentals necessaris per a publicacions d'altres especialistes dins de les seves institucions.

Més freqüent que això són les **col·laboracions amb publicacions de fora de la institució**. Aquestes publicacions, que solen ser de bona qualitat⁵³, afegeixen al centre documental en els crèdits del llibre i això dona molta visibilitat als fons. La majoria d'entrevistats ho viuen com un intercanvi molt positiu.

A la Biblioteca de Catalunya les publicacions acostumen a formar part del conjunt de condicions quan es signa un donatiu. També és molt curiosa la secció al blog de la biblioteca del Pavelló de la República anomenada "Els nostres usuaris publiquen" on es parla de tots els fons que s'utilitzen per a publicacions⁵⁴.

Quant a les xerrades, molts dels entrevistats afirmen que de tant en tant participen en **actes, congressos i jornades dins del propi sector**. Tot i que no és gaire freqüent que es parli específicament de documents efímers, sí que ha pogut passar en alguna ocasió. Hi ha algun entrevistat que també participa en xerrades-tallers **dins d'assignatures universitàries** o que organitza xerrades d'investigadors que han utilitzat els fons del centre per a la seva recerca.

Mitjans de comunicació

Moltes de les institucions de les quals depenen aquests centres documentals compten amb el **servei de difusió o departament de comunicació** de la institució que compta amb els seus propis canals i dona suport a la dinamització i difusió d'aquests fons. Així doncs, és habitual que apareguin petites notícies a la televisió, ràdio i premsa sobre donatius, exposicions, publicacions, visites o d'altres activitats vinculades a la biblioteca o arxiu.

És especialment interessant la participació regular dels tècnics de la Direcció de Cultura Popular al programa de ràdio "Fes ta Festa"⁵⁵, i encara més interessant i original la seva participació en la revista infantil Cavall Fort⁵⁶.

Exposicions pròpies

La majoria dels centres documentals estudiats **tenen un espai** més gran o més petit per a exposar les seves pròpies peces i mostrar un tast dels seus fons als usuaris que els visiten. Normalment es tracta d'un conjunt de **vitrines a l'entrada del centre**.

Els entrevistats reconeixen que **els efímers són materials que es treuen força sovint**, ja que són molt vistosos, però que no s'acostumen a exposar per tipologies sinó per temàtica. Aquestes petites exposicions s'intenten fer coincidir amb efemèrides concretes o èpoques de l'any, o coordinades amb exposicions o activitats que es facin en algun altre lloc. També poden estar relacionades amb publicacions o donatius recents.

Els que no tenen un espai d'exposició propi, com a Cultura Popular o al Pavelló de la República, en algunes ocasions han pogut participar en l'organització d'una ex-

⁵³ Diversos dels entrevistats van mencionar la col·laboració amb Víctor Oliva pel seu recent i magnífic treball *Barcelona. Publicitat i ephemera*.

⁵⁴ Es tracta de publicacions molt variades: llibres especialitzats, punts de llibre, llibres de text, revistes d'economia, etc. Vegeu la secció a: <https://blocpavellorepublica.ub.edu/category/els-nostres-usuaris-publiquen/> [consulta 16/08/2016]

⁵⁵ Més informació de "Fes ta Festa" al web: <http://festafesta.net/> [consulta 12/08/2016]

⁵⁶ On demostren que al públic infantil també se'ls hi pot parlar de documents com els ventalls, les ombres xineses i els teatres de paper: <http://www.cavallfort.cat/cavallfort/ca/cavall-fort/arxiu/1271/12-butxaca.html>, <http://www.cavallfort.cat/cavallfort/ca/cavall-fort/arxiu/1284/12-ombres.html> i <http://www.cavallfort.cat/cavallfort/ca/cavall-fort/arxiu/1288/12-butxaca.html> [consulta 12/08/2016]

posició dels seus documents en alguna altra seu de la institució de la qual depenen.

El cas del Museu Marès va a part, ja que una bona part dels documents efímers estan permanentment exposats en el gabinet del col·leccionista del museu. També val la pena mencionar que a l'Arxiu Històric aprofiten els textos i les peces digitalitzades de les exposicions que munten al vestíbul per a fer-ne una exposició virtual que després pengen al seu web.

Préstecs per a exposicions alienes

Pràcticament tots els entrevistats **no només han dit que sí, sinó que han afirmat que en fan molts** de préstecs per a exposicions alienes. Molts d'ells també afirmen que aquestes peticions encara han crescut més des que tenen les **imatges pujades als seus repositoris** digitals. A vegades també es demanen reproduccions digitals en comptes de la peça original per a posar-les en exposicions.

En la majoria de casos, ja hi ha una **normativa establerta** que inclou qüestions com el preu, l'assegurança o les condicions de transport. Normalment la peça passa per una fase de supervisió per part dels tècnics de la casa abans que se l'emportin. En diversos centres han comentat que la gestió d'aquests préstecs acostuma a estar en mans dels serveis de restauració o dels departaments d'exposicions que es troben dins de la mateixa institució que el centre documental. A vegades també poden aprofitar la normativa de préstec dels museus que volen agafar prestades les peces.

El tipus de document que comenten que surt més és el **cartell**. Normalment s'aprofita l'avinentsa per a **digitalitzar i restaurar la peça** (sovint a càrrec del que demana la peça en préstec) i **per a catalogar-la com a ítem**. També acostumen a quedar-se una còpia del catàleg de l'exposició. En general tothom veu aquests préstecs com una cosa positiva i intenten donar el màxim de facilitats perquè entenen que és una molt bona manera de donar visibilitat als fons.

Xarxes socials

Dels centres estudiats n'hi ha set que tenen compte a **Facebook**, sis que en tenen a **Twitter** i quatre que en tenen a **Pinterest**. A més, al Pavelló de la República també tenen canal de Youtube i Flickr i al Museu del Disseny participen a Scoop.it.

En la majoria de casos, els comptes d'aquestes xarxes socials són **compartits per a tota la institució**, més enllà del centre documental. Diversos dels entrevistats comenten que és força complicat obrir comptes institucionals i que cal tenir molt clar que les xarxes socials demanen constància i dedicació.

Les entrades o taulells publicats acostumen a estar relacionats amb notícies del centre o amb troballes dins dels fons que, un cop més, sovint s'intenten fer coincidir en moments destacats del calendari.

Visites guiades i activitats obertes al públic

Molts d'aquests centres fan dia de portes obertes al públic general per Sant Jordi i el dia dels Museus. La resta de visites acostumen a fer-se perquè han rebut **peticions des de fora** (i no perquè es proposin des de dins del centre) i en general es tracta d'un **públic especialitzat o d'alumnes universitaris**⁵⁷.

En el cas de la Biblioteca de Catalunya i del Pavelló de la República, les visites guiades per l'edifici es fan i es gestionen per empreses externes dedicades a això.

La Biblioteca Pública de Girona i la del Museu del Disseny, que fa relativament poc que han obert les seves portes en els respectius nous espais, sí que fan moltes visites per tal que el públic interessat els pugui conèixer. En el cas del Museu del

⁵⁷ O com també comenten des del MNAC, alumnes de la Universitat de l'Experiència.

Disseny, tenen un espai polivalent a la biblioteca on també hi fan d'altres activitats com presentacions de llibres i taules rodones.

Activitats per als infants

La majoria de centres **no fan cap mena d'activitat per a infants, tot i que hi ha algunes excepcions:**

- A la Filmoteca, organitzada per serveis educatius, fan una activitat anomenada "Els oficis del cinema" on els documentalistes parlen del seu dia a dia.
- A la DGCPAAC participen a la revista Cavall Fort, com ja hem comentat.
- A la Biblioteca de Catalunya es fan algunes visites infantils i se'ls hi ensenya la caseta de la Roser Capdevila, autora de Les tres bessones, el fons de la qual està a la Unitat Gràfica.
- Al Pavelló de la República no fan activitats per a nens, però sí per a joves d'institut.
- A la provincial de Girona fan per a les escoles la mateixa visita que fan pels adults.
- Al Museu del Disseny no en fan per a infants, però sí que n'han fet alguna de familiar.

Viquipèdia

Pel què hem pogut veure, **aquesta via no acaba de donar els seus fruits:** molts dels entrevistats ens han explicat que s'havia iniciat algun projecte per la Viquipèdia i que ha quedat parat. D'altres encara no s'hi han posat, tot i que preveuen fer o millorar alguna entrada de cara al futur.

En la majoria de casos, les entrades a la Viquipèdia que han preparat no tenen gaire a veure amb els documents efímers, normalment estan al voltant dels fons personals, del centre documental com a institució o de personatges molt importants per la història i fundació d'aquests.

Mereix una menció a part el cas del Museu del Disseny, que va coordinar un projecte cooperatiu molt gran al voltant de la Viquipèdia, però van haver de parar perquè van detectar problemes vari⁵⁸.

⁵⁸ Per a més informació, recomanem la lectura de l'entrevista amb el Museu del Disseny que es troba a l'annex d'aquest treball.

Altres

A l'hora de parlar d'altres canals de difusió, hem vist que hi ha qui treballa molt amb el **blog** i l'utilitza com a via principal de difusió, com ho fan al MNAC, a Reserva de la UB i al Pavelló de la República.

D'altres entrevistats també han comentat eines com les **exposicions virtuals** i la participació en **projectes multimèdia** i pàgines web externes. Des dels departaments de comunicació també es poden utilitzar **mailing lists** o petits **vídeos**.

3.5.2 Quin coneixement tenen els usuaris de l'existència dels fons?

Les respostes varien en funció de si el centre porta una llarga trajectòria amb una política forta de difusió (com al Pavelló de la República) o tot just comença a plantejar-s'ho recentment (com al Museu Marès). També varien en funció de la importància que té el fons d'efímers dins del conjunt global de fons que custodia el centre. Finalment, els que treballen amb col·leccions locals reconeixen que aquestes són molt més conegudes.

Així doncs, hi ha qui ens ha respost que els seus usuaris coneixen molt bé el fons d'efímers, però la **majoria reconeixen que la veritat és que encara estan poc visibles**. Un cop més, ens repeteixen que la visibilitat ha augmentat molt a partir del moment que han tingut **repositoris digitals** i alguns ens aclareixen que sempre estem parlant d'un tipus d'usuari molt expert.

Sembla que el coneixement de l'existència d'un tipus de col·lecció reverteix positivament en la resta de col·leccions, ja que l'usuari que s'ha estudiat la primera

tendirà a preguntar què més tenen en el centre.

3.5.3 Quin tipus d'usuari consulta aquests materials i quin ús en fan?

Hem pogut veure que **entre els usuaris hi ha de tot**: sobretot són investigadors de tots els camps (professors i doctorands d'història, d'història de l'art, de polítiques, de lletres, d'economia i empresa, de turisme, etc.), estudiosos locals i de fora, maquetadors, comissaris d'exposicions, dissenyadors, alumnes de treball de recerca de batxillerat, usuaris interns de la institució, escriptors, estudiants universitaris, artistes, arquitectes, publicistes, jubilats encuriosits, etc.

Els entrevistats reconeixen que els hi fa una gràcia especial quan venen usuaris que surten una mica dels esquemes, com companyies de teatre per a documentar-se per a preparar un espectacle, gent del cinema per a preparar decorats i d'altres casos curiosos⁵⁹.

⁵⁹ Com els del parc temàtic Terra Mítica que van anar al MNAC a mirar pintures gregues i romanes.

Els usuaris **perceben els efimers com un tipus de document valuós**, en la majoria de casos estan interessats en aquests pel seu contingut informatiu, és a dir com a font primària d'informació. Però també hi ha un bon percentatge interessat en la imatge com a tal, ja sigui per a preparar una exposició o una publicació, estudiar-la com a obra gràfica, des d'un punt de vista del disseny o per a conèixer millor la història de la publicitat. La Montse Peris també menciona un valor de caire pràctic per a un usuari no especialitzat, per a documentar el seu patrimoni personal o familiar.

Es tracta de **donar les màximes facilitats als usuaris** i de no posar pals a les rodes, així com de donar recursos tant als investigadors com als dissenyadors i artistes en el seu procés creatiu i en el seu treball diari.

3.5.4 Es demana retribució econòmica quan els usuaris volen imatges digitalitzades d'efimers?

Si bé la majoria sí que tenen unes tarifes marcades, reconeixen que en **molts casos es fan exempcions o rebaixes**. Tots coincideixen que la cessió d'aquestes imatges els porta més beneficis en forma de recerca i de visibilitat que no pas econòmics. Els entrevistats consideren que en la majoria de casos els que demanen les imatges són investigadors, institucions públiques o editorials petites amb pocs recursos i per tant només demanen una retribució quan els hi demanen tantes imatges que han de paralitzar la feina diària o quan veuen que ha de sortir un producte clarament molt lucratiu.

Normalment els documentalistes dels centres posen més interès en assegurar-se que la **peça surti ben documentada i citada** i en aconseguir una còpia de l'obra derivada que no en cobrar per l'arxiu digital. No tenen interès en fer-ne negoci. La Berta Ribé afegeix que aquestes peticions solen anar bé per a tractar documents que encara no estiguin tractats i per a detectar errors de descripció.

3.5.5 Les consultes d'aquests materials es tenen en compte per a les estadístiques d'ús del centre?

De tots els centres estudiats, només n'hi ha cinc que tenen un **indicador** de consultes que més o menys distingeix entre les tipologies de documents consultats (i per tant, distingeixen les consultes d'efimers). D'aquests, n'hi ha tres que reconeixen que poden tenir aquest indicador precisament perquè el **nombre de consultes d'efimers és molt limitat**.

Exceptuant la DGCPAAC i la biblioteca del Pavelló de la República, on un percentatge important de les consultes del centre sí que són per a aquests documents, en la majoria de centres ens diuen que **els efimers tenen molta menys sortida que la resta de documents**. Podem assegurar amb rotunditat que no es

consulten tant com els llibres o les revistes.

Els entrevistats també comenten que s'ha hagut de canviar la manera de treballar i d'atendre a l'usuari ja que es veu cada cop més clar que **les consultes remotes augmenten**, sovint en detriment de les consultes presencials.

3.6 Quines estratègies consideren que són un èxit en el tractament dels efimers

En termes de **preservació**, aquests són alguns dels èxits que han mencionat els entrevistats:

- Tenir una part important dels fons ja tractada amb contenidors de preservació.
- L'ús de dataloggers que proporcionen indicadors de temperatura i humitat per avaluar les condicions ambientals del magatzem i així poder mostrar dades reals a la direcció.
- La millora dels espais gràcies als trasllats de seu o obres de remodelació dels edificis.
- Implicar els subalterns perquè fessin una part important del treball manual que suposa fer el canvi de contenidors.
- Aconseguir una millor gestió de l'espai d'emmagatzematge a través del sistema de formats.
- Procurar no ingressar donatius en mal estat.
- Fer una neteja circular de les instal·lacions.
- Gestionar els trasllats amb empreses de confiança i utilitzant codis per a localitzar els paquets.
- No haver deixat entrar cap capsa sense tractar al magatzem de reserva.
- Aprofitar el suport donat pel servei de conservació preventiva de la institució i oferir-los-hi el màxim suport documental en la seva tasca professional⁶⁰.
- No haver de treure documents de gran format gràcies a les digitalitzacions visibles en línia.
- Aprendre dels errors del passat i aprofitar l'experiència acumulada.

Quant a les estratègies de **digitalització**, han comentat les següents:

- La consulta del document digitalitzat, que ha obert al públic tots uns fons que abans eren molt difícils de manipular, a partir de la digitalització ha millorat la difusió.
- Un cop més, implicar els subalterns per a digitalitzar petits documents⁶¹.
- Rebaixar la resolució en funció de la mida del document.
- Treballar per projectes.
- Fer una mica cada dia.
- Poder derivar les tasques als becaris, que dominen més les noves tecnologies.
- Acollir-se a subvencions i projectes externs.

Pel què fa a la **descripció**, han comentat el següent:

- Fer la descripció amb metadades, que dona molta facilitat d'accés.
- Fer una projecció de les descripcions a través del repositori.
- Acotar les pautes de descripció.
- Fer la descripció per reculls, que fan visible el material i així es poden consultar materials que mai s'haguessin pogut catalogar un a un.
- Tenir una classificació feta a mida.
- Treballar molt al detall.
- Construir coneixement més enllà de les descripcions.
- Formar part del CCUC.

⁶⁰ És a dir, tenir una secció actualitzada sobre restauració a la biblioteca per a que els restauradors la puguin consultar.

⁶¹ A l'Institut del Teatre els subalterns digitalitzen 20.000 imatges l'any.

- Uniformitzar etiquetes.
- Ser molt normatius i haver expressat de manera exhaustiva les decisions preses, fet que ajuda a ser coherents.
- Comptar amb col·laboracions externes i entrar en projectes grans.

Finalment, en referència a la **difusió** ens han parlat de:

- L'ús del repositori digital, malgrat les limitacions per drets de difusió, les consultes remotes han canviat les normes del joc.
- Tenir un catàleg en línia amb imatges incrustades.
- Organitzar exposicions pròpies.
- Aconseguir que algú important o conegut comparteixi les notícies del Facebook.
- També des d'un punt de vista de difusió, estar dins del CCUC.
- Oferir un servei ràpid i àgil i no posar pals a les rodes quan hi ha peticions.
- Donar la volta del que ja tenien fet de feia temps per fer-ho més atractiu i accessible.
- No deixar mai de pensar en noves maneres de difondre els fons.
- Ensenyar els fons fora del perfil d'investigador.
- Fer una bona gestió dels indicadors obtinguts de les consultes.
- Tenir clar que no es pot dependre dels recursos i que s'han de trobar alternatives.

3.7 Quins deures queden pendents i quins desitjos tenen de cara al futur

Per a la **preservació**, alguns d'ells ens diuen:

- Millorar l'emmagatzematge dels cartells.
- Millorar les condicions ambientals.
- Tenir més col·laboracions externes que ajudin a fer el tractament físic.
- Ampliar espais.
- Tenir un equip més gran.
- Seguir canviant els contenidors vells pels de preservació.
- Sobreviure!

Per a la **digitalització**, afegixen:

- Revisar els estàndards de digitalització.
- Millorar la gestió del Centre de Digitalització (CEDI) de la UB.
- Ocupar-se dels materials de gran format o d'altres materials que tenen més perill de degradació amb la manipulació per tal de fer-ne difusió sense tocar-los.
- Poder aprofitar l'expertesa i la bona gestió dels professionals que venen de projectes externs.

Sobre la **descripció**, comenten:

- Continuar amb la feina.
- Adaptar metadades.
- Millorar el control d'autoritats.
- Fer més publicitat dels mètodes propis de treball, anar a més congressos i xerrades per parlar-ne.
- Fer plantejaments realistes adequats a les possibilitats.
- Treballar d'una manera menys frenètica i més coherent, i tenir els projectes més ben controlats.
- Aconseguir més *feedback* de fora.

I per a la **difusió**, només demanen:

- Poder afegir més material als repositoris.
- Aconseguir que Europeana xucli directament del repositori propi.
- Tancar col·leccions per poder fer fitxes factícies al catàleg.
- Guanyar més ressò.
- Treballar en el projecte COFRE de preservació de formats digitals.
- Demostrar al món i a la direcció que el centre és útil i que té uns fons fantàstics.
- Treure més rendiment dels fons i difondre'ls al màxim.

3.8 Els centres que són un referent i una font d'inspiració

A part que alguns entrevistats han anomenat a d'altres centres dels què també hem pogut entrevistar, com la Biblioteca de Catalunya, l'Arxiu Històric, el CRAI de la UB, el MNAC, la Filmoteca, la DGCPAAC o l'Institut del Teatre, s'han anomenat moltes altres institucions interessants: l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'Institut Cartogràfic, el MACBA, el CCCB, l'Arxiu Històric de Protocols, l'Institut d'Estudis Fotogràfics, l'Arxiu Fotogràfic de la Ciutat, els arxius comarcals, la Watsoline del Metropolitan, la Library of Congress i d'altres biblioteques nacionals per veure les tendències i adaptar-se a les necessitats dels usuaris.

A part de centres pròpiament dits, els entrevistats també han mencionat com a referents els estàndards marcats pel CCUC o la manera de treballar d'empreses especialitzades en digitalització. També han recordat que amb Internet es pot estudiar a distància les solucions trobades en catàlegs, repositoris o pàgines web en general.

Menció a part mereixen els diversos centres que formen part de l'ICUB o de l'Arxiu Municipal de Barcelona, que es donen suport els uns als altres a través de grups de treball.

La Lourdes Prades comenta, molt encertadament, que s'ha de saber aprofitar la feina que ja han fet els altres, tenir clar que ningú ho fa perfecte, però agafar idees de tothom i amb això construir una solució que et vagi a la mida. La Montserrat Comas també afegeix que, a part de mirar què fan als altres centres, també va bé orientar-se a partir dels estàndards publicats.

4. Conclusions

A la introducció d'aquest treball hem presentat la problemàtica dels efimers des del punt de vista pràctic del seu tractament documental. Tot seguit, hem proposat com a objectiu principal conèixer les opinions dels professionals, la situació amb què es troben i les solucions que els han funcionat a l'hora d'afrontar aquest tractament. També ens hem proposat, com a objectiu secundari, preparar un recull de bones pràctiques a partir de la informació aconseguida. Aquesta informació l'hem obtinguda a través d'entrevistes a diversos professionals, tan bibliotecaris com arxivers, de 16 centres documentals d'arreu de Catalunya.

Malauradament, per falta de temps i excés d'extensió, no hem pogut assolir l'objectiu secundari; no hem pogut presentar un recull de bones pràctiques ben estructurat, però pensem que, no obstant això, els interessats podran recollir un bon grapat d'idees i de bones maneres de fer llegint els resultats i l'annex d'aquest treball.

Pel què fa a l'objectiu principal, conèixer el punt de vista i els mètodes de treball d'un grup prou ric i heterogeni de professionals, pensem que sí que s'ha assolit plenament. En referència a què ens han explicat els entrevistats i repassant els resultats amb atenció, hem pogut arribar a les següents conclusions:

- Definir els documents com a efimers no resol el problema del calaix de sastre:

A tots (o gairebé tots) els centres documentals hi ha unes col·leccions de documents que queden definides per exclusió: no són llibres, ni revistes, ni fons personals, ni fons audiovisuals, ni fons fotogràfics, etc. Hi ha molts d'aquests documents que es poden considerar efimers, però n'hi ha alguns que no. És per això que té més sentit utilitzar la terminologia feta a mida que sigui més adequada per a cada centre. Als professionals entrevistats no els hi agrada el terme d'efimer perquè és massa indefinit, a vegades els hi va curt, doncs no engloba tot el que voldrien, i a vegades els hi resulta massa vague, i no es senten còmodes utilitzant una terminologia que no controlen. En part és per això que tampoc en fan distinció amb les publicacions menors.

- Són documents ben valorats pels professionals, malgrat els entrebancs:

Els entrevistats valoren molt aquests documents, els consideren un bé patrimonial i una magnífica font primària d'informació. Fins i tot alguns arriben a afirmar que treballar amb aquests documents és molt gratificant, tant a nivell personal com professional. Alguns també els hi atorguen un valor museístic, ja que aquestes peces acostumen a ser visuals i molt atractives i un bon material d'exposició. No obstant això, hi ha molta feina per fer i encara s'està treballant de manera retrospectiva, ja que durant dècades els documents han estat relegats al fons dels magatzems i no s'han començat a treballar fins fa relativament poc temps.

- La preservació i la digitalització es fan amb sentit comú:

Hem pogut veure que els pressupostos tant per a preservació com per a digitalització són limitats. Aquesta manca de recursos limita el marge de maniobra, tot i que en el cas de la digitalització no queda tan limitat gràcies a les subvencions i projectes externs, així com també gràcies a la feina que es pot anar fent amb els escàners d'oficina dins dels centres. Considerem que els centres visitats fan la millor gestió possible per a aquests dos aspectes del tractament aprofitant l'experiència acumulada, tenint bon criteri per a prendre decisions i sent realistes amb els recursos dels quals disposen.

Hem descobert que hi ha relativament poques pautes i barems materialitzats en documents escrits però que tot i així les línies de treball són força clares.

- No hi ha una tendència clara per a treballar la classificació i la descripció:

D'una banda, ens ha quedat clar que a l'hora de preparar els quadres de classificació i de definir les tipologies documentals cadascú s'ho ha hagut de fer a mida en funció dels fons que té, ja que no han trobat una solució per als seus problemes particulars buscant en els referents externs.

De l'altra, tampoc hem vist una tendència definida en els criteris per a descriure per ítem o fer reculls facticis. No obstant això, pensem que les dues solucions són bones pels seus propis motius: la descripció per ítem ofereix més informació i facilita la vinculació amb una imatge digitalitzada del document i la descripció per reculls proporciona una visió global dels fons i permet avançar més ràpid (i, a més, no impedeix que posteriorment es pugui anar treballant per fases, anant cada cop més al detall).

Sobre la via a través de la qual es fan públiques aquestes descripcions, gairebé sempre s'utilitzen catàlegs bibliogràfics o repositoris digitals, en funció de les particularitats tècniques de cadascun, però també hem vist casos en els quals s'utilitza un sistema gestor d'arxius.

- La cooperació queda pendent:

Així com amb d'altres tipologies documentals la cooperació és un fet intrínsec dins del treball diari dels professionals de la documentació (especialment dels bibliotecaris), malauradament sembla que amb els efímers no acaba de rutllar.

Això es deu, com ja hem comentat, a la varietat de maneres de classificar, de descriure i de publicar els registres d'aquests materials i també, evidentment, pel fet que encara hi ha relativament pocs fons tractats a Catalunya. Ens queda clar que el problema no és pas d'actitud, ja que hem vist uns professionals ben frisosos de trobar una xarxa amb qui compartir la feina feta.

- La difusió ha arrencat amb força:

Les polítiques de difusió dels centres estudiats es troben en moments diversos, ja que hi ha qui porta anys treballant-hi i hi ha qui tot just comença. Igualment es pot dir que s'estan trobant maneres de fer difusió originals i fructuoses per tots els canals imaginables:

Hem vist que els entrevistats estan molt contents amb els bons resultats de la difusió a través dels repositoris digitals i dels catàlegs amb imatges incrustades als registres. També sembla que es fan molts préstecs de peces per a exposicions alienes així com es cedeixen imatges per a publicacions, fet que dona una visibilitat i una projecció de qualitat.

Molts d'ells també tenen un petit espai d'exposició propi en el centre de documentació que els serveix per a treure de les capses els tresors més amagats. L'ús de blogs, pàgines web, xarxes socials, exposicions virtuals o visites guiades també sembla que funcionen bé. Ens ha sorprès, però, que els projectes amb la Viquipèdia no acabin de funcionar.

- La manca de recursos és aquí per quedar-se o "El mal de tots no consola, però acompanya":

En la majoria de les entrevistes dutes a terme hem anat sentint uns cants de lament recurrents, que a aquestes alçades ja no sorprenen a ningú: ras i curt, no hi ha recursos econòmics. La falta de recursos esquitxa tots i cadascun dels aspectes del tractament documental; falten mans especialitzades, falten espais ben condicionats, falta pressupost per a material de conservació, per a restauracions, per a noves adquisicions... sembla que falta de tot, menys feina per fer.

Cal ser optimistes, però, i reconèixer que en alguns casos aquesta situació ha portat cap a una millor optimització dels recursos i a trobar solucions imaginatives i fructuoses que no s'haguessin trobat sota menys pressió.

La generació actual de bibliotecaris i arxivers potser té més recursos que la generació passada, però també ha d'afrontar més reptes: com hem dit, encara queden molts fons per tractar de manera retrospectiva; alhora, avui en dia es genera una quantitat ingent d'informació gairebé impossible de controlar; els estàndards de tractament cada cop són més específics (els de preservació especialment) i s'ha hagut d'augmentar el rigor en el treball; la informatització comporta els seus propis reptes; i, finalment, la difusió demana un intens treball i dedicació.

No obstant això, al llarg de la nostra gira d'entrevistes hem vist professionals amb les idees clares i amb sentit comú, que s'estimen els fons que custodien i que afronten el dia a dia amb ganes i amb competència. La nostra ferma opinió és que els efimers, a Catalunya, estan en molt bones mans.

5. Bibliografia

BARJAU, Santi. *Barcelona, art i aventura del llibre: impremta Oliva de Vilanova*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2002.

“Bones Festes”. [Missatge en un blog] Blog de Reserva. 2015. Disponible a: <https://blocbibreserva.ub.edu/2015/12/23/bones-festes/> [consulta 20/07/2016]

BUSQUETS, Lluís-Carles. *De les estrenes a les felicitacions nadalenques a l'Arxiu Joan Amades. Catàleg de l'exposició*. Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, 2007. Disponible a: http://cultura.gencat.cat/web/.content/cultura_popular_nova_web/07_publicacions/catalegs_expos/sd_cataleg_nadales.pdf [consulta 12/08/2016]

Canemàs : Revista de pensament Associatiu. Barcelona: Ens de l'Associacionisme Cultural Català, n°11 (Hivern 2015). [Número monogràfic: *Joan Amades. 125 anys del seu naixement*]

CLINTON, Alan. *Printed Ephemera. Collection, organisation and access*. London: Clive Bingley, 1981.

CRAI Biblioteca del Pavelló de la República. *Memòria 2015*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016. Disponible a: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/97081> [consulta 16/08/2016]

CUENDE, Maite; RAYA, Montse. “Una eina de recerca desconeguda: els programes de festes locals”. [Missatge en un blog] El Blog de la BC. 2015. Disponible a: <http://www.bnc.cat/El-Blog-de-la-BC/Una-eina-de-recerca-desconeguda-els-programes-de-festes-locales> [consulta 29/03/2016].

DASTIS, Carme. “Biblioteca-Museu Balaguer: fons local”. A *Ítem. Revista de Biblioteconomia i Documentació*, n°6-7, 1990, pp. 75-83. Disponible a: <http://www.raco.cat/index.php/Item/article/view/22369/22203> [consulta 12/08/2016]

“Un enginyós sistema per no perdre's en la lectura: el punt de cursor de cordill”. [Missatge en un blog] Blog de Reserva. 2014. Disponible a: <https://blocbibreserva.ub.edu/2014/02/26/un-enginyos-sistema-per-no-perdres-en-la-lectura-el-punt-de-cursor-de-cordill/> [consulta 15/08/2016]

ESTRADA, Pilar et al. “90 anys de la Unitat Gràfica”. [Missatge en un blog] El Blog de la BC. 2013. Disponible a: <http://www.bnc.cat/El-Blog-de-la-BC/90-anys-de-la-Unitat-Grafica> [consulta 29/03/2016].

FONTBONA, Francesc. *La xilografia a Catalunya entre 1800 i 1923*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1992.

Guia d'ús del Dublin Core. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya, 2014.

The John Johnson Collection. Catalogue of an Exhibition. Oxford: Bodleian Library, 1971. Disponible a: http://www.bodleian.ox.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0004/86044/catalogue-of-an-exhibition.pdf [consulta 6/05/2016]

MAKEPEACE, Chris E. *Ephemera: a book on its collection, conservation and use*. Aldershot: Gower, 1985.

MONTSERRAT, Neus; GÓMEZ ENRÍQUEZ, Estrella. "Passió per a un fons especialitzat a la Biblioteca Sant Antoni-Joan Oliver : el colleccionisme". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 30 (juny 2013) . Disponible a: <http://bid.ub.edu/30/montserrat.htm> [consulta 15/08/2016]

OLIVA, Víctor. *Barcelona. Publicitat i ephemera*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2015.

PINTÓ, Roser et al. Manual de procediments de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya [Material no publicat]. Barcelona: Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya, 2015.

PINTÓ, Roser; ESTRADA, Pilar. "Los documentos efimeros : las colecciones de la Biblioteca de Catalunya". *III Congreso Nacional sobre Bibliofilia, Encuadernación Artística, Restauración y Patrimonio Bibliográfico*. Cádiz: Ayuntamiento de Cádiz, 2009, p. 105-131.

PRADES, Lourdes et al. "La gestió del préstec per a exposicions del fons patrimonial del CRAI Biblioteca Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 28 (juny 2012) . Disponible a: <http://bid.ub.edu/28/pradesl.htm> [consulta 15/08/2016]

"Un punt de llibre curiós a la Biblioteca de Reserva". [Missatge en un blog] Blog de Reserva. 2011. Disponible a: <https://blocbibreserva.ub.edu/2011/03/25/un-punt-de-llibre-curiós-a-la-biblioteca-de-reserva/> [consulta 15/08/2016]

RAMOS, Rosario. *Ephemera: la vida sobre el papel: colección de la Biblioteca Nacional*. Madrid: Biblioteca Nacional, 2003.

RICKARDS, Maurice et al. *The Encyclopedia of Ephemera. A guide to the fragmentary documents of everyday life for the collector, curator and historian*. London: British Library, 2000.

RICKARDS, Maurice. *Collecting printed ephemera*. Oxford: Phaidon. Christie's, 1988.

SERRA, Pepe (dir). 1950-1977 Arts a Catalunya = 1950-1977 Artes en Cataluña = 1950-1977 *Arts in Catalonia*. Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2015.

SOLÉ, Isaura. *Ephemera al voltant de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888. Una aproximació a la impremta de Barcelona de l'últim quart del segle XIX*. Director: Jesús Gascón. Barcelona: Universitat de Barcelona. Facultat de Biblioteconomia i Documentació, 2014. Disponible a: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/58887> [consulta 17/08/2016]

Els tresors de Joan Amades. La col·lecció d'imatge impresa de l'Arxiu Joan Amades. Barcelona: Ara llibres, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, 2009.

"Troballes dins dels llibres: material annex". [Missatge en un blog] Blog de Reserva. 2015. Disponible a: <https://blocbibreserva.ub.edu/2015/06/18/troballes-dins-dels-llibres-material-annex/> [consulta 20/07/2016]

VÉLEZ, Pilar (dir.). *Museu Frederic Marès. Guia*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, 2011.

VIVES, Carlos. *Somnis de paper*. Carlos Vives, 1900-1974. Barcelona: Museu de les Arts Gràfiques, Ajuntament de Barcelona, 2003.

Annex:

Les entrevistes

Annex: Les entrevistes

En aquest annex es poden consultar les transcripcions de totes les entrevistes dutes a terme per a l'elaboració d'aquest treball.

Com ja hem mencionat en l'apartat sobre els centres escollits dins de la metodologia, la mostra de centres ha estat tan heterogènia que se'ns fa difícil de classificar-los (ja hem vist que n'hi ha uns quants que estan sols en la seva categoria), per tant hem decidit **presentar les entrevistes seguint un ordre estrictament cronològic**, començant per la primera que vam realitzar a principis de gener de 2016 i acabant per l'última de mitjans de juny.

L'ordre cronològic cobra sentit quan pensem en l'aprenentatge i la sensibilitat adquirits durant les pròpies entrevistes i que s'han pogut veure reflectits a l'hora de plantejar les qüestions o fer comentaris (i per tant també en les respostes dels nous entrevistats) en els següents encontres.

Dit això, avisem que els nostres comentaris i intervencions s'han omès de la transcripció per tal de no estendre'ns massa i perquè en alguns casos les respostes donades s'han hagut de reubicar per fer-les encaixar dins de l'estructura de l'entrevista. Unes entrevistes amb unes respostes més ben ordenades ens han facilitat la recuperació d'informació a l'hora de preparar uns resultats millor estructurats.

També s'ha mencionat en l'apartat de valoració crítica dins de la metodologia el fet que no tots els entrevistats han respost totes les preguntes, és per això que en aquestes transcripcions també s'han omès les preguntes sense resposta.

Per acabar, i com també es menciona en aquest apartat de metodologia, hi ha el cas de la Biblioteca de Reserva de la UB, el de la Biblioteca Pública de Manresa i en part també el de la Biblioteca Episcopal de Vic en els quals no ens van poder respondre a l'entrevista tal i com ho van fer els altres centres però sí que igualment ens van respondre algunes preguntes més generals i van tenir l'amabilitat de fer-nos una petita visita guiada i de deixar-nos estudiar de primera mà alguns dels documents mencionats. Per aquest motiu en aquest annex no hi ha l'entrevista però sí una breu descripció del què hi vam veure i aprendre.

Entrevista 1

Centre: BIBLIOTECA DE LA FILMOTECA DE CATALUNYA

Persones entrevistades: Noemí Maya i Miquel Àngel Pintanel (per a l'eix de conservació)

Data: 04.01.2016

Web: <http://www.filmoteca.cat/web/biblioteca> [consulta 10/08/2016]

Correu de contacte: bibliofilmoteca.cultura@gencat.cat

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efimers i què no?

Nosaltres els nostres documents no els considerem ben bé efimers. En els programes de mà, per exemple, és molt clar que una part del document és efimera i l'altra no. Per a nosaltres no és efimer perquè la informació que contenen segueix sent útil a dia d'avui, tot i que certament el document es va crear per a tenir una durada curta i una validesa només temporal. En el cas dels cartells, que també tenien una finalitat temporal concreta, nosaltres els tractem com a obra gràfica.

b) Quines tipologies d'efimers hi ha al vostre centre?

Programes de mà, cartells, pressbooks, lobbycards, cartelleres, fulletons, segells postals, punts de llibre, postals, merchandising...

Les novel·letes cinematogràfiques no sabríem si considerar-les efimeres o no, es solien fer per a promocionar una pel·lícula, eren seriades i es colleccionaven, però també tenien sentit per si soles. D'altra banda, un còmic que vagi en fascicles no el consideraries efimer, no? Les novel·letes es poden comptar com això. Jo no les consideraria efimeres, tot i que la definició d'efimers se m'escapa una mica.

c) Feu una distinció entre materials efimers i publicacions menors o literatura gris?

Això em fa dubtar, pot ser que en altres centres estigui més ben definit, nosaltres ho guardem tot i no ens plantejem què és, només sabem que és cinema. Tenim tot de fulletons de festivals i fulletons amb la programació de diverses filmoteques, però no estan tan ben tractats com l'obra gràfica perquè ara mateix són menys prioritaris.

Aquí potser també podem fer menció dels reculls de premsa, darrere dels quals hi ha hagut molta feina de destriar, retallar, etc, i segurament no els consideràriem efimers. També tenim molta documentació de cineclubs, programes, actes... informació variada.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Fem donacions i compres. Sobre els intercanvis, alguna vegada s'ha parlat amb algun colleccionista per canviar programes de mà repetits, però mai s'ha arribat a fer. En tot cas ens ho hem arribat a plantejar, sobretot pels triplicats i quadruplicats, i hi ha hagut contactes però mai s'ha fet.

Aquests materials ens arriben sobretot per donacions, excepte algunes compres puntuals si hi ha algun títol important del què no tinguem res, però no hi ha un pressupost fixe per a compres d'aquests materials.

e) Què feu quan trobeu colleccions d'efimers dins dels fons personals del centre?

Depèn de com d'important sigui la collecció, si és molt important es queda dins del fons personal, si per exemple són quatre programes de mà s'extreuen i s'afegeixen a la collecció general. En definitiva, ho valorem per a cada cas, jo opino que s'haurien de disgregar i afegir a la collecció del centre a no ser que aquesta co-

Hecció estigui molt vinculada amb l'obra del productor del fons.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

Intentem demanar si ens poden fer un inventari per fer una tast i així veure si ho tenim o no ho tenim. També passa en el cas de les vendes, per exemple ens van oferir gairebé 8.000 programes de mà però pràcticament tots eren repetits. Quan són donacions més petites no demanem res. Es fa un document de rebuda i en aquest consta si és un dipòsit o una donació i totes les condicions, si ens en podem desfer en cas de tenir repetits (donant-ho a algun altre centre) o si ens ho hem de quedar intacte.

Ara estem a punt de rebre una donació de 20.000 cartells i es tracta d'una quantitat tan gran que no podem tenir cap mena de registre, per això hem pactat ja d'entrada que ens podrem desfer dels que no ens interessin. Com veus, depèn del cas i no tenim una política establerta. A vegades, és clar, t'has de quedar coses que no t'agraden perquè entremig n'hi ha una que t'interessa molt.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Crec que en aquest cas, com que són documents que s'han reunit en col·leccions, s'han conservat molt. És un material maco i atractiu que la gent ha tingut tendència a desar i per això és un material que ens ha arribat més que d'altres tipus de documents. Normalment es tracta de material gràfic, potser no conservem tantes fotos de l'època però sempre hi ha hagut algú que ha volgut col·leccionar lobby-cards o programes de mà (que s'han conservat molt millor que els cartells, perquè tenen un format més còmode per emmagatzemar). És innegable que tot aquest material s'ha conservat gràcies als col·leccionistes.

A part de la informació gràfica, aquests documents ens donen molta informació primària, per exemple les dates de les estrenes de pel·lícules, que no es conserva enlloc més. És una font primària fantàstica, difícil de tractar però fantàstica i per això crec que sí que li donem molta importància a aquests documents i, d'entre aquests, els que més valorem són els cartells ja que els tractem com a obra gràfica, que crec que és un altre nivell.

h) Conserveu els efímers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

En el cas dels pressbooks, ens arriben els actuals, i també ens arriben en versió digital, que intentem conservar (tot i que si no ens arriba no l'anem a buscar, seria una feina que no és assumible, i això deixarà un buit). Tot el què arriba ho dessem però no s'està tractant. Els pressbooks s'han sabut adaptar més als temps que la resta de documents dels quals parlem però tot i així mica en mica van desapareixent i es van substituint per d'altres coses com merchandising o punts de llibre: ara són formats més petits o amb formes diferents per tal de cridar més l'atenció.

En el cas dels cartells també n'arriba algun d'actual però molt menys i els programes de mà es van deixar de fer entre els setanta i els vuitanta, o sigui que ja no n'hi ha d'actuals. De lobbycards tampoc se'n fan.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Pel tractament dels efímers i obra gràfica hi sóc jo i a temporades una becària que em dóna suport. La bibliotecària que s'ocupa dels arxius personals també es pot ocupar puntualment del tractament de les publicacions menors o de les col·leccions d'efímers que puguin aparèixer dins d'aquests. A nivell d'espais, aquests documents estan tots als magatzems. De recursos econòmics principalment en tenim per a fer digitalització.

Els quatre eixos del tractament documental

1. Preservació i conservació

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?**

Sí que en tenim, tot això està pautat i pactat amb Recursos Humans de l'ICEC, que és qui té l'última paraula en aquests temes. En principi el protocol d'entrada el vam fer els que coneixem l'edifici, però després es va haver de parlar, perquè els treballadors no tenim accés a part del recorregut que es pot fer lluny del públic (només hi tindrien accés els encarregats de manteniment) i quan has de fer aquest recorregut et cal una tarja especial i un permís explícit.

Sobre condicions climàtiques de conservació (la temperatura i la humitat) tenim la teoria però tenim problemes per aplicar-ho, perquè a l'hora de construir l'edifici es va comptar que si es posaven els magatzems al soterrani faria un efecte de caves i això ajudaria a estabilitzar la temperatura i la humitat, però el problema és que aquí al Raval el nivell freàtic és molt alt i n'hem patit les conseqüències. De fet, malauradament en aquest edifici són més secs els pisos superiors que els soterranis.

Potser el nostre edifici no acaba de funcionar però val a dir que l'edifici del 2CR a Terrassa té unes condicions immillorables i s'ha pres molta més cura de tenir les pel·lícules en les millors condicions possibles.

Sobre la conservació s'ha de dir que entre els nostres documents tenim més de 20 materials diversos, entre documents que només estan fets amb un material i documents que són mixtos, com els lobbycards (cartró i metall). Tenim llibres, discos de pedra, cilindres de cera, vinils, CDs, negatius fotogràfics sobre diversos suports (paper, acetat, vidre, etc)... per a tot això necessitaríem un contenidor diferent amb un PH diferent i com a mínim sis àrees de conservació diferents i no ho podem assumir. El què fem és escollir un contenidor amb el ph més neutre possible i alhora la nostra intenció és mantenir una humitat del 50% i una temperatura de 20°, que també és un punt mig.

També és cert que no tenim una previsió de creixement dels fons, perquè anem per donacions, i no podríem tenir tantes àrees delimitades perquè pot passar que d'un dia a un altre la col·lecció d'un tipus de document doblí el seu espai.

Ara estem intentant trobar unes mesures de conservació ambiental amb els recursos que tenim actualment, és a dir amb les limitacions reals que té l'edifici. Per la prevenció d'inundacions, que malauradament ja hem patit, s'està fent un pla de prevenció de desastres, i passa per un control rigorós d'uns punts determinats de l'edifici per a poder reaccionar a temps i donar l'alarma si ens torna a passar. En tot cas s'està treballant amb el què es pot.

• **En quin estat arriben els fons?**

Depèn i té relació amb el tipus d'adquisició, les compres solen arribar bé i les donacions no tant, perquè pot ser que ho hagin guardat en llocs humits durant un llarg període de temps, per exemple. En tot cas arriben en tots els estats.

• **On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?**

Sí, hi ha una sala de quarantena, que s'utilitza si cal, i a la zona d'oficines hi tenim una gran taula on es fa la rebuda i tractament dels documents abans de baixar-los al magatzem. Tant a dalt com a baix tenim planeres per desar-hi els cartells que

estan en procés, abans d'emmagatzemar-los definitivament.

També tenim un tercer magatzem, compartit amb la sala d'exposicions, on hi dipositem d'entrada els fons abans de tractar-los i d'estudiar quin és el seu estat. El problema és que aquell espai està molt ple i a vegades els fons nous es porten directament als compactes o al nostre espai de treball.

• **Quins contenidors utilitzeu?**

Depèn del tipus de document: els cartells van en carpetes de cartró neutre, els programes de mà en fundes Mylar dins d'arxivadors també fets amb cartró neutre, les cartelleres també estan en fundes Mylar fetes a mida i dins de caps de cartró neutre. Els fullets, flyers, etc. estan en sobres i els lobbycards en caps de cartró. És evident que els materials que hem tractat més estan en contenidors més adequats.

• **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

Compactes, o planeres, o arxivadors verticals, en tots tres casos metàl·lics.

• **Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

Sí. En el cas de la donació que ens ha d'arribar de 20.000 cartells hem fet un càlcul i una compra expressament per cobrir ni que sigui una part del fons. En casos excepcionals com aquest, es mira d'on es pot treure pressupost, però almenys no comencem de zero, sempre intentem tenir una mica de tot, carpetes, caixes, etc, per tenir un marge de maniobra.

• **Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?**

Sí que n'hi ha, tot i que no és molt alt i a més és per a tots els materials de la biblioteca. Normalment no ho gastem fins a finals d'any. Però es fa poc. És veritat que normalment la majoria de restauracions són de cartells.

• **Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració? Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)**

Si hi ha una urgència i queden diners del pressupost que acabem de mencionar, s'agafen d'allà, si no en queden, s'agafen d'algun altre lloc. Recentment hem tingut un problema amb una petita inundació i ho va cobrir l'assegurança.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

No tenim restaurador en plantilla, però sabem prou la teoria com per saber què demanar als professionals restauradors i per valorar si han fet una bona feina. Bàsicament els nostres coneixements no van més enllà de poder fer un diagnòstic bàsic.

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?**

El trasllat que vam fer a finals de 2011 de l'antiga seu a aquesta va ser molt complicat per la gestió dels cartells i formats grans. Els llibres i DVDs s'encapsaven i anaven en gàbies, i va ser relativament fàcil, però els cartells van ser difícils perquè pesen molt i no es poden apilar perquè es xafen. Per anar bé no s'haurien d'apilar més de tres carpetes l'una sobre de l'altra i pel trasllat es posaven 30 carpetes juntes a sobre de palets, o sigui que pel camí se'ns van trencar la majoria de carpetes de cartells. Malauradament no hem pogut reemplaçar aquests contenidors trencats i hem de tirar com podem.

El trasllat dels negatius en vidre també va ser dramàtic i també va ser prou complicat moure els arxivadors verticals plens de pressbooks i reculls de premsa. Evident-

ment vam haver d'estar molt a sobre de les persones que van desencapsar.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

Pot ser que en comparació amb d'altres centres utilitzem bons materials i tinguem una part important dels nostres fons que ja està ben protegida. Tot i que potser abusem del Mylar en alguns casos, per exemple amb els programes de mà va molt bé perquè fa que siguin molt més còmodes de consultar. És cert que tenim molt bon material de conservació i que s'ha sabut invertir bé en això. El mobiliari també està molt bé, tant compactes com prestatgeries. Tenim pressupost, millor o pitjor, però ens dona un mínim marge per treballar.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Des del trasllat tenim més espai, definitivament, tot i que no sabem quant de temps ens durarà. També tenim aquests dataloggers que ens proporcionen indicadors de temperatura i humitat i ens permeten conèixer la situació, donar explicacions als caps, i reaccionar ni que sigui una mica. Així doncs, estem mirant d'optimitzar al màxim la reacció davant d'urgències.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

L'emmagatzematge de cartells és un repte i definitivament es podria resoldre millor, especialment en el cas dels cartells que són més grans del format estàndard i que no caben a les carpetes: haurien d'anar en planeres i no en tenim suficients.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Vam anar a visitar l'Institut del Teatre, on també tenen molts cartells i materials gràfics que desen en planeres, i a l'Institut Cartogràfic, on pegen el materials més grans. També es va fer una visita al MACBA.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?**

a) **A quants DPI s'escanegen les imatges?**

Digitalitzem a 300 DPI.

b) **Es digitalitza a color o en escala de grisos?**

En color.

c) **Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document?)**

En TIFF i JPG si és imatge, TIFF i PDF amb OCR si és text. Els PDF poden ser multipàgina.

• **Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?**

No sempre, per exemple els programes de mà els fem aquí, externalitzem col·leccions senceres (com les novellotes cinematogràfiques) o materials que no es poden digitalitzar amb els nostres escàners. Pels cartells per exemple acostumem a utilitzar els serveis d'un fotògraf professional.

• **Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?**

Normalment es classifica i s'enfunda abans de digitalitzar, però no sempre; a vegades ens ha arribat algun material nou i s'ha enviat a digitalitzar directament. També s'ha intentat sempre que s'ha pogut de restaurar els cartells abans de digitalitzar-los.

• Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?

Amb revistes sí, amb Filmoteca Espanyola hem fet un conveni pel qual ens han passat alguns números solts que ens faltaven de revistes perquè els digitalitzéssim, van estar molt contents de col·laborar amb nosaltres perquè ara van molt justos de pressupost i no poden fer res.

Sí que hem intentat, abans de posar-nos a digitalitzar, preguntar si algú altre ja ho ha fet. També ha passat al revés amb la Filmoteca Valenciana, que ens han preguntat què tenim per no repetir-se, ja que tenen pocs recursos per a digitalitzar i els volen aprofitar bé, també ens han enllaçat el nostre repositori des del seu catàleg, fet que ens beneficia i ens dóna visibilitat.

• Feu la digitalització abans o després de fer la descripció dels documents?

Això sí que normalment es fa després, sobretot si es puja al repositori. El repositori és la meta final, per tant tot el què es digitalitza s'acaba penjant allà i pel camí es descriu.

• Dediqueu un pressupost anual a la digitalització dels vostres fons? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?

Sí, però en aquest pressupost també hi entren les revistes, que se n'emporten un bon pessic (és el què es consulta més al repositori). També hem demanat moltes subvencions, per exemple ara en tenim una del Ministerio. Segurament és del que tenim més pressupost, i això pot comportar que a vegades no puguem gestionar tot el que es digitalitza.

• On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?

És un tema complicat. El que enviem a digitalitzar es guarda en discs durs, abans demanàvem dues còpies i ara hi ha algunes coses de les quals només en tenim una. Tot el què es puja al repositori s'emmagatzema als servidors del repositori que són externs i, tot i que hi ha algunes excepcions (per exemple dels gràfics es puja el TIFF i el web genera una visualització a partir d'aquest), al repositori normalment només hi ha la còpia de consulta.

• Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?

Sí, està tot més o menys controlat.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

Des de que tenim el repositori, l'èxit és que molt sovint no s'ha de consultar el document original, que en molts casos eren documents difícils de consultar o estaven en males condicions. En el cas dels cartells aquesta diferència és vital, el servei de consulta de cartells abans pràcticament no existia perquè no era assumible, només es feia en casos molt puntuals, i ara al repositori tothom pot triar i remenar amb tota la comoditat del món, tant per l'usuari com per nosaltres. Per tant, la difusió i la consulta són un èxit, claríssimament.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Estem força avançats, tenim un bon percentatge dels fons que ja està digitalitzat.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

A nivell de còpies de conservació, com que els estàndards han anat canviant, segurament no ho tinguem tot com tocaria, i s'hauria de revisar.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

A tall d'anècdota, vaig parlar amb una noia de l'Institut del Teatre que deia que els cartells que no estan digitalitzats és com si no existissin, i no deixaven consultar res que no estigués digitalitzat, i per això la digitalització havia passat a ser una prioritat.

Pel que fa a la digitalització crec que en general hem parlat més amb les empreses especialitzades que ofereixen aquest servei que no amb d'altres centres perquè aquestes empreses porten el tema molt al dia.

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguiu actualment?

En el nostre cas, la descripció d'aquests documents està molt lligada a la difusió a través del repositori.

• Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?

Tenim una classificació de l'arxiu gràfic per materials on hi intentem diferenciar què és una cartellera, què és un lobbycard, què és un programa de mà, etc. També s'ha treballat amb el tema de fulletons (si els anomenem díptics o tríptics, etc.). En tots dos casos és per resoldre conflictes terminològics. Per exemple, els lobbycards també s'anomenen photochroms però hi ha un altre material que també s'anomena photochrom, i hem intentat anomenar sempre de la mateixa manera cada tipus de material i intentar explicar en què consisteix i les característiques del material.

És un document que tenim esbossat, però no està acabat, hi ha materials que encara no hem discutit. Estem fent això per posar-li el nom a la cosa, però ens hem quedat una mica encallats amb els materials més difícils.

• Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subseries, ítems, etc.)?

Tot el què està al repositori està descrit ítem per ítem, però no hi ha tota la col·lecció. Els programes de mà estan ben ordenats per ordre alfabètic però no estan inventariats (de moment ja portem dos arxivadors de cinquanta descrits al repositori) i en canvi dels cartells sí que en tenim un inventari més detallat (títol, autor i mides), també ítem per ítem. En tot cas tenim bastant controlades les dues col·leccions.

Per altres materials tenim com a mínim l'inventari de contenidors, excepte els pressbooks, que no estan inventariats de cap manera.

• Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per Internet?

El què està al repositori sí, el què està a la base de dades no i els inventaris més petits d'altres materials tampoc. En casos puntuals que algú ha necessitat treballar molt un fons li hem donat accés, però normalment no.

Els inventaris dels fons personals sí que estan pujats al repositori, però de materials efímers no.

• **Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?**

La guia terminològica que hem comentat ens serveix una mica, tot i no ser un quadre de classificació com a tal, perquè classifiquem per tipus de materials.

• **A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?**

Pel què fa a les fonts per a fer aquesta classificació ens hem basat en els nostres propis fons i també vam parlar amb el Museu del Cinema de Girona, amb diverses filmoteques i sobretot molta bibliografia estrangera, però aquí ningú havia fet res i vam tirar pel dret.

• **El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per Internet?**

La guia terminològica potser es va presentar en alguna jornada per a professionals del sector.

• **Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?**

S'està fent per ítems i al tractar-se de documents tan diversos és el què té més sentit per a la majoria de materials. Alguns reculls estan agrupats per pel·lícula, però acostuma a passar més en el cas de les fotos. En tot cas no oblidem que tots aquests documents estan al voltant del film.

Sí que es cert que podem agrupar una col·lecció de cromos si tots són de la mateixa pel·lícula o en el cas de les cartelleres també s'han agrupat per sala de cinema, però al final acaben tractats un per un.

Ens agradaria plantejar-nos, a la llarga, fer col·leccions factícies de cartells agrupant-los per nacionalitat i per dècada (per exemple, cartells espanyols dels anys 30), però ara mateix no tenim els inventaris prou ben treballats com per generar aquests reculls.

• **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

Ara mateix només DublinCore, ja que el repositori funciona amb metadades. Sempre tenim en ment les angloamericanes i les ISBD, però.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Al repositori, sí. En el cas dels fons personals s'han fet fitxes factícies al catàleg que porten cap al repositori¹, i ens hem plantejat de fer-ho també amb obra gràfica, però encara no tenim cap col·lecció que estigui sencera al repositori. Es preveu que, a mesura que es vagin tancant les col·leccions, es vagin fent aquestes fitxes factícies, però de moment estan totes en procés.

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efímers?**

És un material molt concret d'un tema molt concret i no hi ha altres repositoris que ens puguem mirar, no.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?

L'accés, la descripció amb metadades dóna molta facilitat d'accés.

¹ Vegeu l'exemple del fons personal de Paco Viciano: http://catalegclas-sicbeg.cultura.gencat.cat/record=b1519087~S33*cat [consulta 10/08/2016]

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

No hem avançat gaire, hi ha molta feina per fer i encara no es veuen els fruits de la nostra feina. El repositori el vam obrir i hi vam començar a treballar el 2013, poc després del nostre trasllat, i tampoc ha passat tant de temps. En paral·lel a la pujada dels documents efímers també hi pugem moltes altres coses, com les revistes i els fons personals, els vidres de llanterna màgica, etc, que sovint han tingut més prioritat. També és cert que la descripció de les revistes, com que tenen moltes més pàgines, donen més de sí que l'obra gràfica. En definitiva hem avançat poc, però d'altra banda de cartells ja en tenim un bon grapat, uns 600 o 700.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Continuar amb la feina que estem fent. És cert que com que no tenim uns inventaris i unes bases de dades ben treballats, tenim una mica descontrolades les autoritats. Segur que mirarem de treballar-hi més endavant, però ara mateix no hi podem treballar: no es considera prioritari.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Pels cartells hem mirat molt la BC i l'Institut del Teatre. Bàsicament he consultat què hi ha al CCUC de cartells, i la veritat és que de cartell de cinema hi ha molt poca cosa. Com que ho fem amb metadades, costa trobar un altre centre que ho faci similar.

4. Difusió**Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?**

• A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

D'aquests documents ara no hi ha res, però preveiem que de cara al futur es farien factícies.

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

Sí, al web es fan notícies (de donacions, de digitalitzacions, quan vam posar les cartelleres al transcriu-me, etc.).

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

A part del nostre, a la Memòria Digital de Catalunya² hi tenim les cartelleres, i també participem a Europeana i a Hispana. A Hispana ja hi ha tot el nostre repositori i a Europeana de moment només hi ha les cartelleres però també estem treballant perquè pugui xuclar tota la informació del nostre repositori sense haver de passar per la MDC.

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

No gaire. Quan algú utilitza una imatge nostra per a la seva publicació, com per exemple un programa de mà digitalitzat, sí que apareixem als crèdits com a "Fons de la Filmoteca de Catalunya". Per exemple ens vénen usuaris mencionant publicacions del Miquel Porter Moix on es diu que nosaltres tenim un fons o un altre. Però en general no, no hi ha publicacions específiques on es parli dels nostres fons.

Xerrades.

Sí, s'ha participat en alguns congressos i jornades. Hem anat a parlar uns quants cops del repositori, també s'ha fet alguna xerrada sobre el fons fotogràfic i també es va fer una comunicació quan vam participar al projecte Transcriu-me³. Es van fer coses.

² A partir d'ara també mencionada com a MDC.

³ Es poden consultar els gràfics a l'històric de Transcriu-me: <http://transcriu.bnc.cat/historic#.V6tP1fmLRaQ> [consulta 10/08/2016]

Mitjans de comunicació

Tot és relatiu, quan inaugurem una exposició on hi han exposats els nostres cartells explicitem que són del nostre propi fons, i això ens dona visibilitat a la biblioteca.

Exposicions pròpies

Els cartells i els programes de mà són uns materials que són molt vistosos i es treuen sovint a les exposicions temporals i també al petit espai d'exposició permanent que tenim.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Sí, en fem molt sovint, sobretot de cartells. Sí que tenim una normativa i a cada contracte hi apareixen molt clarament les condicions del préstec. Els preus es poden trobar al Web⁴.

⁴ El llistat de preus actual es pot consultar a: http://www.filmoteca.cat/web/sites/default/files/panels/1129/documents/preus_serveis_tecnics__filmoteca_2016.pdf [consulta 11/08/2016]

⁵ Vegeu: www.facebook.com/filmotecadecatalunya [consulta 11/08/2016]

⁶ Vegeu: <https://twitter.com/filmotecacat> [consulta 11/08/2016]

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

Igual que a la pàgina web, al Facebook⁵ i al Twitter⁶ hi escrivim només quan tenim notícies. Els comptes són de tota la Filmoteca, no només de la Biblioteca. L'antic cap de la biblioteca, en Ciro Lluca, també feia molta difusió des del seu compte personal de Twitter.

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic

Sí, fem visites programades per a grups d'estudiants o gent que ens ho demana. Per Sant Jordi o el dia dels museus es fan portes obertes per a tot el públic.

Activitats per als infants

Sí, ara fem una activitat per nens que s'organitza des de Serveis Educatius que es diu "Els oficis del cinema" i els treballadors de la Filmoteca expliquem breument la feina que fem (els projeccionistes, els bibliotecaris, la persona que gestiona les exposicions, etc.). A la biblioteca acostumem a baixar-los al magatzem i els hi ensenyaem alguns d'aquests documents perquè entenguin que en una biblioteca a part de llibres també hi ha tot aquest material diferent.

Viquipèdia

Ara està una mica aturat. S'estan fent més coses vinculades amb la programació de la Filmoteca i no tant de caràcter històric. No obstant això, amb els fons personals sí que s'hi ha treballat, i també es volia fer amb alguns dels aparells que tenim, com les càmeres, però no amb obra gràfica, perquè la majoria de documents encara no estan lliures de drets.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

A vegades no gaire. El més important és el repositori, que és com els usuaris han descobert aquests materials. Tampoc hem fet massa publicitat perquè fins ara el repositori no era fàcil de consultar. En tot cas, el repositori i les exposicions són les dues vies principals per les quals el públic descobreix que tenim aquests materials.

• Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)

Investigadors, maquetadors, comissaris d'exposicions, dissenyadors d'exposicions, historiadors de l'art, etc...

• Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuosos d'aquestes col·leccions?

Sobretot vénen per a preparar exposicions, publicacions o documentar-se per fer pel·lícules. És a dir, principalment estan interessats en la imatge i no tant en la informació que aquesta pot contenir. Dit això, també tenim investigadors interessats

en la informació que es pot trobar en les cartelleres o en els reversos dels programes de mà.

• **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

Sí, però és gratuït per a investigadors⁷. Els préstecs per a exposicions en principi també es cobren, però hi ha moltes entitats que es poden acollir a no pagar i es fan moltes exempcions. Això sí, normalment s'ocupen del trasllat i l'assegurança.

⁷ Podeu consultar els preus en el mateix document on hi ha els preus pel préstec per a exposicions.

• **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

No tenim indicadors separats per a aquests materials. Potser tenim algun indicador dels préstecs, però sovint també només es demana la digitalització i per tant no compta. Potser podem dir que ens demanen imatges un cop a la setmana com a molt, sense comptar les consultes al repositori.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?

De passar a només tenir la biblioteca a tenir la web, el repositori, Europeana... la difusió ha anat de 0 a 1000, la diferència ha estat increïble. Això ha fet que ens consultin més imatges i el públic sap que tenim més coses. El problema de la difusió són els drets, perquè com he comentat aquí hi ha poca cosa lliure de drets i és molt difícil fer difusió d'una cosa que no pots ensenyar lliurement.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

El repositori, com he comentat.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Continuar afegint més material al repositori i aconseguir que Europeana xucli directament del nostre dipòsit digital, adaptar les metadades i tancar col·leccions per poder fer factícies al catàleg.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Havíem mirat el MNAC, que té Pinterest, però sembla que és difícil demanar comptes institucionals. També es va mirar el CCCB, però la gestió de la difusió (especialment web i xarxes socials) es porta des de fora de la biblioteca.

Entrevista 2

Centre: CENTRE DE DOCUMENTACIÓ DE LA DIRECCIÓ GENERAL DE CULTURA POPULAR, ASSOCIACIONISME I ACCIÓ CULTURALS (DGCPAAC)

Persones entrevistades: Vero Guarch, Toni Serés, Marcos Yáñez

Data: 01.02.2016

Web: http://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organismes/dgcpt [consulta 11/08/2016]

Correu de contacte: documentacio.cpt@gencat.cat

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efímers i què no?

Són documents que tenien una voluntat d'arribar als consumidors, però amb una data de caducitat, un cop consumit el document ja podia desaparèixer, s'estripava i ja no se li donava més importància. Tenim la sort dels col·leccionistes que amb la seva feina han aconseguit que aquests documents arribin fins els nostres dies.

A la DGCPAAC el què considerem documentació efímera és bàsicament la imatgeria popular. Disposem de dos fons d'imatgeria popular, el de Joan amades i el de Lluís-Carles Busquets.

b) Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?

Auques, ventalls, nades, gravats, goigs. Els tenim ordenats de forma alfabètica. Els romanços els considerem efímers perquè provenen de la literatura de canya i cordill, on hi havia molts d'altres documents, com els ventalls, que sí que tenien una data de caducitat.

c) Feu una distinció entre materials efímers i publicacions menors o literatura gris?

Sí que ho distingim, hi fem un tractament diferenciat. A nivell de publicacions menors tenim tot un conjunt de fullets separats en caps en una zona de la biblioteca i en el cas de la literatura gris, o bé va a la pròpia biblioteca o s'incorpora al conjunt de fullets. El tractament és completament diferent, tan de conservació com de descripció.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Donacions i compres. El fons Amades el va comprar la Generalitat als anys 90. També hi ha donacions importants com la del fons Busquets i recentment es va fer la compra del fons Palau, que completava el fons Amades. D'intercanvis no se n'ha fet, però això no vol dir que no es pugui donar el cas de cara al futur.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efímers dins dels fons personals del centre?

Tenim el cas del fons del mestre Tomàs, dins del qual hi havia una col·lecció particular de goigs, i s'han mantingut dins del propi fons, tot i que en aquest fons no hi ha cap altre tipus de document similar (el fons és principalment de partitures). Per tant no, no segreguem els efímers i conservem la unitat del fons.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

Cada cas s'estudia de manera particular. Si més no, hi ha sempre la voluntat d'escoltar a les persones que han pensat en aquest centre. Altra cosa és que el què ens puguin oferir pugui estar en sintonia amb els nostres fons, així i tot, si es dona el cas que el fons que ens volen donar no va en la línia de la nostra política de fons, ja que fem aquesta atenció personalitzada per a cada cas, intentem derivar o trobar possibles alternatives.

Alguna vegada ens ha arribat alguna oferta de donatiu de la Biblioteca de Catalunya⁸ que ells no poden acceptar i pensem en nosaltres per línia temàtica. També tenim en compte la llei 9/93 de Protecció del Patrimoni Cultural⁹ que està estretament vinculada amb el nostre centre, la Direcció General de Cultura Popular, Acció i Associacionisme Culturals.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

El valor patrimonial que tenen aquests tipus de fons. Quant a la sortida, com a centre de documentació hi fem un tractament i una difusió, fem difusió digital i també difusió presencial a través d'investigadors, etc.

Quant a donar més prioritat a aquests fons que a uns altres... no sabem què dir, anem fent el què podem. Quan ens arriba un fons el primer que s'intenta és trobar-li un espai i el millor tractament físic que podem amb els nostres recursos. Queda clar que som un equip modest i tenim limitacions.

h) Conserveu els efímers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

No és una prioritat, però tot el què arriba ho guardem. No ho anem a buscar, però sí que ho desmem en el dipòsit temporal amb la idea de donar-ne sortida en el futur. Dins del tipus de document que hem definit com a efímer, segurament el cas més representatiu és el dels goigs i les auques, que encara es fan actualment, però la resta de materials que tenim d'imatgeria ja no es fan.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Tenim una cap de documentació, un arxiver i un bibliotecari i comptem amb el suport de beques temporals, però no tenim personal que treballi exclusivament amb aquests materials. Per a nosaltres és un honor tenir aquests fons, ens els estimem moltíssim i considerem que és un privilegi poder-hi treballar, ens agradaria poder disposar d'un equip humà més gran, però som els que som i hem de marcar prioritats. En tot cas, som formiguetes i anem fent camí.

Els quatre eixos del tractament documental

1. Preservació i conservació

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?

No tenim un document escrit, i la pregunta ara ens fa pensar que ens hauríem de plantejar de fer-ne un, però en tot cas fem servir el sentit comú. Utilitzem l'experiència acumulada de formacions diverses que acaben canalitzades en un mateix camí. Si arriba un fons el posem en un espai de quarantena durant una temporada, pendent que el puguem tractar quan tinguem temps. En tot cas d'entrada ja té un espai.

• En quin estat arriben els fons?

En general els fons arriben en bon estat.

• On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?

Com que compartim espais amb la Filmoteca, si fos molt necessari podríem arribar a utilitzar els seus recursos a nivell d'espais i de manera temporal.

⁸ A partir d'ara també es menciona com a BC.

⁹ *Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català*. DOGC n1807, d'11.10.1993:

http://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/arxius_i_gestio_documental/07_marc_normatiu/static_file/llei_09_1993.pdf [consulta 11/08/2016]

• **Quins contenidors utilitzeu?**

Tenim dos tipus de capsas de cartró, unes són més rústiques i les altres de conservació.

• **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

La imatgeria la tenim majoritàriament a les planeres que estan al mateix espai de la biblioteca.

• **Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

Hi ha una partida dins de les possibilitats econòmiques de la DGCPAAC. Intentem comprar fundes i capsas noves mica en mica. Pel què fa a la previsió d'increment, de moment no, fins ara hem sigut conscients del volum del fons i hem anat comprant materials per anar acomodant els documents que teníem. Ara que ja gairebé hem acabat el tractament físic d'aquests fons, no descartem que les properes inversions siguin projectant a un futur.

• **Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?**

Igual que en el cas anterior. Prioritzem el què està més afectat pel pas del temps. Actualment hem prioritzat uns llibres perquè el pressupost inclou tot el fons del centre de documentació.

• **Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració? Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)**

Tampoc estem sols, la DGCPAAC està dins del Departament de Cultura, si hi hagués una urgència es miraria d'aconseguir el pressupost d'on fos, fins i tot de fora de la pròpia Direcció. En tot cas de moment no ens ha passat res i igualment seguim uns protocols per anar observant el fons amb freqüència.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

Sí, en el sentit que sabem el què ens fem. No tenim coneixements de restauració especialitzats però ens estimem la feina i dins de les nostres possibilitats intentem estar al dia. Anem a cursos i jornades, i val a dir que a la casa, des del Departament de Cultura, és un tema que es té en compte i hi ha la sensibilitat que cal estar ben format.

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?**

Quan vam canviar del Passatge de la Banca a la Plaça Salvador Seguí, el Departament es va posar en contacte amb una empresa de mudances especialitzada en art que va fer el transport amb capsas amb condicions especials. Nosaltres vam coordinar el trasllat, vam fer un seguiment, estàvem presents quan es va posar el material a les capsas i també vam supervisar quan es van treure ja en el nou espai.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

Estem al cas i fem un bon seguiment de l'estat dels nostres fons. Com que no són fons gaire grans els podem conservar en les millors condicions possibles, ben enfundats i plans en les calaixeres.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Hem millorat en termes d'espai. L'espai on hi havia les calaixeres anteriorment tenia pitjors condicions ambientals. Val a dir que com a tècnics sempre ens hem sentit escoltats per part dels nostres caps, quan hem demanat alguna cosa s'ha tingut en compte i s'ha mirat de resoldre en el menor temps possible.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Tot i que ara les calaixeres estan en un espai millor, caldria tenir un major control de les condicions ambientals (de llum i temperatura), idealment hauria de ser un espai més tancat. Sempre hi ha marge de millora i camí per fer.

Posats a demanar, ens interessa continuar tenint col·laboracions, ni que sigui puntuals, per tal de poder tenir més mans, perquè el tractament físic demana molta feina i hores.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

La Biblioteca de Catalunya té uns espais i protocols molt interessants, l'Arxiu Nacional de Catalunya té un espai molt bo i l'edifici es va dissenyar molt bé i l'Arxiu Històric i l'Arxiu Històric de Protocols on tenen recursos i mans i es nota que la manera de fer el tractament està ben pensada. Definitivament, ens interessarà molt veure quins altres centres et diuen la resta d'entrevistats del teu treball.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?

En principi el protocol que es fa servir a nivell del Departament de Cultura és un document de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni. També és cert que amb el temps es va aprenent de l'experiència i no sempre es fa tot igual. Per exemple, durant una temporada es va digitalitzar a 1200 DPI i després es van trobar els servidors massa plens.

També és cert que fins ara tot era TIFF i ara la Library of Congress ha començat a parlar del JPEG2000 que està a mig camí entre TIFF i JPEG, és un exemple per mi que no sempre hi ha un estàndard a l'ús. Hi ha unes pautes amb les que tothom coincideix en què hi ha d'haver còpia de preservació, de consulta i de difusió, però després els DPI a cada lloc poden variar, uns seran a 150 i els altres a 72.

b) Es digitalitza a color o en escala de grisos?

Es digitalitza a color.

c) Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document?)

Almenys fins ara s'ha fet un arxiu separat. S'està estudiant de fer un multi-TIFF però de moment ho separem.

• Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?

Sí, demanem diferents pressupostos a diferents empreses del sector. També és cert que de manera puntual podem fer un escaneig nosaltres aquí, però el més habitual és externalitzar-ho.

• Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?

Tant el centre com el fons són anteriors a les polítiques de digitalització i per això és fàcil que molts documents ja estiguin en fundes. Quan hi ha hagut projectes de digitalització cada document s'ha retirat de la funda i després s'hi ha tornat a col·locar.

locar. Actualment amb el fons Antiguitats Palau estem fent exactament això i hem prioritzat el tractament físic. En tot cas segurament ens adaptariem a cada situació segons les pròpies circumstàncies de cada cas.

• Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?

No... Quan intuïm que algun centre pugui tenir alguna cosa similar ho podem tenir en compte però no és la regla perquè el què tenim és força específic i únic. Crec que en el cas de la imatgeria és molt difícil que passi.

Però si parlem més enllà de la imatgeria, en el cas de la fonoteca, si intuïm que ja s'ha digitalitzat en algun altre lloc, ho mirem abans. Però no tenim una xarxa de centres patrimonials amb imatgeria o efimers amb la qual compartim aquesta informació regularment. No existeix.

• Dediqueu un pressupost anual a la digitalització dels vostres fons? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?

Hi ha un pressupost atorgat, hi ha anys que s'acaba a principis d'any i hi ha anys que a finals d'any surt una partida que no s'ha pogut aprofitar d'un altre cantó. Aprens aquestes realitats i a ser positiu, a aprofitar el moment en benefici del fons i del patrimoni.

A nivell de previsió, no tenim en compte les futures adquisicions perquè encara hi ha feina per fer amb el fons que tenim. És cert que sí que podem fer un càlcul de costos en funció del què ja hem digitalitzat i del què ens falta per fer. Està clar, però, que no podem calcular quants anys ens costarà perquè el pressupost pot anar variant. És difícil fer aquesta previsió plurianual més enllà de dos o tres anys.

• On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?

Quan ens serveixen la digitalització ens ho donen en discs durs, que després emmagatzemem als compactes del soterrani i instantàniament fem una còpia de seguretat als repositoris segurs (els servidors d'arxivament de la còpia de preservació).

També tenim una còpia de consulta que també es troba en un servidor que es pot consultar a través de la xarxa local i a tots els ordinadors de la casa.

• Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?

Sí, a través de la xarxa local.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

La utilització. A partir d'aquestes digitalitzacions es participa a d'altres projectes de difusió. Quant a política, el seguiment dels estàndards, que funcionen.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Hem millorat a l'hora de veure què estan fent els altres centres en termes de protocols de digitalització. I tenir molt clar que cada cas pot demanar uns protocols diferents i que no hi ha una norma absoluta.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Els arxius municipals de Barcelona, o els arxius comarcals també. També mirem d'altres centres dins del Departament de Cultura.

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

- **Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efimers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?**

Sí, tenim un document que hem preparat basant-nos en els propis fons i en el llibre *Els tresors de Joan Amades*¹⁰ i el de la BNE¹¹. Tenim una guia per a la descripció de metadades Dublin Core, la vam fer a mida pensant en la nostra imatgeria i a mig procés va sortir la Guia d'ús de la BC¹², a partir de llavors l'hem intentat adaptar com hem pogut.

- **Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subseries, ítems, etc.)?**

No a nivell d'ítem, però sí a un nivell més general. Hi ha fons que estan més tractats i fons que menys.

- **Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per internet?**

N'hi ha alguns que sí, que estan penjats a la nostra pàgina web.

- **Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?**

Sí, tot i que hi ha algunes categories que potser s'han de tornar a definir.

- **A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?**

En aquest sentit ens ha orientat molt en Lluís-Carles Busquets, la seva aportació per al tractament del seu propi fons i dels altres fons d'imatgeria ha estat molt valuosa.

- **El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per Internet?**

No es pot consultar per Internet, excepte el fons del Mestre Tomàs, que està a la pròpia pàgina web del centre. El de Joan Amades està en procés de revisió i encara s'hi està treballant, però algun dia es preveu que estarà en xarxa i es podrà consultar de manera remota. A la web hi va una breu descripció amb un quadre de classificació i l'inventari per sèries. La idea és fer un petit document d'entrada tipus fitxa NODAC per a cadascun dels fons, però és un work in progress.

- **Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?**

Quan s'ha pogut, hem fet una descripció per cada ítem amb metadades i pugem la descripció i la imatge al nostre repositori digital¹³. A nivell de biblioteca s'ha fet una descripció factícia d'unitats o de parts de fons. Ja fa temps que hi ha una fitxa bibliogràfica al catàleg per a tot el fons Joan Amades¹⁴, per exemple.

- **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

Dublin Core per al repositori, MARC21 per al catàleg i també tenim en compte els encapçalaments formalitzats i les anglosaxones a l'hora de fer la descripció a les metadades.

¹⁰ *Els tresors de Joan Amades*. La col·lecció d'imatge impresa de l'Arxiu Joan Amades. Barcelona: Ara llibres. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, 2009.

¹¹ RAMOS PÉREZ, Rosario. *Ephemera: la vida sobre el papel: colección de la Biblioteca Nacional*. Madrid: Biblioteca Nacional, 2003.

¹² *Guia d'ús del Dublin Core*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya, 2014.

¹³ Vegeu la col·lecció d'imatgeria al repositori Calaix: <http://calaix.gencat.cat/handle/10687/58331/discover> [consulta 11/08/2016]

¹⁴ La podeu veure a: http://cataleg-classicbeg.cultura.gencat.cat/record=b1118863~S19*cat [consulta 11/08/2016]

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Els reculls al catàleg, els ítems al repositori (la idea és que tot vagi anant a parar al Calaix.) i si tenim quadre de classificació o inventari al web.

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efímers?**

Hi ha hagut algun contacte amb la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell i hi ha bona sintonia, però no hem entrat en una fase més a fons, no hem treballat els documents de la mateixa manera.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?

La projecció d'aquestes descripcions a través del Calaix.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Hem millorat perquè hem pogut anar acotant una mica més les pautes de descripció i a mesura que s'ha tingut més temps s'ha pogut fer més descripció i posar-ho a la disposició de la gent.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Seguir amb la feina que estem fent.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Els mateixos mencionats en els eixos anteriors. A nivell de repositoris, també hem participat i ens hem estudiat la Memòria Digital de Catalunya, així com hem mirat què es fa en d'altres repositoris. Som un país massa petit com per no tenir en compte els altres centres, no?

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?**

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

El recull factíci que hem mencionat.

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

Des del web enllacem cap al repositori.

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

Calaix i MDC (aquí només hi ha els llibres d'Amades)¹⁵.

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

Comptades, perquè no tenim els recursos que ens agradaria. Per posar alguns exemples, en el cas de les nades es va preparar una exposició a partir de la qual es va generar un catàleg¹⁶. L'exposició dels *Tresors de Joan Amades* també va anar lligada a la publicació d'un llibre. També recentment hem col·laborat en un número monogràfic de la revista especialitzada *Canemàs*¹⁷. En fi, fem poques publicacions però de tant en tant es van donant casos.

Xerrades.

No és que en fem moltes, però si ha calgut hem anat allà on s'hagi demanat. Companys de la direcció com en Jan Grau, en Roger Costa i en Rafel Folch, o jo mateix

¹⁵ Col·lecció *Joan Amades - Folklorista* a la MDC: <http://mdc.cbuc.cat/cdm/search/collection/joanamades> [consulta 12/08/2016]

¹⁶ BUSQUETS, Lluís-Carles. *De les estrenes a les felicitacions nadalenques a l'Arxiu Joan Amades. Catàleg de l'exposició*. Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació i Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, 2007. Disponible a: http://cultura.gencat.cat/web/.content/cultura_popular_nova_web/07_publicacions/catalegs_expos/sd_catàleg_nadales.pdf [consulta 12/08/2016]

¹⁷ *Canemàs : Revista de pensament Associatiu. Barcelona*. Ens de l'Associacionisme Cultural Català, nº11 (Hivern 2015). [Número monogràfic: *Joan Amades. 125 anys del seu naixement*]

(Toni Serés) hem anat a parlar de la feina que es fa a la Direcció General de Cultura Popular i amb molt de gust hem parlat del fons i de l'obra impresa, etc. En fem poques però se'n fan. Paral·lelament, el dia de Sant Jordi es fa una petita xerrada del nostre fons en funció de quina sigui la temàtica i es fa una petita exposició del fons Amades d'imatgeria.

Mitjans de comunicació.

Sí, el Digital de Barcelona ha vingut a fer un parell de reportatges petits, xarxa televisió a través del canal Blau de Vilanova i la Geltrú ha fet un reportatge del fons. A la ràdio col·laborem amb la secció "Fes ta Festa"¹⁸, també col·laborem a Cavall Fort¹⁹, més encarat cap als nens... Per tant, sí, divulguem els fons per on podem.

Exposicions pròpies.

N'hem organitzat algunes, tot i que no físicament al mateix edifici on ens trobem, aquests últims anys la de les Nades i la dels Tresors de Joan Amades que ja hem mencionat.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

En fem molts, i cada cop més. Ara mateix tenim documents prestats al Museu d'Història de Catalunya i al Museu d'Art de Girona, fa no gaire al MNAC i al Museu de la Juguina de Figueres, etc. El fet de tenir les imatges al Calaix està ajudant molt que la gent descobreixi el què tenim.

Pel què fa a la normativa de préstec, fins el moment ha passat que els centres que s'han interessat amb nosaltres tenen una normativa pròpia i per tant, com que l'hem vista correcta, ja l'hem aprofitada. Òbviament aquest és un tema que ens l'hauríem de plantejar de cara al futur, però de moment les interessades han sigut sempre institucions properes i públiques. En el cas d'aquests préstecs, en alguns casos s'ha arribat a convenis a partir dels quals ens han proporcionat una digitalització de la peça que ha de sortir.

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

Facebook²⁰, Pinterest²¹ i participem en el Twitter²² de la Direcció. Com que som una institució que estem en el marc de l'administració no és tan fàcil obrir un compte de Facebook o de Pinterest, impliquen una sèrie de tràmits. Tenim clar que les xarxes socials demanen una constància i una dedicació.

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic.

Sí, es concentra quan algú està interessat. Per exemple els alumnes de postgrau de la UB. Quant a les portes obertes, el dia oficial és per Sant Jordi, intentem fer alguna activitat aquell dia i fer-ne el màxim de difusió.

Activitats per als infants.

Si mai arriba el moment, es mirarà de fer-ho viable, però de moment poca cosa. Fem aquesta col·laboració que ja hem comentat amb el Cavall Fort.

Viquipèdia.

Algun dia.

Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?

Potser hi poden entrar també els comunicats de premsa a través del departament.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

Ha millorat molt des que s'estan pujant els documents al repositori.

¹⁸ Més informació de "Fes ta Festa" al web: <http://festafesta.net/> [consulta 12/08/2016]

¹⁹ Interessantíssima i molt original l'aproximació a un públic infantil per parlar de documents com els ventalls, les ombres xineses i els teatres de paper: <http://www.cavallfort.cat/cavallfort/ca/cavall-fort/arxiu/1271/12-butxaca.html> , <http://www.cavallfort.cat/cavallfort/ca/cavall-fort/arxiu/1284/12-ombres.html> i <http://www.cavallfort.cat/cavallfort/ca/cavall-fort/arxiu/1288/12-butxaca.html> [consulta 12/08/2016]

²⁰ Vegeu: www.facebook.com/documentacio.culturapopular/ [consulta 12/08/2016]

²¹ Vegeu: <https://es.pinterest.com/cultpopularcat/> [consulta 12/08/2016]

²² Vegeu: https://twitter.com/cultpopular_cat [consulta 12/08/2016]

• **Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)**

Investigadors, estudiosos, alguns alumnes de treball de recerca de batxillerat i el què a nosaltres ens omple d'illusió i que veiem que ens projecta és quan venen artistes, com en Perejaume, que venen a buscar informació aquí i demanen préstecs per a exposicions.

També companyies de teatre, com els Comediants, que han vingut a veure l'obra del fons Amades per a documentar-se per a fer un parell d'espectacles. Il·lustradors com un de la Vanguardia. Ens agrada atendre als investigadors i als estudiants, però també agrada quan ve gent que se surt d'aquestes línies.

• **Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuosos d'aquestes col·leccions?**

Tan miren la imatge com el text. En el cas dels Comediants, tan ens demanaven imatges com informació de rituals sobre la mort.

• **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

No, l'únic que demanem és una citació correcta i que si implica una obra derivada, que ens donin una còpia, que la publicació engruixi la biblioteca.

Si el què ens demanen s'ha de digitalitzar, i parlem de quantitats petites i raonables, es resol. Si ens demanen una quantitat que pugui paraitzar la nostra feina diària el cas seria diferent.

• **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

Vam fer un càlcul aproximat i ens va sortir que un 60% de les nostres consultes estan relacionades amb la imatgeria, la resta serien consultes de biblioteca i de fonoteca. També en aquest percentatge s'hi inclouen les consultes a Calaix. Recentment hem començat a rebre les estadístiques de consulta de Calaix i tenim molt bons resultats i molt bon impacte, 11.000 visites. L'any passat només vam arribar a un terç d'aquesta xifra.

• **En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?**

Calaix és un èxit absolut, estem molt contents i encara una mica eufòrics perquè fa poc que coneixem aquestes xifres. Altres coses que també són un èxit són els préstecs a exposicions alienes, l'ús de les xarxes socials, la participació en exposicions...

• **Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?**

És fantàstic que ara l'usuari pugui accedir als nostres continguts remotament. Tots els aspectes de difusió (col·laboració amb mitjans de publicació, etc.) estan millorant cada cop més.

• **Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?**

Continuar aquesta dinàmica. Veiem projecció i tenim ganes de continuar guanyant ressò.

• **Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?**

Un cop més, els centres que ja hem comentat, però sempre estem oberts a mirar el què fan els altres. Ara ens hem mirat molt atentament una exposició virtual sobre menús des de l'Ajuntament de Barcelona.

Entrevista 3

Centre: MAE CENTRE DE DOCUMENTACIÓ DE L'INSTITUT DEL TEATRE

Persones entrevistades: Anna Valls

Data: 05.05.2016

Web: <http://www.cdmae.cat/> [consulta 15/08/2016]

Correu de contacte: biblioteca.itb@institutdelteatre.cat

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efimers i què no?

Mai m'ho he plantejat, però crec que no te'n trobaràs cap com nosaltres ja que el teatre i la dansa són arts efimeres i nosaltres ens dediquem a conservar documents que permetin recordar, estudiar i investigar aquestes arts efimeres.

Si hi reflexionem, suposo que són tots aquells documents que no s'han pensat per guardar, com una entrada o un programa de mà, un cartell, una invitació, etc., documents que no se solen guardar a no ser que en siguis colleccionista. Precisament per a nosaltres és al revés, si no conservem tota aquesta documentació no tindrem cap mena de testimoni d'una obra de teatre o algun altre espectacle.

b) Quines tipologies d'efimers hi ha al vostre centre?

Tenim cartells, programes de mà i molts documents variats dins dels fons personals.

c) Feu una distinció entre materials efimers i publicacions menors o literatura gris?

No en fem.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Quasi tot entra per compra i donació.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efimers dins dels fons personals del centre?

A nosaltres ens arriba molta documentació efimera a través dels fons personals. La pregunta és complicada perquè ha anat canviant; fins fa deu anys se separava tot, amb l'agreujant que no es feia un inventari previ i per tant hi ha fons personals que no podem recuperar. Quan vaig arribar jo vam decidir que mai posaríem tipologies de documents diferents dins d'un mateix sobre però que es mantindria tot junt dins d'una capsula, no es desmembra el fons perquè considerem que és millor per a l'investigador.

Així doncs, ara s'ordena per temàtica però fem això de posar els diversos materials en sobres diferents no fos cas que si mai tenim un espai controlat puguem separar les fotos, per exemple.

La idea, pels fons personals, és que ens quedem tot el què és important per la vida professional del productor i si podem ja pactem de no quedar-nos el què no ho és (la documentació mèdica o la financera d'un actor o actriu no ens interessen especialment, per exemple).

Però hi ha excepcions: si per exemple dins d'un fons personal que ens arriba hi ha un conjunt de programes de mà d'obres de teatre que no tenen a veure amb l'activitat de l'actor, que només se'ls va guardar perquè hi va anar com a espectador, segurament aquests es trauran, es posaran a la col·lecció de programes de mà i quan sigui ja es gestionaran els duplicats.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

Dins de la política de col·leccions hi ha la informació, ara mateix tenim un document en revisió. Bàsicament reflecteix la nostra filosofia, que hem comentat en la pregunta anterior, de no quedar-nos el què no és rellevant per les arts escèniques, a no ser que la família tingui un interès molt explícit de conservar-ho tot, fet que no sol passar.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Per a nosaltres té tot el valor del món, és la memòria de les arts escèniques.

h) Conserveu els efímers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Conserveu tot allò que encaixi dins la nostra política de desenvolupament de la col·lecció, sigui efímer o no. Per tant sí que ens quedem els documents actuals i els pugem al nostre repositori.

Hi ha una frase que va dir l'informàtic de l'Institut Cartogràfic que em va encantar: "És millor demanar perdó que permís". Amb els cartells correm un risc baix perquè n'hi ha un 90% que no saps de qui són i a més ja s'han difós per tot arreu, si considerem que no hi ha gaire risc el pengem al repositori (això sí, paguem impostos a CEDRO i a la VEGAP) i si mai algú truca i es queixa jo puc treure la imatge del repositori en qüestió de segons i abans que s'acabi la trucada.

Als fotògrafs els hi demanem permís de difusió i quan algú demana una foto ells cobren. Parlem de risc baix, el risc zero és casi impossible.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Pels documents més típics com els cartells, programes de mà i fons personals tenim una persona i tres treballadors que hi poden col·laborar parcialment.

Els quatre eixos del tractament documental

1. Preservació i conservació

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?

Sí, et passaré un document amb el protocol. Bàsicament intentem que tot el què entri al magatzem ja estigui net.

• En quin estat arriben els fons?

Molt variat.

• On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?

Si estan bruts primer van a la sala de recepció, després cap a la sala de restauració (que es diu així tot i que no hi restaurem res, però és el lloc on podem netejar-ho) i quan està net va a l'espai de reserva.

• Quins contenidors utilitzeu?

Ens hem decantat per l'opció que tot el què és document original estigui en caps de preservació i amb tot el què sigui necessari, però pel document imprès no ens ho podem permetre perquè estem una mica arruïnats. Ens hem gastat molts diners en aquest tipus de materials, quan vaig arribar jo fa deu anys estava tot en caps de cartró normal i s'ha hagut de fer molta feina i inversió.

Però és una bogeria, per exemple si volguéssim posar paper barrera entre tots els cartells, que en tenim 20.000, no ens ho podríem permetre, i en canvi sí que ho hem fet per a les escenografies, que són dibuixos originals. Per tant per document imprès de moment no i per fotografia fem un mig-mig (perquè en tenim unes 400.000). També és cert que per a nosaltres és més important la digitalització per a la preservació, ens interessen els documents perquè ens ajuden a documentar una obra de teatre, no pel document en sí.

Resumint, per als documents d'arxiu utilitzem caixes de cartró d'aquelles folrades amb roba i sobres normals, només utilitzem paper barrera si cal per separar documents o si hi ha alguna cosa molt antiga. Per a les fotografies antigues utilitzem plàstic de preservació tipus Mylar i per als objectes del museu sí que utilitzem paper, caixes i sobres de preservació. Aquest material el comprem a Arte y Memoria i a JCR.

• **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

Tenim dues reserves de 350 m² i 376 m², més o menys, que tenen control de temperatura i humitat.

• **Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

Actualment en dediquem molt poquet, hem tingut un canvi de gerència i ens està costant molt que entenguin que necessitem aquests materials, tot i que siguin cars. També és cert que del 2008 al 2012 vam gastar pels descosits en material de conservació, recordo dues xifres: només amb bosses de roba de cotó cru per a desmar els vestits ens vam gastar uns 25.000 € i per a les caixes de teatrins, que es fan a mida, uns 15.000 €. També tenim unes 8.000 carpetes per a escenografia, les caixes dels cartells...

En fi, hem gastat molt durant uns anys i ara anem curts. La part grossa ja està feta, per sort, i també és cert que ara sobretot ens han arribat fons personals, pels quals no utilitzem material de conservació. Si mai ens arriba algun donatiu gran podem intentar demanar un pressupost extraordinari.

• **Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?**

Per a restauració no tenim pràcticament res però sí que aprofitem perquè ens restaurin les peces que ens demanen per a exposicions externes i que no estan en bon estat. Si no ho restauren no els les deixem, molts cops busquem nosaltres el restaurador directament i els hi passem la factura.

• **Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració? Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)**

No. Des que jo hi soc només ha passat un cop: en aquell moment el tema de la humitat no estava tan ben controlat i hi va haver una plaga de fongs horrorosa. Vam anar a demanar consell a la Biblioteca de Catalunya, vam fer tot el què ens van recomanar i va venir una brigada a netejar i aspirar tots els llibres un a un (cosa que va costar un dineral). Jo penso que si mai ens torna a passar una cosa així ja es buscaran els diners d'on sigui.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

No, no tenim ningú que sigui capaç de fer una mínima intervenció. Sí que tenim uns coneixements mínims per a identificar si hi ha algun problema i per saber quan s'ha de demanar l'opinió dels experts.

• Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?

Fa deu i dotze anys es van fer dos trasllats molt seguits (del Palau Güell al Carrer Almogàvers i d'allà cap a on som ara) però jo no hi era encara. Sé que ho van fer per formats i per caixes.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

Implicar al màxim els subalterns. Nosaltres no tenim personal de restauració i el canvi cap a les 8.000 caixes d'escenografies, amb el seu paper barrera i tot, només ha sigut factible perquè vam convèncer els subalterns que la seva feina (que estava descrita com a "Fotocopias y similares") també incloïa assumir coses així, des de la digitalització de fotos fins el tractament físic. D'acord que han estat supervisats per un bibliotecari, però el 90% de la feina l'han fet ells.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

En termes de preservació hem fet el canvi absolut, en 10 anys hem passat de tenir-ho tot en caixes de cartró plenes de tisorettes, i paper vegetal com a màxim, a tenir tota la documentació del museu amb materials de preservació.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

De moment no preveiem millorar res! Crec que hi ha moments en què t'has de dedicar a d'altres coses, hem passat uns anys invertint i invertint en això (perquè hi ha hagut interès però no negarem que també hi ha hagut diners) i ara que el pressupost ha baixat de manera dràstica i que ja tenim bona part de la feina feta potser podem mirar cap a algun altre cantó.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Cap. Amb el temps hem descobert que molta gent ens copia. Jo crec que hem sabut tenir sentit comú i nassos.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?

Sí, tenim un document amb les pautes.

a) A quants DPI s'escanegen les imatges?

Varien segons la mida i el tipus de document, en la majoria de casos a 300.

b) Es digitalitza a color o en escala de grisos?

En color normalment.

c) Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document? TIFF i PDF, perquè el repositori genera els JPEG automàticament.

• Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?

Només per formats grans (cartells més grans de DinA3) o llibre de reserva.

• Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?

Depèn de la urgència de la digitalització i l'estat del document. Si per exemple la que s'ocupa de llibre antic diu que un dels seus documents no es digitalitza sense passar per restauració primer, doncs no es fa. Però tampoc som especialment fonamentalistes, crec que tenim un bon equilibri.

• Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?

Això ens ho replantegem ara, però no ens ha passat gaire. Ens ha passat amb llibre antic i ara per exemple amb els programes de mà del Liceu que està fent la UAB.

• Feu la digitalització abans o després de fer la descripció dels documents?

Depèn de la pressa que tinguem, tant pot ser abans com després.

• Dediqueu un pressupost anual a la digitalització dels vostres fons? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?

Sí que en tenim, però depèn de l'any. Fa anys quan vàrem fer tots els cartells hi vàrem invertir uns 15.000 €, ara potser en tenim 1.500 o 2.000 a l'any per a això. Hem demanat pressupost extra per a negatius però no ens l'han donat. També és cert que ara estem externalitzant molt poca cosa ja que tenim una part molt gran que podem anar fent aquí, que són les fotos.

• On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?

En servidors propis.

• Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?

Per arxius i museu tenim una aplicació pròpia, el repositori, en el qual es fa la descripció en DublinCore i n'estic molt satisfeta. Els llibres que tenim digitalitzats encara estan en DVD.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

Haver convençut als subalterns que ho podien fer ells: ara ens digitalitzen 20.000 imatges l'any.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Rebaixar la resolució en funció de la mida del document.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

No ens mirem gaire el què fan els altres, la gent segueix les normes i no es planteja res. Fa temps vaig fer un missatge al bibcat proposant de rebaixar la resolució perquè l'ull humà no aprecia el que proposen els estàndards. Si digitalitzem un cartell en alta resolució, cap dels usuaris que me'l demani voldrà un arxius de 200MB, no té cap sentit. Si el dissenyador o l'impressor em diuen que amb 125 DPI ja en tenen prou, per què hauríem de fer un arxius que pesi més?

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?

Sí, tenim un manual d'elaboració pròpia per a Escena Digital, el nostre repositori. Vàrem mirar catàlegs d'altres organitzacions i vàrem aplicar el sentit comú. Hem establert 33 tipologies, i ni una més.

Pensa que Escena Digital és fruit de la fusió de 50 bases de dades, la vam crear fa tres anys i durant tot el primer any vam recollir tots els suggeriments i defectes que hi vèiem i al cap d'un temps vam fer una valoració i vam acceptar alguns canvis, però han de ser canvis que serveixin a més d'una persona, que estiguin enfocats a l'usuari i sobretot que no segueixin modes.

No es poden fer canvis cada dos per tres perquè van sortint necessitats o tendències noves perquè si no és una bogeria. Per exemple, vam tenir moltes discussions amb la nomenclatura dels gèneres teatrals, per exemple que el "teatre de mim" ara s'anomeni "teatre de gest" pot ser una moda o potser no. Hem d'esperar un temps per poder-ho analitzar.

• **Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subsèries, ítems, etc.)?**

Els programes de mà, els fons personals i les fotografies acostumen a anar per sèries. Pels fons personals tenim inventaris en PDF, un per cada fons rebut en els últims deu anys. Pel què fa als fons antics, hi ha inventaris no consultables i n'hi ha sense inventari.

• **Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per Internet?**

Els dels fons personals sí, els de programes de mà no, perquè estan en un excel que cal netejar.

• **Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?**

Només per als fons personals i des de fa molt poc, arran de la col·laboració d'una companya del teu màster.

• **El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per Internet?**

El quadre de classificació es posa a la primera pàgina del pdf, seguida de l'inventari del fons personal.

• **Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o se segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?**

Com he comentat, la majoria de documents es cataloguen dins de sèries, excepte els objectes del museu, que es cataloguen per ítem. En el cas dels programes de mà estem discutint com fer-ho, però ho veig força inviable si s'han de fer un a un. Tenim moltes sèries factícies, també, perquè per a nosaltres té sentit.

• **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

Dublin Core, i tot el què és arxiu i museu passa per aquí. I en molts casos també seguim el nostre propi manual d'Escena Digital, que s'ha fet a mida i amb sentit comú, simplificant les metadades com hem pogut. Jo crec que no podem seguir catalogant com es feia abans de la informàtica.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Tot el què és arxiu i museu a Escena digital²³. Els fons personals de moment no hi

²³ Vegeu el repositori Escena Digital: <http://colleccions.cdmae.cat/> [consulta 15/08/2016]

són. A mesura del què necessitem, que és més important o que es consulta més, es va posant a Escena Digital.

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efimers?**

Igual que en els altres casos, fa temps que no ens fixem en els altres i hem decidit que anem més ràpid sols.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efimers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?**

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

Al catàleg bibliogràfic hi fem menció de les col·leccions singulars a través d'una fitxa factícia²⁴. Diria que això ho vam aprendre del CCUC, perquè vam pensar que era una bona idea. Vam començar amb els fons personals i ara també ho fem amb d'altres col·leccions.

²⁴ Per exemple, el fons de la Mary Santpere: <http://cataleg.cdmae.cat/lib/item?id=chamo:121749> [consulta 15/08/2016]

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

A la nostra web hi ha algunes fitxes amb informació²⁵.

²⁵ Vegeu els diversos fons al web: <http://www.cdmae.cat/portfolio-items/personal-i-institucional/> [consulta 15/08/2016]

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

Tenim Escena Digital on ho posem tot.

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

No, no fem res.

Mitjans de comunicació

Tampoc fem res.

Exposicions pròpies

Sí que en fem, però no fariem mai una exposició d'una tipologia d'efimers, el què sí que farem serà treure una varietat d'aquests documents si estan al voltant d'un tema.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Sí, en fem molts, constantment ens estan demanant coses, i els comissaris de les exposicions s'ho passen pipa quan vénen a escollir els nostres materials. Hem notat que els préstecs han augmentat cada vegada més gràcies al repositori.

També és cert que sovint no s'emporten els originals si els hi podem oferir una bona digitalització perquè el cost de la reproducció és més barat que el de tenir cura de l'obra original. Sí que s'emporten els vestits, però, que aquests no es poden imitar.

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

Al Facebook²⁶ fem força difusió.

²⁶ Vegeu: <https://www.facebook.com/MaeArtsEsceniques/> [consulta 15/08/2016]

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic

En fem molt poques.

Activitats per als infants

No en fem.

Viquipèdia

Sí, fem fitxes dels fons personals, per exemple, o afegim informació a les fitxes dels artistes sobre els fons que tenim²⁷.

²⁷ Com per exemple al de la ballarina Aurora Pons: https://ca.wikipedia.org/wiki/Aurora_Pons [consulta 15/08/2016]

• **Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)**

Principalment investigadors (professors i doctorands) i comissaris d'exposicions. Hi ha gent que no para, vénen i s'estan dies i dies mirant el què tenim. Potser són pocs, però són força pesats, en el bon sentit de la paraula.

• **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

Sí, els preus estan a la web²⁸, tot i que sincerament no cobrem mai, amb l'acord que sempre se'ns faci un reconeixement a la publicació, exposició, etc. que puguin preparar. És que, al cap i a la fi, el què ingresseu per aquesta via no ens arregla res i gairebé ni ens surt a compte perdre el temps per preparar la factura. A vegades només ens veiem obligats a cobrar per frenar als usuaris que demanen massa.

²⁸ Vegeu: <http://www.cdmae.cat/serveis/> [consulta 15/08/2016]

• **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

Crec que és difícil de calcular perquè molts dels documents els pengem a Escena Digital. No sé què dir-te perquè pot variar d'un any per l'altre, el 2015 va ser fluix i aquest 2016 no parem. Ara mateix no tenim controlades les dades de consulta remota, hem estat tenint problemes de xarxa. És difícil saber si les consultes són moltes o poques perquè, amb qui et compares? En tot cas, a la nostra memòria hi surten algunes dades²⁹.

²⁹ Vegeu: <http://www.cdmae.cat/memoria-2015/> [consulta 15/08/2016]

• **En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?**

No ho sé, amb el Facebook, per exemple, ens costa molt analitzar les dades, les tenim i no sabem com mirar-les. Sabem que les notícies més vistes són les que són compartides per algú important, si posem una fotografia per celebrar els 25 anys dels Comediants i ells la comparteixen funciona, però si no no.

El què funciona és que es comparteixi, especialment si és algú conegut, però ens costa demanar-ho. Fa un temps teníem una exposició en línia, un dia l'Àlex Hinojo de la Viquipèdia en va fer un tweet, i en cinc anys mai havíem tingut tantes entrades, va ser bestial.

Entrevista 4

Centre: CRAI BIBLIOTECA DE RESERVA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

Persones entrevistades: Neus Verger

Data: 06.05.2016

Web: <http://crai.ub.edu/ca/coneix-el-crai/biblioteques/biblioteca-reserva> [consulta 20/07/2016]

Correu de contacte: reservapi@ub.edu

A la Biblioteca de Reserva no tenen documents efímers com els que hem pogut veure en la resta de centres entrevistats ja que el seu fons s'enriqueix principalment de manuscrits, incunables i imprès antic. És per això que una entrevista com la nostra no encaixa amb els seus fons i amb la seva manera de treballar-los.

No obstant això, ens van parlar d'un tipus de material molt curiós i interessant que tenen i que podria entrar dins la categoria d'efímer: el Material Annex. Aquest tipus de material és tot aquell que es troba entre les pàgines dels llibres de la col·lecció de la biblioteca i que es troba allà per motius diversos: per exercir de punt de llibre, com a recordatori, per a ser emmagatzemats dins d'una enquadernació que els protegís o per pur atzar.

Entre aquest material hi podem trobar notes personals, llistes, esbossos de cartes, oracions, trossos d'enquadernació en pergamí, retalls de tela, pàgines d'altres llibres, trossos de naips, estampes, claus o cintes. És doncs, un material ben heterogeni que proporciona testimonis quotidians d'un passat que va del s.XV al s.XIX.

Aquests petits documents s'havien anat deixant exactament on s'havien trobat, entre les pàgines del llibre, fins que fa deu anys es va establir un nou protocol. Ara, quan es troben un d'aquests documents, el separen del llibre, el posen en un sobre de paper barrera fet a mida on hi apunten en llapis el topogràfic i el número de registre bibliogràfic del llibre al qual pertany. Actualment ja tenen dues capses de conservació plenes amb aquests documents ben ordenats que contenen al voltant de 500 sobres cadascuna.

Pel què fa a la catalogació, al registre bibliogràfic del llibre al qual pertanyia aquest petit document s'hi afegeix un camp de notes d'exemplar³⁰ on s'explicita que existeix aquest material annex, es fa una descripció d'aquest (si és que pot identificar què és, ja que no sempre és fàcil) i s'intenta indicar entre quines pàgines s'ha trobat. L'única excepció entre el material annex són els fullets i les estampes, que es cataloguen un a un.

Quant a la difusió, en diverses ocasions s'ha fet menció d'aquests materials annexos, autèntiques troballes, en el Blog de Reserva³¹, que sempre es manté molt actiu.

³⁰ Com a exemple, vegeu el camp 949 d'aquest registre: <http://ub.cbuc.cat/record=b2105050~S1> [consulta 15/08/2016]

³¹ Sobre diversos d'aquests materials: <https://blocbibreserva.ub.edu/2015/06/18/troballes-dins-dels-llibres-material-annex/> i <https://blocbibreserva.ub.edu/2015/12/23/bones-festes/> [consulta 20/07/2016]. Sobre sistemes de punts de llibre: <https://blocbibreserva.ub.edu/2011/03/25/un-punt-de-llibre-curiós-a-la-biblioteca-de-reserva/> i <https://blocbibreserva.ub.edu/2014/02/26/un-enginyos-sistema-per-no-perdres-en-la-lectura-el-punt-de-cursor-de-cordill/> [consulta 15/08/2016]

Entrevista 5

Centre: UNITAT GRÀFICA DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA
 Persones entrevistades: Roser Pintó
 Data: 06.05.2016
 Web: <http://www.bnc.cat/> [consulta 11/08/2016]
 Correu de contacte: bustia@bnc.cat

Preguntes inicials**a) Què considereu com a documents efímers i què no?**

En teoria un document efímer és el que té data de caducitat, i no ho és el que no en té, el que és perdurable, no apareix una data en el document, ni una consigna ni una convocatòria.

El què passa és que com que pràcticament tot el què tenim nosaltres és efímer, només anomenem efímer a una secció que arriba per dipòsit legal, concretament hi ha una secció anomenada efímers que la formen els documents que canvien amb l'ús. És a dir que és l'efímer que encara és més efímer, com els quaderns per pintar, llibretes de calligrafia, retallables, etc.

³² A partir d'ara també mencionada com a UG.

Però de fet pràcticament tots els tipus de documents que hi ha a la secció de Material Menor es poden considerar efímers. Aquí a la Unitat Gràfica³² hi ha altres tipus de materials que no són efímers i tenen més perdurabilitat (estampes, matrius, mapes, fotografies, etc.) però també hi ha molt petit imprès.

b) Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?

Les que ja he mencionat i moltes més: cartells, programes de mà, cromos, punts de llibre... aquí tenim de tot.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

El dipòsit legal alimenta i va a parar a la secció de Material Menor, les compres són fonamentalment per a obra original o no efímers, d'intercanvis en fem molt pocs i sí que ens arriba molta cosa per via donatiu.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efímers dins dels fons personals del centre?

Quan hi ha un document solt dins un fons personal (una entrada, una fotografia, etc), es queda dins del fons personal, però si dins del fons personal ens trobem un àlbum de fotografies o una col·lecció de programes de mà, per exemple, doncs sí que es separa i es porta a cada secció per a ser tractat. Si el conjunt té una entitat es separa i sinó continua formant part del fons personal. També de manera excepcional es separen quan els documents tenen dimensions especials per temes de conservació, com cartells o emblemes.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

La política és tenir dues col·leccions, més de dos exemplars d'un mateix document ja no ens el quedem, depèn de la importància del document en tindrem dos o si no té gaire transcendència només un. Excepte algun cas excepcional com el d'un músic que tenia tots els programes de mà del Liceu amb anotacions i comentaris, però en tot cas aquest material aniria a la secció de manuscrits i no a la UG.

Si es pot, a l'hora de rebre un donatiu es comproven els duplicats al moment per poder retornar-los al donant o es passa a la secció d'adquisicions, que té una política per oferir els duplicats a d'altres centres. Si no es pot comprovar si hi ha duplicats en el moment de rebre un fons, perquè per exemple té molt de volum, al document de donació es signa el permís per a poder oferir les terceres còpies a altres centres.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Com que són propis de la unitat sempre tenen un cert valor, però és cert que hi ha gradacions i segons el valor del document se li dona un tractament catalogràfic o un altre, per tant sí que es fa una certa distinció. També hi ha unes prioritats a l'hora de catalogar, i acostumen a passar per davant les compres que els donatius, ja que si s'han comprat s'entén que tenen més interès.

h) Conserveu els efimers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Tot el què és actual arriba per Dipòsit Legal.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Tenim poca gent per les seccions que hi ha dins de la unitat, pràcticament hi ha una persona per a cada tipologia de document, i això és molt just. Si tens una persona per mapes, una per fotografia, una per dibuixos i estampes, una per matrius, tot és molt just i a més molt complicat quan s'ha de substituir a cada persona. En aquest sentit els recursos són molt minsos.

Els quatre eixos del tractament documental**1. Preservació i conservació**

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?

Tenim un document formalitzat amb tots els passos a seguir quan arriba una compra o donatiu i quan arriba un document per DL.

• En quin estat arriben els fons?

Els de DL arriben bé, dels altres hi ha de tot.

• On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?

Tenim un magatzem de trànsit tant aquí a l'edifici del carrer Hospital com a l'edifici del carrer Villarroel.

• Quins contenidors utilitzeu?

S'intenta que els documents estiguin en caps de conservació, amb camises de paper no àcid, a més, els documents més fràgils van en una bossa de polipropilè. L'etiquetatge i el segellat es fan amb tintes de conservació i tenim un document que indica on s'ha de posar.

• Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?

Hi ha un petit espai definitiu a l'altell del carrer Villarroel, aquí a la planta 0 i sobretot a la seu de l'Hospitalet. El mobiliari són prestatgeries metàl·liques.

• Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?

No tenim un pressupost assignat però hi ha un pressupost comú que es gestiona des d'administració per a tots aquests materials. Així doncs mensualment es demana tot el material fungible (paper, gomes, llapis, etc.) i juntament amb aquest material es demana el de conservació.

Cal fer una sol·licitud de desiderata i des d'administració van calculant cada mes

si hi ha pressupost o no. Nosaltres fem la previsió del què calculem que necessitem, veient el què ens ha quedat i el què preveiem catalogar. A vegades no podem demanar tot el què preveiem i d'altres sí. A vegades fem curt o ens arriba una donació imprevista i es pot arribar a fer una comanda extra.

Cal afegir que com que tota la casa utilitza els mateixos materials ens podem demanar ajuda i passar-nos material entre les seccions.

• **Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?**

Si hi ha algun document que està molt malmès tenim un servei de restauració a la casa. Un cop l'any podem demanar aquest servei, i ens anem preparant una llista al llarg de tot l'any. Si el document està molt malmès es manté separat i sinó es desa al seu lloc però el tenim controlat. La comanda es fa a través d'un programa en el qual s'introdueixen les característiques i el per què es vol restaurar.

Aquest servei de restauració també el fem servir per a resoldre dubtes de conservació o ens fan capses a mida en casos especials. Sempre els demanem ajuda quan tenim dubtes de com desar els documents.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

Sí

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?**

Sí que hem fet trasllats. Per exemple es va traslladar tot el material menor dels altells de la seu de Villarroel cap a la seu de l'Hospitalet. Qui va fer físicament el trasllat de capses va ser una empresa contractada, però nosaltres vam estar controlant que les capses no es desendrecessin tant a la desmuntada d'una seu com a la muntada de l'altra. Sempre que s'han fet trasllats s'han utilitzat empreses externes però s'ha supervisat pels nostres tècnics.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

Hi ha manca d'espai i s'havia de gestionar millor. Abans hi havia molts topogràfics diferents i calia deixar espai a cada número perquè cada tipologia pogués créixer de manera que els magatzems estaven col·lapsats. Ara hem fet un topogràfic únic, "UG-format-número de capsa", i per tant s'ha de buscar d'una altra manera, però hem optimitzat molt més l'espai.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Precisament el què hem mencionat de l'optimització de l'espai.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Seguim tenint manca d'espai, però sembla que tindrem més espai després que l'escola Maçana es canviï de seu. També podrem unificar la unitat gràfica i l'oficina de material menor i també sembla que s'ampliarà l'espai de la seu de l'Hospitalet.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

Les qüestions més tècniques es gestionen des del servei de digitalització i per tant no ens n'ocupem nosaltres directament.

Quan es fa una reproducció que es necessita per un llibre es fa en alta resolució i l'usuari signa un paper conforme respectarà els drets d'autor i es posarà en contacte amb els hereus dels drets, etc. A la pàgina web hi ha el formulari i les tarifes³³.

³³ Vegeu el formulari de sol·licitud de reproducció de documents a: <http://www.bnc.cat/Serveis/Reproduccio-de-documentos/Sol-licitud-de-reproduccio-de-documentos> [consulta 13/08/2016]

Tot el material que surt per exposicions es digitalitza per norma, perquè es podria malmetre. Tenim moltes coses digitalitzades que no estan a la Memòria Digital de Catalunya per qüestions de drets d'autor, com a tot arreu hi ha alguns fons més fàcils d'ensenyar que d'altres.

• **Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?**

Pel què fa a les pautes, utilitzem les subvencions del Ministeri de Cultura per a les digitalitzacions i per tant ens ajustem als barems de cada concurs. Tenim una llista de col·leccions que cal digitalitzar i cada vegada que hi ha un concurs hi fem una ullada a veure què hi pot encaixar.

a) **A quants DPI s'escanegen les imatges?**

La xifra pot variar.

b) **Es digitalitza a color o en escala de grisos?**

Normalment a color.

c) **Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document? Es fa en alta i en baixa resolució.**

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguiu actualment?

• **Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efimers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?**

Tenim un glossari i una estadística de material menor amb els diversos tipus de materials que ens van arribant.

• **Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subsèries, ítems, etc.)?**

El què arriba per dipòsit legal es va endreçant per tipologies i per anys, és a dir que l'ordenació es porta al dia però no està inventariat. Hi ha molts documents ben endreçats que no estan visibles.

• **Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per Internet?**

No.

• **Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?**

Tenim un quadre de classificació de la unitat gràfica que ja es va començar a dissenyar fa dècades, des dels inicis de la unitat. El quadre de classificació de Material Menor es va fer per separat i també s'ha anat modificant amb el temps.

Són classificacions que no acaben de funcionar però que no és recomanable canviar-les perquè encara es complicaria més la cerca. Són classificacions que no tenen més transcendència perquè a la llarga els documents es trobaran a través dels reculls facticis, i de moment només ens serveixen de manera provisional per tenir cada tipus de document a la prestatgeria temporal (com ja he comentat, al magatzem definitiu s'està optimitzant l'espai a través de l'ordenació per format).

• **A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?**

En el seu moment, també es va mirar el quadre de la Biblioteca Nacional de França i s'ha anat adaptant i s'hi han anat afegint categories.

• **El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per Internet?**

No.

• **Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?**

S'estan fent reculls facticis de manera retrospectiva amb conjunts de documents d'anys passats. Alguns reculls es deixen oberts i es van incrementant quan es pot³⁴. En funció del valor de cada document es decideix si es cataloga per ítem o no, però ara s'estan fent reculls de tots els tipus de documents que hi ha a la Unitat Gràfica (fins i tot mapes i dibuixos).

Pel recull no hi ha una norma fixa, t'adaptes a la col·lecció, el material et diu per on has d'anar. D'altra banda, també s'ha hagut de seguir la dinàmica de treball antiga per alguns documents com els romanços i els goigs, que sempre s'han catalogat un a un, tot i que vist des del nostre punt de vista actual, segurament s'haguessin pogut catalogar amb reculls.

Quan hi ha hagut una tradició a la casa de fer aquell material peça a peça i decideixes canviar el sistema has de tenir molt clara la decisió i justificar-ho bé. També es cataloga la peça solta si aquesta ha sortit prestada per una exposició, tot i que sigui una peça que també pugui encaixar en un recull.

Tenim també un extens document de treball intern on hi surt pautat el tractament específic per a cada tipus de material que tenim a la unitat³⁵.

• **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

Les fitxes es cataloguen amb MARC21 i seguint les anglosaxones. En principi tots els documents que han anat a Memòria Digital també estan catalogats, però en els inicis hi va haver alguns documents que no ho estaven.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

A través del Catàleg i de la MDC.

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efímers?**

Amb material gràfic és molt infreqüent de trobar que ja s'ha catalogat, però sempre ho busquem al CCUC abans de catalogar-ho. A vegades passa amb els cartells o fins i tot amb les matrius o estampes, però sovint els criteris per a descriure una imatge són tan subjectius que sovint una mateixa imatge es pot descriure de maneres diferents. A més, normalment aquests documents no tenen títol propi. En resum, és molt difícil aprofitar registres d'altres centres.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?

Els reculls, que fan visible el material. Almenys així, amb un registre, si informes als companys de sala i estan preparats per ajudar als usuaris, aquests consulten materials que mai haguéssim tingut temps de catalogar un a un. Es fa una millor difusió del material.

³⁴ Per exemple, el recull de programes de festes majors: http://cataleg.bnc.cat/record=b2546485~S13*cat [consulta 13/08/2016]

³⁵ PINTÓ, Roser et al. *Manual de procediments de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya* [Material no publicat]. Barcelona: Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya, 2015.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Sempre intentes veure què estan fent les altres biblioteques, especialment les nacionals, i així saber quina és la tendència. També per adaptar-nos a les necessitats dels usuaris, que estan acostumats a fer les coses d'una certa manera i és preferible no desmarcar-se de la tendència general. Es tracta de veure quines solucions s'han trobat en els altres catàlegs i intentar aplicar-les.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

El catàleg local <http://catalog.bnc.cat/> [consulta 13/08/2016] i també el CCUC.

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

Hi ha una descripció de les diferents unitats amb diverses imatges. Hi ha l'apartat de fons i col·leccions³⁶, on anem posant les col·leccions que arriben, s'informa que tenim el fons i alhora es fa una fitxa genèrica al catàleg amb un inventari breu del fons (no té registre d'exemplar, hi ha una nota que diu «Consulta al bibliotecari»).

Després, a mesura que es va catalogant el fons es va especificant amb reculls més acotats. És cert que hi va haver un moment que se'n anava de les mans, d'alguna manera es va acabar fent un catàleg paral·lel, però ens en vam adonar a temps³⁷.

També hi ha l'apartat de "Tresors de la BC"³⁸ i de "Fons digitalitzats"³⁹.

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

Com ja he mencionat, la Memòria Digital de Catalunya.

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

Abans teníem una editorial pròpia de la biblioteca i ara està tot centralitzat al de Departament de Cultura, per tant ja no tenim pressupost propi. Tenim algun llibre en premsa però no és un canal de difusió gaire espontani. El què s'està fent ara és a través d'acords, si en els acords de donació hi ha condicions concretes (que es digitalitzi, que se'n faci una exposició o que es publiqui un llibre inèdit, etc.). En tot cas, cap d'aquestes condicions ha de tenir un cost que superi el 10% del valor del fons, hi ha una normativa.

També publiquem articles al blog de la biblioteca, a la Unitat ens toquen dos articles per any⁴⁰. Sabent això, els propis tècnics de la Unitat s'ofereixen voluntaris per parlar de fons que hagin tractat i que siguin interessants.

També es poden fer col·laboracions puntuals en revistes o en publicacions d'investigadors interessats en els nostres fons. Ara tenim un projecte de coedició amb una editorial amb la qual farem monografies de diversos artistes i si podem farem coincidir la publicació amb alguna exposició, com ja ha passat en casos anteriors.

Xerrades.

Sí, sempre surten actes, presentacions de llibres i activitats diverses.

Mitjans de comunicació.

També tenim el suport del servei de Difusió de la Biblioteca que ajuden a fer difu-

³⁶ Vegeu: <http://www.bnc.cat/Fons-i-col·leccions/Materials-grafics> [consulta 13/08/2016]

³⁷ En el document on es descriuen els passos a seguir quan arriba material nou (ja mencionat a l'inici del primer eix) no només hi ha pautes de tractament físic sinó que també hi ha pautes referents a tots els passos que s'han de seguir per a difondre aquest document (web, fitxa genèrica, viquipèdia, etc.).

³⁸ Vegeu: <http://www.bnc.cat/Fons-i-col·leccions/Tresors-de-la-BC> [consulta 13/08/2016]

³⁹ Vegeu: <http://www.bnc.cat/Fons-i-col·leccions/Fons-digitalitzats> [consulta 13/08/2016]

⁴⁰ Per exemple, són força interessants "90 anys de la Unitat Gràfica" <http://www.bnc.cat/El-Blog-de-la-BC/90-anys-de-la-Unitat-Grafica> [consulta 29/03/2016] i "Una eina de recerca desconeguda: els programes de festes locals" <http://www.bnc.cat/El-Blog-de-la-BC/Una-eina-de-recerca-desconeguda-els-programes-de-festes-locales> [consulta 29/03/2016]

sió de les activitats a través de notes de premsa, entre d'altres.

Exposicions pròpies.

A la BC tenim dos espais propis per a fer exposicions, l'espai Zero, on es fan exposicions mensuals i la Sala d'exposicions on se'n fan cada trimestre. La majoria d'exposicions es fan per acords fruit de donatius, i això ja ens dóna poc marge per muntar exposicions espontànies d'altres col·leccions que ja tinguem, tenim un calendari molt marcat.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

En fem molts, aprofitem per digitalitzar i restaurar la peça. La peça, abans de sortir, passa per una revisió dels nostres restauradors i pels caps d'Unitat. És a dir que segueix tot un circuit que acaba amb la supervisió d'un dels nostres tècnics a l'hora de preparar el transport i la rebuda del document. Tenim una normativa específica per a aquest tipus de préstecs.

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

Pinterest⁴¹ (es fan dos taulells l'any) i Facebook⁴². S'intenta que la temàtica coincideixi amb l'època, les efemèrides o d'altres circumstàncies alienes que serveixin d'excusa per a la promoció d'aquests documents.

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic.

Sí, fem portes obertes i d'altres tipus de visites guiades tant per al públic general com per a un públic més especialitzat. Les visites generals s'acostumen a externalitzar i hi ha una altra empresa que les porta, nosaltres ens n'ocupem si cal ensenyar determinats documents o si ve alguna classe universitària a fer la classe aquí per supervisar els documents.

Activitats per als infants.

Des de la UG no, però des de la Biblioteca sí, els ensenyen la caseta de la Roser Capdevila. Venen moltes escoles.

Viquipèdia.

Quan s'afegeix un fons a l'apartat de Fons i col·leccions de la web s'aprofita per fer una petita fitxa a la Viquipèdia (en català, castellà i anglès) on s'indica que nosaltres tenim el fons a disposició de l'usuari.

Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?

També hem fet alguna exposició virtual⁴³.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

L'usuari que arriba a la Unitat Gràfica acostuma a ser un usuari expert. Prèviament haurà fet la consulta a la sala de reserva i des d'allà els deriven a nosaltres només si la consulta és molt específica i els companys d'allà no la poden resoldre, però la majoria de consultes queden ben gestionades i resoltes des de la sala de reserva.

• Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)

Hi ha de tot, però sobretot investigadors, historiadors de l'art, etc. Però no tenim control directe dels usuaris perquè, com he dit, normalment no els tractem nosaltres directament.

• Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuós d'aquestes col·leccions?

Alguns estan interessats en la pròpia imatge i d'altres poden estar interessats per la informació que proporciona aquesta. També pot ser interessant des del punt de

⁴¹ Vegeu: <https://es.pinterest.com/BibliotecaCat/> [consulta 13/08/2016]

⁴² Vegeu: <https://www.facebook.com/Biblioteca-de-Catalunya-163250547102810/> [consulta 13/08/2016]

⁴³ Com per exemple la d'ex-libris: <http://www.bnc.cat/expos/exlibris/> [consulta 13/08/2016]

vista del disseny, la història de la publicitat, etc.

- **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

La informació es troba a la pàgina web⁴⁴.

- **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

Només tenim controlades les que ens arriben aquí, però sabem que se'n fan moltes més que no ens arriben. Tenim un excel per controlar les estadístiques, tant a nivell general com per seccions, apuntem qui fa la consulta, el motiu, la data i la resposta. En els últims 4 mesos n'hem fet al voltant de 270, sense comptar les que no ens arriben perquè ja es resolen des de sala o les consultes que es fan a la MDC o al catàleg i ja queden resoltes telemàticament.

Des de sala tenen una altra estadística, quants documents serveixen, de quines tipologies, etc.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Ara estem treballant amb el projecte COFRE, per a tots els documents digitals que tenen perill de desaparèixer i s'està estudiant com explotar-ho.

⁴⁴ Més informació sobre la reproducció de documents a: <http://www.bnc.cat/Serveis/Reproduccio-de-document> [consulta 13/08/2016]

Entrevista 6

 Centre: BIBLIOTECA MUSEU VÍCTOR BALAGUER

Persones entrevistades: Montserrat Comas, Míriam Albà i Miquel Marzal

Data: 11.05.2016

 Web: <http://www.victorbalaguer.cat/ca> [consulta 28/07/2016]

 Correu de contacte: biblioteca@victorbalaguer.cat

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efímers i què no?

Aquest tipus de materials per a nosaltres són importants quan són locals perquè ajuden a saber la història de la vila. Proporcionen molta informació per a la història local. Per tant, tots els efímers que tenen relació amb la història local estan integrats a la col·lecció local. Aquí hi entrarien els programes de festes majors, els carnets de ball que estarien dins de tota la documentació generada per les societats de Vilanova, carnets de restriccions (carnets de pa), carnets de la falange, etc. Per a nosaltres deixen de ser efímers perquè són molt importants per a la història local. El tractament canvia perquè es prioritza la informació que contenen.

En canvi els que no són locals potser sí que estan ordenats per tipus de suport, per tipologia i no tant pel tema. També tenen valor per a nosaltres però encara estan esperant la seva oportunitat per a ser tractats, no són la nostra prioritat. Val a dir però que els ex-libris i els menús sí que estan molt ben treballats.

A vegades, com deu passar a molts llocs, et ve una consulta i veus que disposes d'un material extraordinari però no tens recursos per tractar-lo adequadament. Volem remarcar que no és que no els deixem perquè mira, sinó perquè no podem, tot i que som conscients del valor que tenen.

b) Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?

Aquí en tenim moltíssim d'aquest material perquè fonamentalment el primer bibliotecari d'aquí era l'Oliva de Vilanova, tipògraf, i tenia una dèria per tot allò que tingués imatge. També els va interessar fotografia i d'altres documents com goigs, hi va haver una donació de menús important, ex-libris... molta cosa. Això va ser a nivell fundacional i a partir d'aquí algunes d'aquestes col·leccions han seguit augmentant, i ara... nosaltres tenim un problema (riuen). Bé, un problema ben bé no, és una oportunitat, però és una situació de dificultat.

Tenim una col·lecció de targetes de visita, una col·lecció de bitllets de tren, sermons del carnestoltes del dijous gras, i seguint així, el què vulguis. Normalment estan agrupats per tipologies, per característiques comunes perquè normalment et venen a demanar tipologies (menús, goigs, etc.), esporàdicament pot passar que per una exposició demanin d'un tema i que sigui més transversal, però no passa tan sovint.

c) Feu una distinció entre materials efímers i publicacions menors o literatura gris?

Els fullets no els considerem efímers, els tractem per separat. El nostre concepte de fullet és més ampli, perquè n'hi ha que són fets per ser conservats ja d'origen i n'hi ha que no. S'agrupen més pel seu format físic que pel propi contingut. Novament, en el context d'aquesta biblioteca, els fullets són documents d'informació important. Ja se'ls va donar importància des del començament en aquesta biblioteca, hi ha moltes col·leccions factícies enquadernades, això ens ha marcat molt. El mateix Víctor Balaguer donava molta importància als fullets, ja ens els vam trobar catalogats per l'Oliva i això ha sigut molt determinant.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Donacions, bàsicament. D'una banda la qüestió econòmica aquí és molt limitada,

per no dir dolenta, i per altra banda és un fons que ha estat molt abandonat i per tant durant molts anys hi ha hagut molta feina retrospectiva de posar ordre al què ja teníem i catalogar-ho. Les poques adquisicions que hem pogut fer sempre han girat al voltant de completar la col·lecció local. Pensa que quan parlem de col·lecció local també parlem de fons de la talla com el d'Eduard Toldrà, d'Enric Cristòfor Ricart o de la Impremta Oliva.

En canvi, les donacions sí que han funcionat bé. Les adquisicions han sigut proposades, per tant. Per exemple, des de l'any 2012 hem adquirit la biblioteca particular de Joaquim Molas, que són 22.000 volums, més manuscrits, més molts i molts fullets i separates, que ell també valorava molt.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efimers dins dels fons personals del centre?

Normalment no ho separem, però depèn. Tot i que físicament l'espai et condiciona, altra cosa és la descripció i que en la descripció sempre es mantingui la procedència. També depèn de com ve, a vegades si és una donació són documents que ja arriben molt treballats o també depèn de si ja tenim d'aquest tipus de documents i potser ho incorporem a la resta.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

Poc sovint diem que no, però ha pogut passar. Primer es parla una mica amb la persona que vol fer la donació i ja veus quin tipus de document vol donar, perquè pot passar que ja tinguem algun fons que s'hi assembla. No tenim una normativa, cada cas es valora individualment. Cal pensar que aquesta biblioteca és del XIX, no sobre el XIX sinó del XIX, i la veritat és que a conseqüència d'aquestes donacions, com aquesta última que té documents del XIX i del XX, hem hagut de modificar els nostres criteris, abans els del XX no els agafàvem i ara ja pràcticament s'agafa tot.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Des d'aquest punt de vista potser no n'hem parlat mai, però la gestió que se'n fa és de document. Casi a tot li donem el valor de document. Pensa que també estem compartint espais amb un museu i això ens influeix, tot és susceptible de ser exposat i analitzat, a vegades en funció d'una exposició o d'una investigació concreta posem el focus en la catalogació d'uns o altres materials. L'exemple més paradigmàtic és el cas de Joan Oliva Milà de la impremta Oliva de Vilanova, ell era bibliotecari i se'l tracta com a tal però també va ser el fundador d'una impremta, tot el què genera aquesta impremta té un tractament individualitzat, tant per què és local com per la seva importància.

L'arribada d'aquests materials a la biblioteca també condiciona el seu tractament, és difícil que els efimers arribin a la biblioteca de manera sistemàtica i seguint un circuit i això fa que sovint no puguem completar les col·leccions d'aquests materials. Són documents que, o els vas a buscar, o no te'ls porten, i això és un handicap important. Tenim alguns contactes establerts però en molts casos és perquè ens preocupem nosaltres personalment de recollir aquests documents arreu on anem (per exemple, menús de l'escola dels nostres fills, fulletons que es poden trobar en cafeteries, sermons de carnaval, etc.). Són documents que s'usen molt per investigar però en canvi no es valora prou la seva recollida.

En aquest cas és difícil fiar-se del Diposit Legal i d'altra banda abans hi havia moltes coses que es feien en impremta que ara es pugen directament a Internet o que s'imprimeixen directament en copisteries.

h) Conserveu els efimers actuals, produïts en els anys més recents? A

partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Per la col·lecció local sí, de moment els acumulem però no els tractem. Els anem acumulant en unes caixes que marquem amb els anys i ja es farà quan es pugui. Només tractem els que es poden introduir en col·leccions molt antigues que tenim obertes, com sermons o programes de festes, que conservem des del XIX. També podem tractar amb més preferència documents relacionats amb algunes activitats més grans que saps que et demanaran amb més probabilitats.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Som tres bibliotecaris que ens hem d'ocupar de tot. La situació és dramàtica. Aquest ajuntament ha patit força durant la crisi i nosaltres hem sigut els primers a patir-ne les conseqüències.

Tenim per escrit una proposta que vam preparar fa anys (i que hem reiterat sovint) amb una distribució de les característiques de la biblioteca i com creiem que caldria tenir responsables per a cada tipus de document i que quedés clar que és un fons prou complex com per tenir més personal.

A més, Vilanova és una ciutat que té una riquesa cultural i una producció d'aquest tipus de documents que històricament sempre ha estat molt important i a més et permet fer un seguiment en el temps, a vegades penses quina llàstima de no poder-ho abastar tot. Pot ser que en d'altres llocs això no passi tant. En tot cas, costa d'explicar i que s'entengui.

Els quatre eixos del tractament documental**1. Preservació i conservació****Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?****• Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?**

Els protocols són bàsics. El primer que fem és la substitució de materials nocius i a vegades és l'únic que podem fer, substituïm els cartrons àcids pels neutres, es catalogui o no es catalogui la peça. Un cop entren en el circuit de catalogació, quan podem també fem digitalització per a preservar, també en funció de les col·leccions que estiguin començades a tractar.

• En quin estat arriben els fons?

De tot. Hem trobat documents de gran valor que estaven fets un nyap i documents que arriben impecables.

• On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?

No, arriben aquí al nostre despatx. Aquí hi poden estar un temps mentre fem el canvi de suport i de contenidors d'emmagatzematge i després van al magatzem. La veritat és que comencem a tenir problemes d'espai. Per poc que tractis el material vas augmentant el volum.

• Quins contenidors utilitzeu?

Cartró no àcid, paper barrera i Melinex per a les imatges i d'altres gràfics. Hi va haver un any que ens vam gastar tot el pressupost en una segelladora i des de llavors ens fem els nostres propis contenidors a mida, ja no els comprem i això ens surt més econòmic.

En el cas de les fotografies, després de catalogar-les i digitalitzar-les cadascuna es

va poder posar en una funda feta a mida. En d'altres casos passa al revés, no tens temps de catalogar-los o digitalitzar-los, però si t'ho demanen ho pots treure perquè com que estan protegits amb la seva bossa els usuaris no ho tocan directament.

A part del Melinex, evidentment el paper barrera també va que vola.

• **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

De tot, prestatgeries metàl·liques i compactes. Alguns fons ens han arribat amb el seu propi mobiliari i ens ha resolt el problema de no saber on posar-los.

• **Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

Ara no hi ha pressupost per a res.

• **Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?**

Tampoc, fa més de cinc anys que no restaurem res.

• **Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració? Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)**

Si fos així, esperem que no passi, però l'ajuntament trauria els diners d'on fos.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

No tenim personal especialitzat però ens hem preocupat d'informar-nos sobre el tema, hem fet algun curset i sempre ens hem encomanat a algú que hi entengui i que ens pugui recomanar materials de preservació, hem tingut relació amb restauradors i hem preguntat molt.

Sempre ens ha interessat intentar tenir prou ull clínic com per detectar acidesa o fongs i realment aquí hem trobat de tot (fongs, mossegades d'insectes i rosegadors, fang, etc.). És un punt que sempre hem cuidat en la mesura de les possibilitats que, com veus, són molt baixes.

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?**

Som experts en el tema. Hem fet trasllat de la biblioteca a un espai provisional, del provisional aquí on som (en dues fases) i també hem fet el trasllat del fons Joaquim Molas. També ens ocupem de la biblioteca de Can Papiol i aquesta també ha patit algunes mogudes de caps. Sempre ho hem gestionat nosaltres, però sí que hem comptat amb l'ajuda de mossos de càrrega per moure les caps. També hem anat aprenent a saber identificar la capsa perquè després pugui anar al lloc que li correspon, s'ha treballat amb codis i etiquetes de colors, etc. Segur que en aquest sentit passaríem amb bona nota.

• **En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?**

Jo diria que l'aspecte de la preservació és un dels nostres èxits més clars. N'estem molt contents.

• **Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?**

(Respon la Montserrat Comas) Jo fa molts anys que sóc aquí i aquesta biblioteca la vaig veure a terra, literalment, per tant el canvi en aquests trenta anys és molt substancial perquè hem passat d'aquí, amb totes les dificultats econòmiques, a poder servir documents molt ben protegits (com per exemple unes anotacions amb jeroglífics de l'Eduard Toda que vam protegir amb paper barrera i cartó ploma pel

darrere i Melinex pel davant).

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Amb els recursos actuals és sobreviure, anar tirant. El què intentem és anar digitalitzant amb un escàner de sobretaula. També aprofitem molt quan venen estudiants en pràctiques per donar una empenta a aquests projectes.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Hem anat fent. Per exemple hem tingut relacions amb l'IEFC, en el seu moment els vam ajudar a orientar-se per a catalogar i per contra ells ens van orientar en temes de conservació. També estem al cas del què fan a la Biblioteca de Catalunya i sobretot busquem molt els estàndards per seguir-los.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?

Sí que els tenim, com que estem pujant coses a la MDC i a Europeana, seguim el què ens marquen des del CCUC. En la mesura que podem aquesta digitalització la incorporem al catàleg i així ja no es consulta l'original. Si ja hi ha una versió digitalitzada al CCUC, tot i que no sigui nostra, afegim l'enllaç al registre del nostre catàleg i ja no traiem l'original. En el cas de les fotografies, però, les que tenim digitalitzades no es poden consultar públicament, per un tema de drets, però es poden venir a mirar aquí.

c) Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document?)

Fem TIFF, JPG i PDF en el cas dels multipàgina. Quan ens encarreguen alguna digitalització aprofitem per a fer tot el document o tota una sèrie (sobretot en el cas dels epistolaris). En el PDF hi incloem una pàgina d'instruccions d'ús de drets que ja queda incorporada en el document i ja fa molts anys que ho fem, perquè era una pràctica que ja es feia quan es microfilmava.

• Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?

Ara ho fem tot aquí, però ho havíem fet, fa cinc o sis anys que no podem fer res. Sobretot s'havia fet per digitalitzar grans volums, com les revistes, per a els quals havíem aconseguit una subvenció, però els efímers com que normalment són petits els anem fent nosaltres.

Quan surten els subvencions per digitalitzar sempre es demana que el centre hi posi un percentatge de la inversió final, i nosaltres ara no ens ho podem permetre, per tant estem fora d'aquest circuit.

• Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?

Normalment després.

• Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?

Amb efímers no s'ha donat el cas, tot i que es podria donar perquè per exemple a

l'arxiu municipal en tenen, però ells no estan digitalitzant això. Amb ells tenim un projecte compartit de digitalització del Diari de Vilanova, ells fan la digitalització i nosaltres els hi proporcionem els exemplars que no tenen, després ens repartim el resultat digitalitzat.

També de manera molt anecdòtica algun particular ens ha enviat la versió digitalitzada d'algun document que completava una col·lecció nostra. Sembla clarament que tenir aquest tema sota control porta molta feina i moltes hores.

• **Feu la digitalització abans o després de fer la descripció dels documents?**

Normalment després, però hi ha algunes excepcions.

• **Dediqueu un pressupost anual a la digitalització dels vostres fons? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

No pas.

• **On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?**

Aquest servei ens l'ofereix i gestiona l'Ajuntament, que té un servidor en algun lloc. Sí que vam poder indicar cada quan calia fer còpies de seguretat tant dels fons digitalitzats com del catàleg local. Cal comentar que a vegades el diàleg amb els informàtics és complicat, perquè no és fàcil que entenguin que allò ocupa el què ocupa perquè ha de ser així.

• **Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?**

El salt dels discs durs externs al servidor s'ha notat molt. Però no tothom hi té accés, només nosaltres tres.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

El què és un èxit de cara a l'usuari és que l'Inmagic permet tenir imatges associades als registres catalogats, al mateix moment que veuen el registre veuen la imatge i és un aspecte que completa bé la part de digitalització. Evidentment, és especialment interessant pel fons gràfic i pel fons de fotografia local. La nostra base de dades és molt transversal i amb la cerca d'un tema poden sortir molts tipus d'imatges (una fotografia, un mapa, un llibre, etc.). La digitalització ha enriquit moltíssim el catàleg.

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?**

Sí, ens ho hem fet nosaltres a mida. De fet, ho va fer una bibliotecària fa uns 25 anys i nosaltres l'hem continuat. En aquest sentit ho tenim ben organitzat.

• **Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subsèries, ítem, etc.)?**

No, com a molt tenim inventariat el 50%. Les caixes tenen etiquetes, però en molts casos no arribem més enllà.

• **Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden**

consultar per Internet?

De fet ens agradaria intentar fer descripcions d'inventari i en tot cas catalogar aquestes fitxes. Saps que sovint hi ha gent que voldria consultar aquests fons i no saben que els tenim i d'aquesta manera es donaria més visibilitat.

Tots els inventaris que tenim fets es veuen al catàleg. Tenim uns registres que són com dossiers d'aquest tipus de document, com que l'Inmagic és molt flexible en aquest sentit, al camp de notes es poden afegir tots els continguts, aquestes fitxes no són tan per fons sinó per temes.

A part de la base de dades general amb Inmagic també tenim d'altres catàlegs de fons personals (epistolaris i fotografies) que no s'incorporen perquè quedarien difosos dins del catàleg general, i a més estan incomplets. Són bases de dades paral·leles, són iguals però no tenen tantes obligacions com el catàleg principal. Aquestes sovint les han iniciat estudiants que han fet estades temporals i en funció de en quin estat es troben les ensenyaem als usuaris o fem la cerca nosaltres directament.

• Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?

La col·lecció local està molt treballada en aquest sentit, tenim una mena de tesaurus i una llista d'encapçalaments.

• A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?

No es va mirar d'altres fonts. Aquesta bibliotecària que dèiem, la Carme Dastis, va veure que estava tot en desordre i va tenir la clarividència de fer un sistema que permetés que tot quedés ordenat i al mateix temps servís per a l'ordenació i la classificació. El sistema va anar prou bé i fins i tot va arribar a publicar un article a l'Ítem proposant-ho⁴⁵. Nosaltres vam fer unes propostes i a partir d'aquí vam anar ordenant. Aquest sistema ens va ajudar molt, per exemple, per ordenar tots els efímers produïts per associacions i entitats de Vilanova.

• El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per internet?

No, és una eina de treball d'ús intern, si algú ens el demana li ensenyarem, però de fet és per a nosaltres. A més és un document viu, que no està tancat i que anem posant al dia. Segueix el sistema de la CDU i això li permet créixer. Ajuda moltíssim a l'hora d'ordenar.

• Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?

Va en funció de cada document, però intentem fer el màxim per ítems. A vegades també hem acabat ampliant els registres de reculls i descrivint cada ítem. Queda molt clar que et deus a l'usuari, al que està a l'altra banda del taulell, i has de subministrar tot el què et demana. Aquest va ser el punt de partida de procurar d'anar tan al fons com fos possible. Fins i tot per a alguns registres arribem a fer buidats dels sumaris.

D'altra banda, en el cas dels reculls facticis, els dossiers, el camp de notes és prou ample i detallat com per poder recuperar individualment els ítems que el formen.

• La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?

Sí, ISBD i MARC21 i tot el què cal per estar al CCUC. Més o menys es troben correspondències però també és cert que tenim molta norma pròpia perquè venint d'Inmagic, que és molt flexible, i ens sentim una mica encotillats amb Millennium. Segons quines descripcions que fem costen de casar amb l'altre sistema.

⁴⁵ Vegeu l'article "Biblioteca-Museu Balaguer: fons local" disponible a: <http://www.raco.cat/index.php/Item/article/viewFile/22369/22203> [consulta 10/08/2016]

Per posar un exemple de solució creativa, la base de dades de menús al CCUC està catalogada sencera en un registre on hi ha un enllaç que redirigeix cap al nostre catàleg⁴⁶.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Sí i també hi ha alguna cosa a MDC (fotos, mapes i uns manuscrits de Narcís Oller) i a ARCA.

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efimers?**

D'aquest material és difícil. Amb els llibres passa, però amb els efimers no.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?

La classificació ens va molt bé, funciona molt bé. Amb les fotografies també tenim un tesaurus que funciona molt bé. L'investigador local demana molt un tipus de documents i t'obliga a catalogar-los bé i a tenir-los molt ben controlats. També creiem que a banda de fer la descripció a vegades també va bé construir coneixement (per exemple, a arrel d'una efemèride i d'una exposició, es va treballar molt profundament l'àlbum de proves del gravador Enric-Cristòfol Ricart), treballem molt al detall.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Ara parlant amb tu ens adonem que fem molt poca publicitat dels nostres mètodes de treball, hauríem d'anar a més congressos i fer més xerrades!

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efimers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?**

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

Sí: <http://www.victorbalaguer.cat/ca/catalogcatala> [consulta 10/08/2016]

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

Sí.

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

MDC, ARCA i de rebot Europeana, també tenim alguna cosa a l'Autònoma. I recordem que nosaltres també podem penjar la imatge directament al catàleg.

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

A través d'investigadors que treballen amb el nostre fons i a més de tant en tant nosaltres tres fem difusió del fons amb algun article. També és cert que com que tenim alguns documents força únics ens els demanen sovint per a publicacions externes. Per exemple, per a fer el seu llibre d'efimers i publicitat, en Víctor Oliva⁴⁷ va venir i va fer un munt de fotos dels nostres materials. Aquestes publicacions sí que ens fan molta difusió, i a més és difusió de qualitat.

Xerrades.

No tant, almenys no d'aquest tema dels efimers, però potser ens hi posarem després de la teva visita.

⁴⁶ Ho podeu comprovar en aquest enllaç: http://ccuc.cbuc.cat/record=b5409157~S23*cat [consulta 10/08/2016]

⁴⁷ OLIVA, Víctor. Barcelona. *Publicitat i ephemera*. Barcelona : Ajuntament de Barcelona, 2015.

Mitjans de comunicació.

Enviem notes de premsa quan toca, ho fem a través del servei de comunicació de l'Ajuntament i ells ja tenen els seus propis canals.

Exposicions pròpies.

Des de fa sis o set mesos tenim una vitrina a la sala de lectura on cada mes anem renovant una exposició de documents. És molt bàsica però et permet ensenyar coses que sinó no sortirien tant. A vegades ho lliguem amb l'època de l'any, com per exemple per setmana santa, i a vegades no. A vegades ho fem coincidir amb exposicions que es facin en el moment o també amb efemèrides, com el centenari de l'Enric Granados. És una mostra que no vol ser molt acadèmica, però és un tast. Amb això també aprofitem per catalogar uns documents o altres.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Sí que en deixem. Tenim una normativa que engloba assegurança, transport, reproducció, etc. També sovint aprofitem perquè ens restaurin la peça a càrrec del que se l'emporta.

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

Twitter⁴⁸ i Facebook⁴⁹.

⁴⁸ A <https://twitter.com/mvictorbalaguer> [consulta 10/08/2016]

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic.

De forma regular no, però de tant en tant sí. Els de l'Associació d'Amics de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer a vegades ho demanen, també les universitats que porten estudiants, etc. De fet, ens ho demanen més que no pas ens oferim.

⁴⁹ A <https://ca-es.facebook.com/Museu-V%C3%ADctor-Balaguer-157558935905/> [consulta 10/08/2016]

Activitats per als infants.

No.

Viquipèdia.

No, també ens agradaria, però no s'arriba a tot.

Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?

Hi va haver una època que el bloc estava molt actiu, ara ja no tant.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

És un fons important per a aquesta biblioteca. En el cas de la col·lecció local, en tenen molt coneixement i són usuaris que coneixen la procedència i les circumstàncies d'aquests documents. Els menús també es coneixen molt.

Més enllà del local, el què hem notat últimament és que hi ha la remor que aquí hi ha molta cosa, és un salt que ja s'ha donat. Sovint no saben si tindrà o no aquest fons, però venen a preguntar per si de cas els tens. Queda clar que fem prou soroll com perquè sàpiguen que és un referent.

També a arrel d'això pregunten si tenim més coses, per exemple, si coneixen el fons de menús pregunten si tenim més materials similars. El cas dels menús ha sigut increïble.

• Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)

Investigadors principalment, de dissenyadors molt poquets. El nombre d'investigadors locals (i aquí hi incloem tot el Penedès) es va mantenint i en canvi el nombre d'investigadors de fora va creixent. També és cert que la col·lecció local transcendeix més enllà i venen investigadors de fora interessats per l'Oliva, en Ricart, en Francesc Gomà, etc, que estan dins de la col·lecció local.

• **Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valúos d'aquestes col·leccions?**

Més com a font primària d'informació, l'interès gràfic acostuma a ser per consultes molt concretes, per a identificar edificis, per exemple.

• **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

Sí, tenim unes tarifes, unes taxes municipals, en funció de l'ús que en vulgui fer (si és ús d'investigació, de publicació, etc.) i també en funció de l'ús se'ls hi proporciona amb més o menys resolució. També és cert que fem algunes excepcions, podem rebaixar el preu si considerem que a canvi ens estan fent difusió, per exemple. A no ser que tinguin un interès lucratiu molt evident o que sigui una institució amb recursos, ens entenem. La normativa ja preveu que se'ls hi fa una rebaixa important a les institucions públiques sense ànim de lucre.

• **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

No tenim un indicador separat per tipologia de material, ni per les consultes presencials ni per les remotes. Hem notat que es fan moltes més consultes al catàleg; a mesura que es van pujant les imatges, baixen els usuaris presencials i augmenten les consultes remotes. Hem hagut de canviar la manera de treballar i d'atendre a l'usuari. De cara a preparar l'informe amb les estadístiques costa una mica fer entendre que baixen les consultes d'un tipus però pugen molt les de l'altre.

• **En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?**

La consulta remota va molt bé. Hi ha fons que interessen a gent que està molt lluny. També és cert que el fet d'estar presents ara al CCUC ens ha obert al món i això ho hem notat molt, perquè ara estem on hi ha la investigació universitària.

Entrevista 7

 Centre: BIBLIOTECA DE MONTSERRAT

Persones entrevistades: Àngels Rius

Data: 13.05.2016

 Web: <http://www.bibliotecademontserrat.net/cat/> [consulta 20/07/2016]

 Correu de contacte: biblioteca@abadiamontserrat.net

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efímers i què no?

Documents de poca entitat física que s'han produït per tenir una vigència determinada, d'interès local o temporal.

b) Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?

Postals i goigs (aquests es gestionen a través d'una Base de Dades de consulta interna), estampes, programes d'exposicions, segells, cartells, retalls de diaris (dossiers). A l'arxiu de l'Abadia de Montserrat es desen a col·leccions tot tipus de documents relacionats amb Montserrat: concerts de l'Escolania, activitats de Montserrat (esbarts, romeries) concerts d'estiu... dels quals se'n fa ressò mensualment al Butlletí del Santuari que és la crònica pública de Montserrat i El Propileu, pels actes del museu.

El CCP també arxiva documentació relacionada amb Santuaris Marians, amb veneració a la Mare de Déu de Montserrat. A la Biblioteca de Montserrat guardem els programes de les exposicions del museu i en fem caixes de fulletons.

c) Feu una distinció entre materials efímers i publicacions menors o literatura gris?

Si decidim que ho conservem, ho tractem posant-ho en caixes de fulletons de mides diferents i agrupant-ho per tipologies (estampes, postals).

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Principalment adquisicions, intercanvis i també donacions però molt seleccionades per les limitacions que puguem tenir tant d'espai com de recursos.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efímers dins dels fons personals del centre?

Principalment són estampes que ens trobem entremig dels llibres. Les retirem i ho tractem com a documentació a part. Ens hem plantejat fer-ne esment a l'exemplar però encara no ho hem fet, tal com ho fa la UB (i que ho ha comentat en algun dels posts del seu blog⁵⁰).

Si a les donacions hi ha retalls de diaris en fem una capsula i a la nota d'exemplar posem qui ho va donar (per exemple, una donació que tenim del Sr. Boada de retalls relacionats amb Apelles Mestres).

En tot cas, es valora cada cas per separat, tot i que es tendeix a disgregar per formats si la col·lecció és prou gran.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

La primera màxima és que s'adigui amb els interessos temàtics del centre. Si és fons patrimonial antic pot ser de temàtica més variada (com és el cas del Fons Corachan). Procurem anar sempre a veure el fons que s'ha de rebre per valorar-ne l'adequació al centre i el seu estat físic.

Tenim un protocol per intentar tenir la màxima potestat del fons i així poder decidir si es conserven o no, però evidentment hi ha excepcions.

⁵⁰ El material annex trobat dins dels llibres va ser la qüestió principal que vàrem tractar en la nostra visita al CRAI de Reserva i de la qual ja n'hem parlat unes pàgines abans. Els posts del blog que va mencionar l'Àngels Rius són concretament: <https://blocbibreserva.ub.edu/2015/06/18/troballes-dins-dels-llibres-material-annex/> i <https://blocbibreserva.ub.edu/2015/12/23/bones-festes/> [consulta 20/07/2016]

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Com la resta de fons que tenim. Els procurem catalogar i posar a disposició dels usuaris, però els impresos menors sempre queden en últim lloc. A la nota d'exemplar es fa constar el nom del donant i la data de la donació.

h) Conserveu els efimers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Conserveu els que estan relacionats amb Montserrat principalment i els de temàtica religiosa (com les estampes). Els altres els exposem setmanalment i després ens en desfem.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Som el director de la biblioteca, dues bibliotecàries i un auxiliar. No tenim personal dedicat exclusivament a tractar aquest material, ho anem fent dins la nostra tasca diària.

Els quatre eixos del tractament documental**1. Preservació i conservació**

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

- **Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?**

Primer s'acumula, després se'n fa una tria en funció del seu interès dins la política de selecció de la biblioteca de Montserrat, s'encapsa i es va catalogant de mica en mica. Es pot fer una catalogació amb una descripció general de la capsa sense catalogar document a document.

- **En quin estat arriben els fons?**

Normalment correcte, tampoc n'arriba tant.

- **On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?**

Ho encapssem.

- **Quins contenidors utilitzeu?**

Caixes de conservació de cartró de quatre mides diferents: 12°, 8°, 4t i Foli.

- **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

Prestatgeries metàl·liques en diversos magatzems d'accés restringit.

- **Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació?**

En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?

Sí, fem compres cada determinats anys ja que si es compra més quantitat ens surt més econòmic. L'última compra va ser el 2010.

- **Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?**

Tenim un taller d'enquadernació propi en el qual es fan petites reparacions.

- **Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració?**

Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.).

No, però si ha calgut s'ha negociat.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

No.

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?**

Sí, ara mateix estem fent obres. Ho fem amb la persona auxiliar i puntualment es contracta alguna persona o empresa. Per exemple, per fer venir una donació.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

Procurar tenir-ho net i no ingressar documents en mal estat. Ser selectius.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Fer una neteja circular de les instal·lacions.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Fer actuacions puntuals.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?**

Utilitzem els estàndards mínims del CBUC i el COBDC.

a) **A quants DPI s'escanegen les imatges?**

Normalment a 300 DPI.

b) **Es digitalitza a color o en escala de grisos?**

A Color.

c) **Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document?)**

Normalment són jpg i PDF/A. els fets amb jpg es generen imatge a imatge i els de pdf podem generar les dues modalitats (tot sencer o pàgina a pàgina).

• **Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?**

Normalment no, només excepcionalment per materials concrets com pergamins grans.

• **Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?**

Són documents que ja estan preservats, si cal es paginen en cas de manuscrits per poder citar correctament el document.

• **Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?**

No, però aprofitem enllaços al catàleg, si algú altre ho té digitalitzat, tot utilitzant l'etiqueta 856 de MARC21 de localització i accés electrònic.

• **Feu la digitalització abans o després de fer la descripció dels documents?**

Abans, en general aprofitem la digitalització per millorar-ne la catalogació informatitzada.

• **Dediqueu un pressupost anual a la digitalització dels vostres fons? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

No, perquè ho fem com a part integrant de la nostra feina.

• **On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?**

En 2 discs durs externs i en treiem còpies en CD, que són de treball.

• **Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?**

Sí.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

Que quan ens demanen una digitalització d'un determinat document, encara que sigui parcial, acabem digitalitzant tot el document.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Que procurem al llarg de l'any anar digitalitzant fons. Aquest any, per exemple, hem signat un conveni amb la BC per fer present a ARCA les nostres revistes antigues. Comencem per la Revista Montserratina.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Al formar part del CCUC a través de la URL podem participar a la Biblioteca Digital de Catalunya i quan hàgim acabat de digitalitzar les nostres revistes ens ho plantejarem. Ens agrada molt el model de la UB i la seva biblioteca digital així com la política de comunicació a través dels blocs del CRAI.

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?**

No, apliquem les pautes generals de catalogació (principalment seguim les plantilles del CCUC).

• **Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subseries, ítems, etc.)?**

Estan a l'arxiu, hi ha fons inventariats i d'altres no.

• **Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per internet?**

Sí, però no estan disponibles per internet, s'han de venir a consultar aquí.

• **Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?**

Sí, tenim unes taules de classificació general per matèries, formats i número consecutiu.

• **A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?**

Es va fer a partir de l'anàlisi del propi fons i està separat per sales A, B, C i D.

• **El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per internet?**

Es pot consultar in situ.

• **Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?**

Normalment es fa descripció de cada ítem però en documents tipus postals o estampes es fa una descripció del recull factici.

• **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

Principalment ISBD i AACR2. També vam fer una col·laboració per una exposició virtual sobre Salvador Espriu⁵¹ feta amb Omeka i per aquesta vam utilitzar metadades Dublin Core.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Al catàleg del CCUC i el de la Universitat Ramon Llull.

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efímers?**

Sí, perquè veiem com ho fan. Per exemple, per tractar el fons d'Apelles Mestres vam mirar com ho feien a la BC.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?

Formar part del CCUC va molt bé (ens hi vam integrar el 2013).

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Al catalogar al CCUC s'és més estricta en omplir etiquetes i més uniforme.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Fer plantejaments realistes adequats a les nostres possibilitats.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

La UB i la BC.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?**

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

<http://www.bibliotecademontserrat.net/cat/html/Catalegs/general.html>
[consulta 20/07/2016]

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

<http://www.bibliotecademontserrat.net/cat> [consulta 20/07/2016]

⁵¹ Vegeu l'exposició "Any Espriu a les Biblioteques de la URL" a: <http://angels31.omeka.net/exhibits/show/salvador-espriu-a-la-url>[consulta 20/07/2016]

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

ARCA (hi estem treballant).

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

Hem publicat catàlegs de manuscrits, un sobre el Fons Corachan, etc.

Xerrades

Quan venen visites professionals.

Mitjans de comunicació

A través del servei de premsa es fa ressò de les exposicions o visites de persones o de les publicacions de monjos o de Publicacions de l'Abadia de Montserrat (PAMSA).

Exposicions pròpies

Fem exposicions pròpies a la Sala Selecta que poden visitar les persones que venen a la biblioteca com a convidats. Aquesta sala no està oberta al públic general.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Sí que deixem obres per a exposicions. Fem servir la política de préstec del museu pel contracte que signem ambdues parts.

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

No, només la pàgina web.

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic

Ocasionalment per a institucions vinculades a les biblioteques.

Activitats per als infants.

No.

Viquipèdia

Tenim una entrada, però s'ha de refer.

Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?

No.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

Bastant a través del catàleg i sobretot dels catàlegs de manuscrits i incunables impresos, sobretot a nivell dels investigadors.

• Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)

Investigadors. Des que estem al CCUC tenim molta demanda de digitalitzacions d'articles i de fulletons.

• Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuós d'aquestes col·leccions?

Sí que els perceben com a valuosos.

• Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?

Normalment ho servim en jpg però també ho podem proporcionar en el format que ho demanin. Els preus estan penjats al web⁵².

⁵² Es poden veure aquí:
http://www.bibliotecademontserrat.net/cat/files/Cat_ReprografiaBibliotecaMontserrat.pdf [consulta 20/07/2016]

• Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?

Unes 20 cada mes amb retribució econòmica. Després hi ha les consultes a sala de materials que no es digitalitzen.

Sí que tenim en compte aquest indicador d'ús, però no es distingeixen les consultes d'efímers de la resta.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?

La rapidesa en el servei.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Les consultes i peticions han augmentat força des de l'entrada al CCUC el 2013.

Entrevista 8

Centre: MANRESA. BIBLIOTECA DEL CASINO

Persones entrevistades: Núria Paule, Montse Caus

Data: 13.05.2016

Web: <http://bibliotecavirtual.diba.cat/manresa-biblioteca-del-casino> [consulta 20/07/2016]

Correu de contacte: b.manresa.c@diba.cat

La biblioteca pública de Manresa fa la funció de biblioteca pública comarcal i, per tant, un dels seus objectius és la preservació del fons local, és a dir, de totes les publicacions fetes o relacionades amb Manresa i la comarca del Bages. Aquest fons continua alimentant-se amb les darreres publicacions.

Aquesta col·lecció local està formada per llibres, publicacions periòdiques, fullets, cartells i fins i tot jocs de taula, dels quals s'intenta guardar sempre dos o tres exemplars. La biblioteca també custodia una petita col·lecció de goigs i auques. Els recursos són limitats i el fons local és gestionat per una sola bibliotecària que també s'ha d'ocupar d'altres funcions.

Quant al tractament físic, els fullets es desen en carpetes plastificades i aquestes en caps de cartró en un petit magatzem amb prestatgeries metàl·liques, ordenats per ordre alfabètic d'entitat i, dins d'aquestes, per ordre cronològic. Els documents de format més gran s'emmagatzemen en una planera metàl·lica tot seguint un quadre de classificació per tipologies fet a mida per la col·lecció.

Pel què fa a la descripció, podem dir que els documents efímers del fons local estan classificats i ordenats, però no estan catalogats; malgrat això, sí que consten en una base de dades de treball i consulta interns. En la mateixa línia, aquesta col·lecció tampoc està digitalitzada i tampoc se'n fa una difusió activa. La majoria d'usuaris interessats en la consulta d'aquest fons són investigadors locals.

Entrevista 9

Centre: ARXIU I BIBLIOTECA EPISCOPAL DE VIC
 Persones entrevistades: Rafel Ginebra
 Data: 14.05.2016
 Web: <http://www.abev.net/> [consulta 15/08/2016]
 Correu de contacte: abev@abev.net

Preguntes inicials

b) Quines tipologies d'efimers hi ha al vostre centre?

Conservem qualsevol tipus de document i de qualsevol tema, sempre que estiguin vinculats amb el territori. El què està vinculat amb l'àmbit del bisbat.

Tenim una col·lecció de crides i festes que comença a finals del XVII que es consulta molt. També fulletons de caire polític, goigs en tenim bastants, romanços, conclusions de St. Tomàs d'Aquino (impreses en paper i en tela), fulls volants, programes, bans, alguna publicació periòdica solta, invitacions, entrades, estampes devocionals, programes d'actes, etc.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

La Biblioteca Arxiu és privada, depèn del Bisbat, i per tant els recursos són molt petits.

h) Conserveu els efimers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Els últims anys potser no tant, però la tradició havia estat sempre guardar-ho tot, cartells, programes, etc. Això sí, ara ja no som proactius anant a buscar coses. Abans hi havia una bibliotecària que sí que tenia molts contactes i havia aconseguit tenir una xarxa de persones que li proporcionaven aquesta mena de documents. Ara ja s'edita tanta cosa que és impossible. El què ens arriba ho guardem, però no ho anem a buscar.

Durant els anys 40, 50, 60, a nivell comarcal els documents que es produïen eren més o menys limitats, a partir dels 70 la tasca es fa impossible d'assumir, suposo que a tot arreu es deuen trobar amb aquesta situació. Com que aquesta és una biblioteca especialitzada, la tasca s'havia assumit com a suplència perquè no hi havia d'altres arxius i biblioteques, però ara considerem que aquesta tasca pertoca a biblioteques i arxius públics.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Som molt pocs, hi ha el director, en mossèn Gros, que ja és molt gran, i jo. També hi ha algú que fa algunes col·laboracions esporàdiques. A part de la biblioteca també ens ocupem dels arxius parroquials, que ens porten força feina, i evidentment també hem d'atendre al públic. Avui tinc la sala plena i tots són genealogistes que demanen pels arxius parroquials.

Els quatre eixos del tractament documental

1. Preservació i conservació

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Quins contenidors utilitzeu?

Els documents s'emmagatzemen en caps de cartró, dins d'aquestes van en lligalls i amb camises de paper neutre.

• **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

Hi ha diverses sales, però molts d'aquests documents estan a la sala de consulta en vitrines amb prestatgeries de fusta. En altres espais també hi ha prestatgeries metàl·liques.

2. Digitalització

No digitalitzem res, no tenim pressupost. Igualment si es pogués digitalitzar, molt probablement es prioritzaria la part d'arxiu abans que aquests documents. Queda clar que hi ha coses més singulars que d'altres, és cert que molt del material menor no el guarda ningú (o al menys no el tenen descrit i localitzable), però clar, nosaltres tenim documentació des de finals del segle IX i queda molt clar el què s'ha de prioritzar.

3. Classificació i descripció

De la col·lecció local antiga sí que hi ha una part que està al catàleg en línia. Altres materials estan en caps pendents de tractament i ja està. La col·lecció de goigs està separada, no estan fixats però estan ordenats per Sants (en tenim bastants). Tot i que no estiguin catalogats, els documents es poden trobar fàcilment perquè estan ben ordenats per temes i per anys.

Els programes dels anys 50, 60, 70, estan incorporats dins la col·lecció local i s'ha ordenat dins d'aquesta per entitats. A vegades estan descrits individualment però també reagrupem molts documents en col·leccions factícies i les descrivim com a tals al catàleg⁵³.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguim actualment?

• **A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?**

No s'està fent una difusió explícita d'aquests documents, no de manera activa. Tenim poques mans i no ens en podem ocupar.

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

Tenim catàleg per a l'arxiu i per a la biblioteca⁵⁴.

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

A la nostra pàgina web hi ha una mica d'informació sobre els nostres fons i petit quadre de classificació de la biblioteca⁵⁵.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Tot i que sí que fem préstecs per a exposicions alienes, si ens ho venen a demanar. Ara hi ha una exposició sobre grafisme i ens van venir a buscar uns cartells dels anys 30 i alguna revista i algun fulletó. No tenim una normativa de préstec per a exposicions però es procura ser rigorós, que les condicions siguin les adients, que hi hagi assegurança, etc.

En tot cas procurem facilitar al màxim els documents quan ens els demanen, entenem que si venen aquí és que no ho han trobat enlloc més i si és per entitats de la ciutat ni podem ni voldrem dir que no. Intentem procurar que si surt una peça ens la restaurin, que ja que la deixem hi hagi una mica de contrapartida.

⁵³ Per exemple, podeu veure el registre bibliogràfic del recull factíci [Bans de l'Ajuntament de Vic anunciant diversos actes commemoratius amb motiu del Centenari de Balmes] al catàleg: <http://www.abev.net/biblioteca.html> [consulta 16/08/2016]

⁵⁴ Vegeu: <http://www.abev.net/consulta.htm> [consulta 16/08/2016]

⁵⁵ Vegeu: <http://www.abev.net/quadre-biblio.htm> [consulta 16/08/2016]

• **Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?**

Sí que ho venen a consultar, sobretot el què està dins de la col·lecció local, per traçar la història de les entitats, per exemple. Com que molts d'aquests documents no estan en lloc més, els interessats van a preguntar a l'ajuntament i des d'allà ens els envien.

Durant molt de temps aquesta va ser l'única biblioteca estructurada aquesta que hi havia. Per exemple tenim premsa vigatana de la Guerra del Francès que no s'ha guardat enlloc més. També és cert que no és el material que més es consulta aquí, com he dit, els arxius parroquials i la genealogia tenen molta més demanda.

• **Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)**

Principalment venen investigadors locals, però puntualment també venen investigadors de fora per veure els efimers, per exemple per buscar coses de música.

Entrevista 10

Centre: CRAI BIBLIOTECA DEL PAVELLÓ DE LA REPÚBLICA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

Persones entrevistades: Lourdes Prades

Data: 18.05.2016

Web: <http://crai.ub.edu/ca/coneix-el-crai/biblioteques/biblioteca-pavello-republica> [consulta 20/07/2016]

Correu de contacte: bibrepubica@ub.edu

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efimers i què no?

Nosaltres podem dir que recollim documents efimers, però un cop els tenim catalogats aquí ja perden aquest component d'efímer. Costa molt etiquetar les coses. Els bibliotecaris tenim el tic de fer ciència de coses que són de sentit comú i pràctica i a vegades no cal omplir amb terminologia complexa. El concepte d'efímer pot ser confós perquè també s'aplica a altres camps, com el de les arts escèniques, l'art en general, el cinema, els materials, fins i tot l'arquitectura (per exemple, aquest pavelló es va construir per una exposició universal i amb la idea que durés poc).

Recapitulant, un document efímer està pensat perquè duri poc i nosaltres d'aquests, en aquesta biblioteca, en tenim moltíssims. Tenim molt clar que a partir del moment que tenim el document aquí aquest perd el sentit temporal de poca durada per passar a ser patrimonial.

b) Quines tipologies d'efimers hi ha al vostre centre?

Els cartells els tractem com a obra gràfica. Potser sí que en el seu moment es van pensar perquè fossin efimers, però tenen un valor artístic molt elevat i per tant els tractem amb la màxima cura. Els cartells que conservem acostumen a tenir consignes molt clares i contundents pensades per un moment molt específic.

Una cosa és com els anomenem nosaltres i l'altra com s'anomenen fora del centre. Tenim: fulls volants, documents interns de partits, organitzacions i empreses, cartells, segells, adhesius (en tenim moltíssims; i aquests tenen uns significats molt concrets que poden haver mutat amb el temps, com pot ser el logo de la llibertat d'expressió, amb una careta i una creu vermella al davant), opuscles (fulletons, tríptics, etc.), xapes, documentació que es genera durant unes eleccions (pins, globus, cintes, bolígrafs, etc.). Els objectes, en el nostre cas, també els considerem com a document efímer.

c) Feu una distinció entre materials efímers i publicacions menors o literatura gris?

No, moltes de les nostres publicacions són publicacions menors que es poden considerar efímeres, perquè potser es van fer amb una intenció inicial de ser seriades i al final només se'n va publicar un número. Això passava abans i encara passa ara. Per exemple amb les publicacions que es van fer al voltant del 15M i que ja no han continuat. De literatura gris i groga també en tenim molta. Per exemple circulars internes i no és que en fem distinció, és que ho assumim tot.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Ens arriba per tot, tot i que per Dipòsit Legal cada vegada tenim menys cosa, perquè ja fa anys que la UB ja no és recipient del DL i llavors només arriba algun duplicat. A través del servei d'adquisicions de la UB, de tant en tant et trucaven i havien preparat uns quants documents per a nosaltres.

Donacions sí, en rebem moltes. Hi ha donacions de particulars i també de fundacions, de centres, d'ajuntaments, de museus, etc. Això ens ajuda a aconseguir fons que no podríem adquirir per compra ja que el pressupost és limitat.

Intercanvis també en fem, tot i que no els entenem com tu me'n dones un i jo te'n dono un altre: normalment són acords que fem amb institucions i entitats, ens passem les llistes de duplicats i cadascú es paga el transport dels llibres que li interessin.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efímers dins dels fons personals del centre?

No segreguem. Ja per procediment arxivístic, si el productor ja té el fons més o menys ordenat es conserva l'ordre original. Si el fons té prou cos es manté com a fons personal. Ara bé, si et ve una persona amb tres caixes amb quatre documents solts, s'afegeixen els fulls volants a la nostra col·lecció de fulls volants, la correspondència amb el fons de correspondència, etc. Per contra, sí que es separen alguns documents de format especial, com els cartells, però sempre es manté la procedència. Nosaltres procurem ser molt respectuosos amb els fons personals.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

Més que protocol el què tinc és experiència. Tenim molt clar el tema de l'espai: nosaltres no som l'Arxiu Nacional de Catalunya, no tenim ni espai, ni temps, ni recursos. Si algú em porta el seu arxiu personal estarà a disposició de la comunitat científica investigadora de manera immediata quan estigui catalogat. Ara bé, sempre amb la condició de poder-nos desfer dels documents que no ens interessin.

A aquestes alçades és molt difícil que ens donin llibres o premsa de la nostra temàtica que no tinguem ja i oferim als donants de gestionar aquests duplicats pels canals que controlem (primer se'ls miren els altres CRAI UB i després la resta de biblioteques que puguin estar interessades). Normalment diuen que sí.

Resumint, si el fons és de la nostra temàtica no refusem res d'entrada sense valorar-ho primer. No tenim cap protocol establert: es parla amb cada donant i sempre s'acaba trobant un acord que s'acaba plasmant per escrit. El què sí que tenim és un model de document de donació, per a les donacions petites o normals. Per a les donacions de fons molt importants (que són molt grans o tenen molt de valor) es signa un conveni de donació i això ja passa per les mans del rector de la universitat.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

És, definitivament, un valor no econòmic.

Penso que devem ser de les biblioteques que donen més importància a aquesta mena de documentació mal denominada efímera. És una documentació que s'ha pogut reunir en el sí de la família més modesta i retrata un període històric concret (com poden ser els salconduits o les cartilles de racionament). Tots els documents, independentment de qui proveguin, per a nosaltres tenen la mateixa importància. La sortida serà la que els usuaris en facin per la seva recerca.

h) Conserveu els efímers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Sí. Si jo avui em trobo una manifestació i em donen un full volant el portaré cap aquí i el posaré a la capsa de fulls volants 2016, un cop acabat l'any l'arxivara l'ordena per temes.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Aquí som 5 persones (tres bibliotecàries, una arxivera i una cap), més totes les persones que venen a fer beques i pràcticums. En aquesta biblioteca ens demanen molt sovint de venir a fer pràctiques i normalment l'experiència és molt bona. Ens venen estudiants de graus i màsters de biblioteconomia, història i arxivística; i no només de dins de la UB sinó d'altres universitats. No som molta gent treballant, i per això ens van molt bé aquestes col·laboracions.

Si hi ha una persona que es dedica a aquests documents, doncs no, però som l'única biblioteca de tot el CRAI que té una arxivera en plantilla.

Els quatre eixos del tractament documental**1. Preservació i conservació****Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?****• Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?**

No. La conclusió d'aquesta entrevista serà que tenim sentit comú i sentit pràctic de la vida.

Ara al CRAI acabem de superar una etapa i ens han donat el nivell 400 de qualitat, ja que hi ha hagut una aposta des de la direcció del CRAI per la qualitat i l'excel·lència. Per tot això, hem hagut de fer una gestió de processos: és a dir tots els procediments i protocols que s'han fet pel dia a dia de les biblioteques.

Val a dir, que tant nosaltres com Reserva som biblioteques estranyes dins del CRAI, perquè som patrimonials. Per això fem els mateixos serveis que la resta de biblioteques de la UB (préstec, bases de dades, etc.) però a la vegada fem moltes altres coses que no fan les altres biblioteques. Sovint em passa que em truquen de les altres biblioteques per demanar-me consell sobre temes d'exposicions.

Per tant, tots els procediments i protocols, com que nosaltres orgànicament depenem 100% del CRAI, de moment s'incideix amb qüestions més del dia a dia: "Protocol d'atenció a l'usuari", "Protocol per a persones amb deficiències diverses", "Protocol del servei de préstec". Segurament quan anem a buscar el nivell 500 d'excel·lència ja s'aprofundirà i s'intentarà fer un protocol per al tractament d'aquest material.

• **En quin estat arriben els fons?**

De tots colors. Depèn. Tot depèn: si la persona ho tenia a la prestatgeria els llibres s'han conservat millor, si ho tenia en un magatzem i al cap de 25 anys decideix que és millor que ho doni perquè s'està fent malbé... doncs arriba com arriba, i tu fas el què pots.

• **On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?**

No, no, no. Això no és l'arxiu nacional. Nosaltres ho tenim tot en un espai: àmbit de treball, d'emmagatzematge, de consulta, de recerca, de recepció, de tractament, de tot. Podríem considerar que utilitzem el Pati Guernica com a espai de rebuda, però al cap i a la fi acaba tot aquí en un mateix espai.

• **Quins contenidors utilitzeu?**

Les caixes pel transport dels documents tenen unes mides estàndards perquè si no l'empresa transportista cobra com a transport especial. Per això, quan ens han de fer un donatiu els hi proporcionem nosaltres les capses que ens interessin (perquè no aprofitin capses de televisors o de bolquers o del què puguin trobar per casa).

Un cop són aquí no canviem les capses, no tenim prou pressupost, tot i que insisteixo que tenim sentit comú i molta experiència pràctica. Les grans conclusions de l'entrevista són: sentit comú, però manca de pressupost i d'espai. La teoria que t'ensenyen a la facultat és fantàstica, però un cop et poses a treballar t'adones que això no és Hollywood.

• **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

Tenim compactes metàl·liques. Tenim dues sales d'emmagatzematge i l'espai de biblioteca de dalt, uns 560m² i uns 1.500 metres lineals.

• **Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

No.

• **Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?**

No. A vegades, però no sempre, intentem que ens restaurin les peces que surten en préstec per a exposicions. Normalment enviaria la peça al servei de restauració del CRAI, el problema és que ells treballen per planificació, restauren els fons en bloc, i quan tu necessites una restauració puntual es fa difícil de gestionar. També és cert que normalment les peces estan en bon estat i tampoc s'ha de restaurar tant sovint com sembla.

És cert que una de les persones que treballen aquí, la Fuensanta, té bastant traça i de tant en tant va fent alguna reparació puntual. A tot no hi arribes, però sí que a vegades fem una intervenció directa in situ, i si la restauració ha de ser més complexa es porta al taller de restauració del CRAI.

• **Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració? Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)**

No. La UB és una entitat molt gran, amb molts edificis i patrimoni amb particularitats molt diverses. Més val no reservar aquests diners per si de cas, que quan passi ja es trauran d'algun lloc, d'on puguem.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

Sí, tenim una persona que hi dedica una part de la seva jornada. I els altres vam estudiar aquests temes a la facultat i alguna cosa se'ns va quedar. Un mínim criteri sí que el tenim.

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?**

Sí, i tant, tant canvi d'edifici com dins del propi edifici. Nosaltres aquí ens hi vam instal·lar l'any 94. Un cop més, el sentit comú hi té molt a dir a l'hora de gestionar aquestes coses. A nivell logístic es gestiona des de serveis centrals del CRAI i nosaltres organitzem i supervisem la feina que es fa aquí dins.

Més proper que el trasllat de l'any 94, tenim les obres de reforç de fonaments que es van haver de fer abans d'instal·lar els compactes. Va ser una obra faraònica, ja que moure el fons de revistes va ser molt complicat. (moltes de les revistes del pavelló de la república són en format gran fol). Va venir una empresa i, és clar, ells fan el què tu els hi dius que han de fer, i per tant ho vam haver d'organitzar tot nosaltres.

Ho vam fer amb un sistema molt didàctic: a cada sèrie de revistes li vam assignar un color, les gàbies es van protegir perquè no hi entrés pols i cada una contenia una sèrie clarament definida, també hi havia constància del recompte de volums (tipus 1/20, 2/20, etc.). El sistema va funcionar molt bé, no ens va faltar ni una carpeta.

També recentment hem traslladat el fons de la Casa d'Amèrica (unes 2.000 caixes) a la facultat d'Economia i Empresa i ho vam classificar per països. Gràcies a això, vam poder tenir espai per unificar els dos fons principals que formen la biblioteca.

En resum, sí, hem hagut de fer molts trasllats i ens en hem sortit sempre més o menys bé.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

Els trasllats els portem molt bé.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Ara en sabem més. No hi ha res com equivocar-te amb alguna cosa per millorar-la la propera vegada que l'has de fer.

Jo crec que hem millorat respecte al passat perquè, com tot, quan comences a fer una cosa no en saps gaire i poc a poc es va aprenent. L'experiència és important. Sempre és un "hem de fer, perquè aquesta vegada no ho teníem fet i..." i adonar-te que potser no és que ho hakis fet malament, però que potser es podria millorar. Jo penso que som una biblioteca amb un molt bon equip i tothom té moltes iniciatives, i dins del CRAI som pioners en moltes coses (per la necessitat, perquè els altres no ho tenien i ens hem hagut de buscar la vida).

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Si hem de dependre gaire dels recursos existents, no millorarem. Nosaltres toquem de peus a terra perquè no hem nedit mai en l'abundància. Quan hi ha recursos penses en fer alguna cosa, però quan no hi ha recursos (a part de fer teràpia de grup i lamentar-se de la falta de recursos) es busquen alternatives.

Per exemple, la crisi ens va enganxar just quan havíem començat a digitalitzar cartells. Com que el projecte va quedar parat vam trobar un tipus de document que pogéssim digitalitzar des d'aquí, la col·lecció d'adhesius, i ara ja està feta i penjada a la MDC. Després vam seguir amb la col·lecció de banderins i el paper moneda. En època de crisi, i contradictòriament, s'ha fet més que en èpoques que hem tingut

diners. En tot cas som moguts, sempre estem fent coses.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Més que servir d'inspiració, així per dir quin és el meu centre preferit, són coses que veus que fan els altres i que penses que es poden imitar. Per exemple, en el seu moment quan vam establir les tarifes pels serveis, em vaig baixar tots els serveis de digitalització i de préstecs per a exposicions de diferents llocs; amb tots damunt de la taula agafes idees per al teu. Jo sóc dels que penses que si algú altre ha fet la feina, no cal tornar-la a fer. Aprofitar el què han fet els altres, sobretot si està ben fet, i tenir clar que un centre no ho pot tenir tot perfecte; a cada centre es veuen els punts forts i febles i s'intenten imitar els forts.

També és cert que hi ha uns centres que potser sí que són una font d'inspiració, però també de frustració. Per exemple ja m'agradaria poder tenir l'espai de l'Arxiu Nacional de Catalunya o tenir les fotografies tan ben cuidades com a l'Arxiu fotogràfic de la Ciutat, però no ho podré tenir mai així.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?

Ens agradaria poder-ho digitalitzar tot per temes de preservació, però no podem. No tenim temps ni persones suficients. És per això que funcionem per projectes, perquè darrere de la digitalització hi volem fer alguna cosa. Per exemple, digitalitzem els cartells i els adhesius perquè darrere tenim una base de dades i així no cal treure els documents cada vegada que algú els vol consultar. La digitalització que fem és molt casolana, amb els nostres ordinadors i escàners i destinant-hi unes hores concretes de la jornada d'algú.

a) A quants DPI s'escanegen les imatges?

Ho fem amb la mínima resolució que podem. Seguim les pautes que ens va donar en Tèrmens en el seu moment. Per consulta web a 72, per imprimir 150 i per impremta a 300.

b) Es digitalitza a color o en escala de grisos?

En color.

c) Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document?)

El de consulta és el mínim possible, per tenir espai per a més imatges. Considerem que com més en tinguem millor, especialment amb els cartells, ja que hi ha una gran diferència entre poder veure una miniatura o només llegir una breu descripció. Els cartells s'han anat fotografiant.

En format de preservació només tenim algunes coses, per exemple els cartells de la Guerra Civil, i també quan surten peces per a exposicions ens passen també la digitalització en format de preservació. O sigui que anem fent mica en mica, però no ens podem permetre tenir-ho tot en aquest format.

Dels altres documents més petits, com els adhesius, sí que en tenim format de preservació i, en el cas d'alguns llibres que tenim digitalitzats per motius varis, sí que hem fet format multipàgina.

• **Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?**

S'ha externalitzat quan hem tingut subvencions, però ara fem molta cosa aquí. També hem tingut col·laboracions de TBC (Treball en Benefici a la Comunitat) i vam tenir un senyor que es va dedicar a fotografiar els cartells per tenir les miniatures.

• **Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?**

Aquestes fases no estan planificades, la realitat no és tan maca com la teoria... No hi ha un tractament físic, ni abans ni després.

• **Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?**

No es fa, no. Principalment per un tema polític, patrimonial i corporatiu de la nostra institució. Tot i que sí que participem en el projecte d'ARCA.

Sí que podem participar en algun projecte de digitalització puntual. Ara Esquerra Republicana de Catalunya està fent una web de publicacions d'esquerra dels anys 30 i 40 i hi hem participat proporcionant documents. Amb aquestes col·laboracions puntuals, el què hi guanyem és que ens tornen els documents acompanyats de la seva versió digital i després quan venen els nostres usuaris no cal que tornem a treure el document original.

• **Feu la digitalització abans o després de fer la descripció dels documents?**

Sempre després. Aquí arriba el material, s'obra la capsa es cataloga i es guarda. Si després ve algú i m'ho demana per una exposició, llavors ho digitalitzo.

• **Dediqueu un pressupost anual a la digitalització dels vostres fons? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

No. Però no nosaltres, tampoc des de la direcció del CRAI. Igual que amb la restauració al Centre de Digitalització es treballa per projectes.

• **On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?**

En un disc dur extern aquí.

• **Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?**

Sí, els tinc absolutament disponibles i controlables. De xarxa local en tenim, però no ens hi caben tots els documents digitalitzats perquè ocupen molt de pes i per això els tenim en discs durs.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

Doncs que podem derivar aquestes tasques als becaris i la gent de pràctiques, que abans no en teníem tants. A més, com que són joves, dominen molt més les noves tecnologies, saben treballar molt bé amb imatges i així els podem involucrar amb els nostres projectes.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Hem millorat amb experiència i així nosaltres podem invertir el nostre temps amb d'altres tasques que no són la digitalització.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Amb els recursos, un cop més, res, perquè no hi ha recursos específics per a digitalització.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Poca cosa perquè cadascú s'ho fa com pot. La meua crítica és que el CEDI, el Centre de Digitalització de la UB, hauria d'assumir aquests petits projectes, però allà tampoc tenen personal.

3. Classificació i descripció**Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?****• Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?**

No, no tenim ni manual, ni guia, ni res. Tant jo com l'arxivera, fa 28 anys que som aquí i ella a aquestes alçades ja ha vist de tot i s'ho coneix més o menys tot.

• Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subsèries, ítems, etc.)?

Els documents d'arxiu sí. Tenim inventaris i base de dades d'arxiu interna amb diversos nivells de descripció (sèrie, subsèrie, fons i en alguns casos ítem). No seguim la norma d'arxius, però. En part perquè no tenim recursos i en part perquè aquestes normes no estan massa pensades per arxius històrics.

• Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per Internet?

Estan tots penjats en línia al Dipòsit Digital⁵⁶.

• Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?

Tenim una classificació pròpia que distingeix els tipus de documents i també tenim un tesaurus de matèries. Com que els nostres fons són tan variats, no tenim un quadre de classificació pel centre, sinó un quadre de classificació fet a mida per a cada fons individual.

• A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?

Els quadres de classificació per a fons personals proposats com a estàndard no ens van bé, no els podem adaptar, cada fons és un món.

• El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per Internet?

La base de dades no és accessible, però els hi fem nosaltres mateixes la consulta i els hi extraïem els resultats en format pdf.

• Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?

A la nostra base de dades es fa a diversos nivells. Com a mínim es fa una descripció carpeta per carpeta. Al catàleg hi tenim algun recull factici, sí⁵⁷.

• La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?

Per la base de dades no hem mirat estàndards de fora, però per al catàleg sí (ISBD,

⁵⁶ Vegeu-ne un exemple a: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/17390> [consulta 16/08/2016]

⁵⁷ Vegeu, per exemple, la col·lecció de cartells: <http://cataleg.ub.edu/record=b1962058~S1> [consulta 16/08/2016]

Angloamericanes, etc.). També utilitzem Dublin Core per a la MDC.

• Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?

Al catàleg sí, al Dipòsit Digital a vegades i també a la MDC.

• La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efimers?

No.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?

Ara ja està tot molt fet i ho tenim per la mà; portem molts anys treballant-hi.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

S'ha millorat moltíssim perquè tot ha avançat i n'hem anat aprenent.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

A la conclusió que hem arribat és que nosaltres, amb el nostre pressupost minso, ho fem tan bé com altres centres més grans i amb més recursos.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguia actualment?

• A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efimers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

El del CRAI UB.

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

També tenim un espai a la del CRAI UB.

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

Al Dipòsit Digital de la UB i a la Memòria Digital de Catalunya.

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

Nosaltres participem en moltes publicacions. Al nostre blog tenim un epígraf anomenat "Els nostres usuaris publiquen"⁵⁸ i allà hi ha tot el material que han utilitzat els nostres usuaris per a documentar-se.

Els tipus de publicacions són variats, ja que n'hi ha d'especialitzades però també per al públic general. Per exemple, ara per Sant Jordi vam proporcionar fotografies per fer uns punts de llibre per la Fundació Solidaritat. També ens demanen imatges per a llibres de text de batxillerat, per a revistes d'economia... Ens demanen imatges per a qualsevol tipus de publicació, i a més de manera constant.

Xerrades

Sí. Per exemple aquest proper divendres vaig a fer una xerrada dins d'una assignatura a la facultat d'història, igual que l'any passat vaig venir a fer una xerrada per al vostre màster. Faig sessions de presentació de fons i fem un exercici pràctic. També vam anar al Departament d'Ensenyament per unes sessions sobre camps de concentració. Ara aviat anirem a Londres a un congrés... Ens movem molt.

⁵⁸ Vegeu: <https://blocpavelllorepublica.ub.edu/category/els-nostres-usuaris-publiquen/> [consulta 16/08/2016]

Mitjans de comunicació

Sí. Televisió, premsa i també hem col·laborat en algunes pel·lícules.

Exposicions pròpies

Pròpies no, perquè aquí no tenim espai ni tindria cap gràcia. Ara, si hi ha companys d'altres biblioteques de la UB que ens demanin algun material per a exposicions que fan als seus centres, oi tant. Per exemple s'han enviat coses a Medecina, a Lletres, a Mundet i ara estem preparant unes coses amb en Lluís Agustí per preparar una petita exposició a la Facultat de Biblioteconomia sobre la censura.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

D'això sí que en fem molts, moltíssims. A més tenim una normativa molt ben establerta⁵⁹.

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

Estem a totes. Nosaltres seguim les directrius del CRAI i tenim Twitter⁶⁰, Pinterest⁶¹, canal de Youtube⁶² i Flickr⁶³.

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic

En fem, hi ha informació sobre les visites a la biblioteca al nostre web⁶⁴. Per les que són només des del punt de vista arquitectònic, i és que l'edifici té molt d'interès per sí mateix, tenim un conveni signat des del 2013 amb l'empresa Globus Vermell que estan especialitzats en visites guiades.

Activitats per als infants

No pròpiament, però sí que fem activitats per a joves. Fem moltes sessions per a estudiants.

Viquipèdia

També hi estem, ens vam fer un article per la nostra biblioteca⁶⁵.

Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?

També tenim blog propi⁶⁶ i participem en diversos projectes multimèdia, webs, exposicions virtuals o també col·laborem amb la gent de l'arqueologia del punt de vista⁶⁷. Pot ser interessant que feu una ullada a les nostres memòries perquè hi surten diversos exemples de col·laboracions⁶⁸.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

Els nostres usuaris ara ja ho coneixen molt. També és veritat que hem fet molta feina perquè ens coneguin. Arriba un moment en què et plantes que ja no importa tenir 100 documents més catalogats, sinó que el què importa és fer difusió, i en aquesta línia fas plantejaments per donar sortida al què tens. Com per exemple, el mapa de l'exili interactiu, que des que el vam muntar ens han augmentat molt la demanda de revistes de l'exili, o la col·lecció de cartells de la MDC (cartells que ja estaven al nostre catàleg però allà no eren tan visibles ni tan atractius). La qüestió és agafar el què ja tens fet i fer-hi una volta per fer-ho més maco i atractiu pels usuaris.

En aquest sentit també hem fet moltes exposicions virtuals i recursos digitals de la biblioteca: cartells, segells, llibres, opuscles, etc. Tot això ja estava catalogat de feia anys però ara s'ha fet més visible. Ara mateix és la clau, ens dediquem a difondre, difondre, difondre el què ja tenim fet, i tot el què fem ho expliquem a través del blog i en fem publicitat.

⁵⁹ Per ampliar coneixements sobre aquesta qüestió recomanem l'article "La gestió del préstec per a exposicions del fons patrimonial del CRAI Biblioteca Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona" de la revista BiD: <http://bid.ub.edu/28/prades1.htm> [consulta 15/08/2016]

⁶⁰ Vegeu: <https://twitter.com/bibrepub> [consulta 16/08/2016]

⁶¹ Vegeu: <https://es.pinterest.com/bibrepub/> [consulta 16/08/2016]

⁶² Vegeu: <https://www.youtube.com/channel/UCuF79DoafmHgxYeyo5ReoZg> [consulta 16/08/2016]

⁶³ Vegeu: <https://www.flickr.com/photos/pavellorepublica/> [consulta 16/08/2016]

⁶⁴ Vegeu: <http://crai.ub.edu/coneix-el-crai/biblioteques/biblioteca-pavellon-republica/visites> [consulta 16/08/2016]

⁶⁵ Vegeu: https://ca.wikipedia.org/wiki/Biblioteca_del_Pavell%C3%B3_de_la_Rep%C3%BAblica [consulta 16/08/2016]

⁶⁶ Vegeu: <https://blocpavellorepublica.ub.edu/> [consulta 16/08/2016]

⁶⁷ És una iniciativa que recupera fotografies antigues de Barcelona i que posteriorment les reproduïx a la mida original i les reubica al lloc on van ser preses.

⁶⁸ La del 2015 ja està disponible al Dipòsit Digital: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/97081> [consulta 16/08/2016]

• **Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)**

De tot, tot el què poses aquí: investigadors de tots els camps (d'història, de polítiques, de lletres, d'economia i empresa, de turisme, etc.), arquitectes, publicistes, gent que munta pel·lícules...

• **Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuós d'aquestes col·leccions?**

Depèn. La documentació d'arxiu és documentació primària i s'utilitza molt. Per a això, però evidentment les imatges també es demanen molt.

En general els usuaris estan molt satisfets amb el tracte, el ràpid accés i amb com està la nostra documentació. Els companys d'aquesta biblioteca són molt bons professionals que treballen bé i ràpid. Per exemple, els de TV3 ja saben que si ens demanen una imatge amb pressa, perquè l'han de treure al telenotícies del migdia, els hi sabrem aconseguir. Nosaltres intentem no posar pals a les rodes i posar-nos a la pell dels que fan recerca.

• **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

S'apliquen les tarifes de la UB. Com que a vegades la digitalització no la podem fer nosaltres, perquè al CEDI van una mica saturats de feina, els hi recomanem una empresa digitalitzadora o un fotògraf especialitzat o el què calgui.

• **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

A l'indicador no distingim les consultes dels diversos materials. Ara des de Procés Tècnic ens fan apuntar uns indicadors per les consultes de llibres a sala i també s'està incorporant el tema de les revistes. En el cas d'arxiu, i el material efímer és la base que constitueix aquest, l'única manera que tindriem per comptabilitzar-ho seria mirant les butlletes que fem emplenar als usuaris quan venen a fer consultes, però ara no ho podem assumir.

• **En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?**

La difusió és la nostra gran aposta de fa uns anys cap aquí. També des de la direcció del CRAI s'ha apostat per això per a la resta de les seves biblioteques. Fins i tot, hi té a veure el canvi de nom: ja no som Biblioteques de la UB, ara som el Centre de Recursos per a l'Aprenentatge perquè som moltes coses més i no només la biblioteca que et subministra un llibre.

• **Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?**

Donar la volta al què ja tenim fet des de fa temps per fer-ho més accessible.

Entrevista 11

Centre: BIBLIOTECA PÚBLICA DE GIRONA CARLES RAHOLA
 Persones entrevistades: Lourdes Reyes
 Data: 18.05.2016
 Web: <http://bibliotecagirona.gencat.cat/> [consulta 17/08/2016]
 Correu de contacte: bpgirona.cultura@gencat.cat

Preguntes inicials**a) Què considereu com a documents efímers i què no?**

Més que d'efímers, nosaltres a la biblioteca parlem de Material Menor. Considerem que és patrimonial tot el que és anterior a l'any 58, que és quan comencem a rebre DL, però potser ens podem plantejar de donar un tractament diferent al material menor. Està per parlar.

b) Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?

Pel fet de rebre el DL tenim molts documents d'aquests efímers o menors per a la col·lecció local, i per local vull dir tota la província de Girona, clar. Totes les publicacions municipals de sector públic acostumen a tenir DL, o sigui que ens n'arriba molta cosa.

c) Feu una distinció entre materials efímers i publicacions menors o literatura gris?

No en fem, no.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Les tres provincials, Tarragona, Lleida i nosaltres, som dipositàries de Dipòsit Legal. Això vol dir que de material menor en tenim bastant. És un material que com que la gent sap que el tenim, ens el demanen; encara que no estigui inventariat se sap que ho tenim per la qüestió del DL. El tenim ordenat, més o menys, i poc difós (ara em serveix parlar-ho amb tu per reflexionar sobre com ho tenim).

Sí que anem comprant alguna cosa de material menor de patrimoni quan ens arriben ofertes de llibreries amb la intenció de millorar el fons patrimonial (per exemple un mapa de la ciutat del s.XVIII). Però tenim poc pressupost per a la compra de patrimoni: del pressupost general de la biblioteca hi dediquem uns 3.000 euros anuals. Ho anem comprant a mesura que sabem que estan a la venda.

Una altra cosa que també estem fent és la rebuda d'algunes donacions, com per exemple la col·lecció d'alguns cartells de cine i teatre. Amb això anem enriquint el fons: per exemple ja teníem una col·lecció de goigs i ara ens n'han arribat 300 més (dels quals potser la meitat encara no els teníem). Amb el canvi de biblioteca tenim molta més visibilitat i la gent té més ganes de donar-nos coses. A la biblioteca vella com que es veia tot més atapeït no rebíem tantes propostes de donatius.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efímers dins dels fons personals del centre?

Som molt novells, amb la biblioteca nova ens estem trobant moltes coses que no ens havíem trobat mai. El primer que ens va arribar va ser el fons personal del pintor Casademont "le Vieux", la seva vídua ens donava la seva biblioteca i el seu fons personal i a partir d'aquí hem vist amb què ens trobàvem (llibres que potser ja teníem, documents amb més o menys interès), per tant ara tenim més clar què fer quan ens arriba un fons personal.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

Els donatius estan ben controlats perquè tenim una persona que està endreçant

una mica aquest tema: abans demanàvem una llista dels documents que ens volien donar i ara aquesta persona fa una trucada i si cal una visita per agafar una idea global abans de decidir per on es procedeix. Així no fem fer inventaris en va als que ens volen donar coses que no ens interessin i tampoc ens quedem coses que no volem.

Sort en tenim d'això, si no hi hagués aquest filtre tindríem un autèntic allau de donatius i en canvi estan entrant poques coses. Això per a nosaltres és important perquè sinó ens quedàrem sense espai de seguida i a més no tindríem prou recursos per tractar-ho tot (tampoc serveix de gaire si les donacions se't queden allà mortes de fàstic).

He de dir però que de material menor sí que ens van arribant donatius interessants de tant en tant. I a vegades també derivem: no fa tant ens van voler donar uns documents antics, actes matrimonials, que tenien més sentit en un arxiu i per això els vam posar en contacte amb l'arxiu històric municipal de Girona.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Crec que són uns documents molt interessants i tenim ganes de treure'n més suc.

h) Conserveu els efimers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

El què no té dipòsit no ho anem a buscar, és una cosa que haurem de fer i ens en preocupem però ens desanimem de seguida, perquè costa molt de perseguir i els resultats són frustrants (demanes documents a cinc ajuntaments i només et respon un i amb sort), o sigui que no acabem de dedicar-hi recursos. La veritat és que la part de recollida que no és DL no l'estem fent ben feta.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Per a la digitalització tenim dues persones, a mitja jornada cada una. Que treballi a patrimoni, dins del qual hi ha el material menor, hi tenim una responsable però que també s'ocupa d'altres coses, com per exemple de fer sales. També hi ha una persona que s'ocupa de la col·lecció local i ara ens toca definir qui s'ha d'ocupar de la part de la col·lecció local que és patrimonial; és una zona una mica confosa.

Els quatre eixos del tractament documental

1. Preservació i conservació

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguiu actualment?

• Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?

Pel que fa a la conservació i preservació, intentem mantenir uns mínims de conservació.

• Quins contenidors utilitzeu?

Utilitzem contenidors de ph neutre. Pel gran format tenim planeres grans i el material petit va en carpetes de ph neutre.

• Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?

Pel què fa als mobles utilitzem compactes metàl·lics, estan en un dipòsit on hi ha control d'humitat i temperatura.

• Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons

i de noves adquisicions?

Tenim pressupost per al material de conservació, va dins la mateixa partida amb la resta de material d'oficina que puguem necessitar.

• Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?

De restauració de material menor no n'hem fet. En general està força ben conservat, en comparació amb els llibres.

• Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?

La biblioteca va fer un trasllat molt gran a finals del 2014 i vam aprofitar per ordenar aquest material efímer per comarques i, dins d'aquestes, per poblacions, de manera que si algú ens demana els programes de festa major de Torroella, tot i que no estiguin al catàleg els tenim localitzats.

2. Digitalització**Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?****• Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?**

Per a la digitalització estem utilitzant les directrius de Calaix.

• Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?

Un altre canvi que ha vingut amb el trasllat d'edifici és que hem aconseguit dins de l'equipament, pagat pel Ministerio de Cultura, un nou escàner bo. Ara estem escanejant des del centre i, a part de seguir-nos acollint a les subvencions del Ministerio (on enviem les revistes), des d'aquí també podem digitalitzar coses petites.

• Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?

Amb la Universitat de Girona, on també es fa turisme, estem negociant la digitalització de la col·lecció de postals (ens n'arriben moltes per DL i també n'hem fet alguna compra).

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

Està molt bé que la puguem anar fent nosaltres; per exemple ara ja tenim enllestits els goigs. ens hi posem i anem fent.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Abans del trasllat érem poques persones a la biblioteca i no teníem mans per a tot, però ara amb la compra de l'escàner bo ho tenim més ben encarrilat per anar treballant amb aquest material menor.

3. Classificació i descripció**Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?****• Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subsèries, ítems, etc.)?**

Tenim un problema amb la catalogació de tot això, perquè al catàleg de lectura pública hi ha unes normes comuns per tots i no ens deixen catalogar inventaris. Ha de ser sempre document per document, perquè no podem fer reculls, i com que

això suposaria una quantitat de temps de treball que no tenim, de moment seguim tirant per l'inventari (per exemple, amb les postals vam tenir la col·laboració d'un voluntari que va fer-ne un petit inventari). Després, l'inventari el cataloguem com si fos una publicació nostra.

Igualment, com he comentat, a partir del trasllat ara tenim el fons ben ordenat i almenys podem trobar amb facilitat els documents.

• Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?

Com he dit, tirem d'inventaris, però al repositori entenc que sí que han de fer una mínima descripció per a cada ítem digitalitzat que es puja.

• Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?

Això ho penjarem a Calaix⁶⁹ (perquè nosaltres depenem de la Generalitat), crec que és on ha d'estar i crec que això ens donarà molta visibilitat. Com que també som biblioteca estatal, hi ha cosa nostra digitalitzada a la Biblioteca del Patrimonio Bibliográfico⁷⁰. També hi ha un repositori gironí però encara estem negociant el conveni.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

Sí, el catàleg Argus de les biblioteques de Girona, Lleida, Tarragona i Terres de l'Ebre¹.

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

Tenim web, sí, però ara està una mica en stand by: anem actualitzant l'agenda i poca cosa més.

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

Sí, els que he mencionat en l'eix anterior.

Exposicions pròpies

A dins de la biblioteca hi tenim un espai que es diu "La Perla" on ensenyem fons de patrimoni i, dins d'aquest, hi pot haver material menor. El que fem és treure i explicar una obra o varies que la gent no sap que tenim.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Nosaltres deixem molta cosa per exposicions. Gràcies al fet de tenir-ho descrit, la gent sap que ho tens i t'ho demana més. Com a mínim surten coses per exposicions tres cops a l'any, sobretot cartells. Si ens demanen algun document que no està digitalitzat, aprofitem l'avinentsa per fer-ho en el moment abans que marxi.

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

Al Facebook⁷² som bastant actius. Allà, puntualment, hi pot haver alguna notícia sobre material menor si en aquell moment s'estan digitalitzant o tractant uns documents que puguin ser curiosos. Això sí, de moment no té una secció dedicada per separat.

⁶⁹ Vegeu la Biblioteca Pública de Girona al repositori Calaix: <http://calaix.gencat.cat/handle/10687/124264/discover> [consulta 17/08/2016]

⁷⁰ Vegeu Biblioteca Virtual del Patrimonio Bibliográfico a: <http://bvpb.mcu.es/> [consulta 17/08/2016]

⁷¹ Vegeu: <http://argus.biblioteques.gencat.cat/> [consulta 17/08/2016]

⁷² Vegeu: <https://www.facebook.com/bibliotecacarlalesrahol/> [consulta 17/08/2016]

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic / Activitats per als infants

També fem visites tant per adults com per escolars anomenades “Coneix la història del llibre a través de la biblioteca” i també es fa referència al material menor com a material curiós de tenir en una biblioteca. Tant pels nens com pels adults, crec que ja portem unes 8 visites escolars (aproximadament 200 nens) i per adults en fem una al trimestre. També aprofitem per explicar els incunables, els manuscrits, el dipòsit legal i el material menor.

Viquipèdia

A la Viquipèdia hi tenim alguns articles, però no sobre efímers. Hi podríem tenir més coses.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

És un fons molt agraït i del qual veus que en pots treure molt rendiment. És per això que via “La Perla” o per alguna altra via l'anem ensenyant. El que passa és que ha de conviure amb moltes altres coses interessants que tenim aquí. És a dir, ja centrem l'atenció en els documents, però esporàdicament. Potser traiem aquests documents un parell de cops l'any però d'altra banda la gent en general sap que ho tenim.

• Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)

De tot, com veus. I intentem que el públic general també s'hi impliqui.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Ara és el moment de decidir com ho fem. Ja sabem què hi ha, ja ens hem instal·lat en el nou espai, ja veiem el potencial que tenen aquests documents, que és molt... Tenim molt clar que aquest tipus de material a la gent li encanta, sobretot cartells i postals. És un material molt visual, que se'n pot treure molt rendiment i a la gent del carrer els hi crida molt l'atenció. Ara vam fer una cosa de cartells de teatres de Girona de començaments dels anys 20 i pel públic va ser molt atractiu. Crec que aquest és un gran tema i per això ens hem posat a treballar més amb la digitalització.

Centre: CENTRE DE DOCUMENTACIÓ DEL MUSEU DEL DISSENY DE BARCELONA

Persones entrevistades: Albert Díaz i Montse Peris

Data: 24.05.2016

Web: <http://ajuntament.barcelona.cat/museudeldisseny/ca/centredoc> [consulta 17/08/2016]

Correu de contacte: documentacio.mdb@bcn.cat

Entrevista 12

Després d'haver fet la defensa del treball, s'ha consultat l'entrevistat d'aquest centre de documentació i aquest ha decidit que la seva declaració no sigui pública. Agraïm igualment la seva col·laboració, sense la qual aquest TFM no seria el que és, i convidem als lectors que necessitin més informació a contactar directament amb l'autora d'aquest treball.

Centre: BIBLIOTECA DEL MNAC
 Persones entrevistades: Yolanda Ruiz
 Data: 27.05.2016
 Web: <http://museunacional.cat/ca/biblioteca-i-arxiu> [consulta 17/08/2016]
 Correu de contacte: biblioteca@museunacional.cat

Entrevista 13

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efímers i què no?

Nosaltres, el que tradicionalment hem considerat com a documents efímers són les targetes d'habilitacions i tot el material que es genera al voltant de les exposicions d'art (tríptics, invitacions, fullets de publicitat, etc.). No els tenim comptats un a un, però tenim aproximadament unes 3.000 capses amb aquests materials. Recollim fulletons que van més enllà de l'activitat o participació del nostre museu.

A l'hora de fer el curset d'ephemera⁸³, el meu interès anava més enllà de la conservació d'aquests materials i volia remarcar el que aporten aquests documents per a la historiografia. Ara cada vegada hi ha més publicitat i es genera més producció impresa, però a principis del s. XX (o finals del XIX) moltes vegades la documentació que es generava amb una exposició era l'únic que quedava de l'exposició. Per tant, sí que es va recollir com a material d'estudi de l'activitat artística.

Sobretot es va voler recollir tot el que estava relacionat amb els artistes nacionals i amb l'activitat de les galeries a Barcelona i Catalunya (també tenim alguna cosa de la resta d'Espanya i de l'estranger). Paral·lelament, es feien uns reculls de premsa (articles retallats de diaris de divulgació, no de revistes especialitzades) per artistes, en els quals hi havia unes persones que es dedicaven a retallar articles i enganxar-los tots junts. Aquests retalls es van deixar de recollir l'any 2002, perquè ara amb Internet i les agències de premsa ja queda tot més ben resolt.

Aquests materials es van deixar de tractar l'any 2006 quan es va jubilar la persona que se n'ocupava. S'ha seguit rebent però està acumulat en caixes pendent de tractament. L'any passat aquí hi va haver una exposició anomenada "Arts a Catalunya dels anys 50 al 77"⁸⁴ i es va fer una publicació on hi havia moltes imatges i informació extretes d'aquesta col·lecció de fullets. A arrel d'aquesta exposició tothom va descobrir que aquí hi havia un tresor i es va voler decidir reactivar la secció. Com que jo vaig estar participant activament en l'exposició, em van dir que me n'encarregués jo d'aquesta col·lecció. Ara farà uns cinc mesos que me n'ocupo.

A nosaltres el material efímer no ens interessa com a tipologia de material en sí, el que ens interessa és el contingut i que sigui una font d'informació primària. Hi ha documents que pot ser que en un moment no et sembla que puguin contenir gaire informació vàlida però que amb el temps sí que t'adones que són una font d'informació, com pot ser el cas de les postals.

b) Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?

Tradicionalment nosaltres hem considerat sempre efímers aquests documents que menciono. També tenim una col·lecció de postals bastant gran (més de 27.000 documents). Aquesta, durant molt de temps, va estar en els llombs i ara ja està una mica més organitzada; les postals, per la seva banda, també han agafat una embranzida molt forta.

Els cartells i ex-libris estan tractats al gabinet de dibuixos i gravats. Estan considerats obra d'art i per tant no ho treballem nosaltres, ells ho descriuen amb Museumplus. Originalment el que eren gravats, goigs i tot això també estaven dins de la biblioteca, però a mida que va passar el temps es va anar disgregant; diria que el gabinet de dibuixos i gravats es va separar cap als anys 50.

⁸³ Amb la Yolanda Ruiz vam coincidir com a alumnes en el curs de postgrau de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació "Ephemera: història, anàlisi i catalogació de materials impresos efímers". També va participar en la primera promoció del Màster de Biblioteques i Col·leccions Patrimonials de la mateixa facultat.

⁸⁴ Més informació en el catàleg 1950-1977 Arts a Catalunya: http://pleiades.cbuc.cat/record=b1412759~S3*cat [consulta 19/08/2016]

També hi ha molt material que avui dia es consideraria com a efímer i que tenim catalogat com a llibre, com catàlegs comercials.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Principalment per donatiu. Fins i tot a l'any 23 a La Veu de Catalunya ja es feia una crida perquè ens fessin arribar els petits catàlegs. En aquest sentit, les galeries d'art més antigues ja fa molts anys que arrosseguen el costum d'anar-nos enviant els documents.

La persona que se n'ocupava abans de jubilar-se va fer molta feina també a l'hora d'establir contactes amb galeries per tal d'aconseguir més documents. Ella va crear un arxiu de fitxes relacionades amb cada galeria i amb cada artista. Es va plantejar de digitalitzar aquestes fitxes, però el projecte no va prosperar.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efímers dins dels fons personals del centre?

Nosaltres de fons personals no en tenim; tenim alguns donatius o adquisicions però que no han estat tractats com a un fons sinó que s'han incorporat a la col·lecció de la biblioteca.

Aquí al MNAC també hi ha un arxiu, completament separat de la biblioteca, i allà em consta que sí que tenen fons personals. També podria ser interessant veure si tenen documents efímers i com els tracten.

Per exemple, es va rebre el fons de la Sala Parés: els llibres ens els vam quedar nosaltres a la biblioteca i la resta de l'arxiu va anar a l'arxiu del MNAC, pot molt ben ser que dins d'aquest conjunt hi hagin molts petits catàlegs que podrien estar en aquesta secció i en canvi estan allà.

Això pot ser un inconvenient per a la investigació o no, depèn del punt de vista, perquè pot ser que també estigui molt bé que això mantingui una unitat. Sempre s'han de prendre decisions i si desfàs una unitat potser desfàs l'essència d'aquell arxiu.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics)? Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Tradicionalment sempre havíem sigut força gent, però hi ha hagut diverses jubilacions i un parell de trasllats i ens hem anat quedant curts de personal. Ara mateix som cinc bibliotecàries de les quals només dues fem jornada sencera. Segons com, la gestió de la sala, la poca compra que es pugui fer i la gestió d'intercanvis i donatius, la catalogació, etc., se'ns va menjant el temps.

Els quatre eixos del tractament documental

1. Preservació i conservació

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?

Els programes que han arribat després del 2006 s'han anat emmagatzemant en caixes de cartró en un magatzem no climatitzat del soterrani, no estan en condicions ideals.

• **Quins contenidors utilitzeu?**

El fons que ja està organitzat ara mateix no està en contenidors de conservació, tinc capses de cartró neutre però fins ara no he tingut pressupost per a carpetes de paper barrera, per tant encara no m'hi he posat. A partir d'ara aniré fent el canvi de mica en mica a mesura que vagi treballant amb el fons.

A l'hora de catalogar assigno un codi de barres per carpeta, l'enganxo en aquesta i així no he d'enganxar res al propi document. Si he d'afegir alguna anotació als documents ho faig amb llapis tou perquè les etiquetes i els codis de barres tenen unes coles que a la llarga són molt nocives.

• **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

Els mobles són compactes i metàl·lics i estan en un espai que no té control ambiental, a diferència dels magatzems del soterrani que sí que en tenen. Tot i que he de reconèixer que en aquest espai no hi ha gaires fluctuacions (aquest despatx és tirant a fred) i ens preocupem que els compactes sempre estiguin tancats per protegir les capses de la llum. Potser algun dia ens plantejaran de baixar-ho.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

A la casa hi ha restauradors de paper, però normalment no es dediquen al material de la biblioteca, es dediquen més a conservar tot el que són dibuixos, gravats, ex-libris, etc., el que és considerat obra gràfica.

Sí que ens aconsellen quan cal, però el problema és que no sempre estem en la mateixa línia de pensament: ells pretenen que fem un seguit de coses que segons la nostra perspectiva no són possibles. T'imagines que em vingui un usuari i jo m'hagi d'estar al seu costat passant-li les pàgines d'un petit catàleg amb pinces? Ja intento tractar els documents amb la màxima cura i crec que estic prou sensibilitzada, però estem parlant de documents dels anys 50, que tampoc són tan antics... És cert que una mala manipulació avui pot tenir conseqüències d'aquí a un temps, però fem el que podem.

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons. Com ho vàreu gestionar?**

La biblioteca n'ha viscut no un, uns quants. A diferents seus: al principi estava al parc de la Ciutadella, en un edifici que era el Palau de la Indústria de l'Exposició del 88, aquest el van enderrocar i va anar a parar al Palau del Governador, que ara és un institut. També va estar al que ara és el Parlament, i també va estar al convent de Sant Agustí... O sigui que ha viscut molts trasllats.

El que jo recordo és el de l'any 2004 quan ens vam traslladar del carrer Comerç cap aquí i ens ho va fer una empresa (en aquell moment hi havia pressupost) i la veritat és que ho van saber gestionar molt bé. Deuria ser una empresa molt especialitzada en trasllats de biblioteques (no recordo com es deien però eren de Galícia) perquè tenien unes caixes de fusta que eren gairebé de la mida del prestatge i, d'una en una, van traslladar més de 150.000 documents en una setmana. Aquest últim trasllat no va ser gens traumàtic, no va causar problemes, perquè després es va trobar tot i fins i tot va servir per localitzar documents que feia anys que es donaven per perduts.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

Nosaltres no digitalitzem res. Això no vol dir que des de la biblioteca no pensem que s'hauria de digitalitzar però depenem del museu. Són unes èpoques molt complicades quant al pressupost i la biblioteca no està entre les prioritats. És a dir que quan hi ha una mica de pressupost normalment no va a parar a la biblioteca.

D'una banda la biblioteca és important en termes de patrimoni, aquí tenim fons que només els tenim nosaltres. Però en contrapartida no els tenim digitalitzats, ni de moment tenim una política de digitalització, ni crec que estigui dins dels plans estratègics més immediats. No perquè nosaltres no vulguem, és que des de més amunt no hi ha aquesta sensibilitat.

És normal, per exemple, que en una biblioteca universitària es doni prioritat a la investigació, però nosaltres aquí no som prioritaris perquè les obres d'art passen per davant nostre, nosaltres aquí només som un instrument auxiliar. En certa part és lògic, vull dir que em queixo però que ho entenc.

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguia actualment?

Aquesta col·lecció no està introduïda en cap base de dades ni res, però està molt ben ordenada, i realment la informació es troba, especialment pel que fa a artistes individuals. Està tot per carpetes per ordre alfabètic. Les exposicions col·lectives estan ordenades per lloc d'exposició per blocs: Barcelona, Catalunya, Espanya i l'estranger. Dins d'això, ordenat alfabèticament pel nom de la galeria, en el cas de Barcelona, i per la població en la resta de casos i, dins d'això, per anys.

Les postals estan ordenades per ciutats i, dins d'aquestes, per editors. Les iconogràfiques van per temàtiques.

• Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?

No en tenim, estem fent proves.

• A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?

Jo he intentat informar-me: vaig fer el postgrau d'efímers i el màster de biblioteques patrimonials perquè és un material que realment m'interessa i m'agrada, i suposo que és per això que a la llarga m'ha acabat caient a mi. Jo porto molts anys catalogant i això t'afecta a la manera de fer les coses.

• Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?

El que estic intentant és catalogar tot això. Com que ja està molt ben organitzat, perquè qui se n'havia ocupat ho va fer molt bé, ara del què es tracta és de donar visibilitat a aquest fons, que qui busqui informació sobre uns artistes la trobi.

Sobre com catalogar-ho encara estic experimentant i fent proves: com que a Millennium no ho puc catalogar tot document per document, el que he fet al final és una catalogació per carpetes i dins de les carpetes una nota de contingut on descriu tot el que hi ha a dins. De moment no em dona per més.

Ho he consultat amb conservadors d'aquí del museu a veure si a ells els hi aniria bé buscar la informació d'aquesta manera, i em diuen que sí. També preparo un document imprès amb tot el contingut de la capsa i el fico a dins de la pròpia capsa, amb la idea de poder fer públic el pdf en algun moment⁸⁵. Ara mateix, des del museu encara no em deixen penjar aquest pdf però ho vull demanar quan tingui un corpus més decent i interessant.

Amb les postals també estic fent una cosa similar, un excel on ho vaig apuntant tot.

⁸⁵ Com també ho fan a la Biblioteca de Catalunya, on el llistat del contingut d'una capsa, o Ajuda de capsa, es fica dins de la pròpia capsa de documents i després aquesta mateixa informació s'unifica en un pdf anomenat Ajuda de cerca que es fa visible al registre del catàleg.

El que queda és fer el pas aquest, que des del catàleg es pugui veure el llistat en pdf. Idealment des del catàleg ja s'hauria de poder veure el document digitalitzat, però això ja no ho veuré, perquè amb temes de digitalització anem molt endarrerits.

Això va ser un dels interrogants que vaig tenir. Vaig pensar que objectivament puc agafar cada petit catàleg i fer una descripció amb un registre a Millennium, però és pràctic? Si una persona busca una matèria o un autor i li surten 50 documents no agafarà alguna mena de col·lapse? Amb tanta feina que hi ha per fer... i ara t'ensenyaré el que porto fet, que potser són set capses, si n'hi ha 3.000 puc estar fins l'últim dia abans de la jubilació i segurament no hauré acabat.

• **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

Són els estàndards per a catalogar al nostre catàleg i al CCUC.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Aquests documents que estic preparant encara no són de lliure accés ni es poden consultar per Internet. En canvi, el registre bibliogràfic sí que es pot consultar. Mentrestant, el que vaig fer va ser catalogar tota la secció amb un registre molt mínim⁸⁶ (ara des del CCUC s'estan incentivant molt les col·leccions especials) amb molt poca informació i cada carpeta d'aquestes és com si fos una component part d'aquest registre, quan la catalogo aquesta porta una etiqueta que diu "forma part de 87⁵ i que et porta a la fitxa genèrica aquesta.

Per a les postals vaig fer el mateix, vaig fer un registre per a tot el fons (almenys en aquest cas sí que coneixia aquesta xifra aproximada de 27.000).

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efimers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?**

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

Sí.⁸⁸

Web de la institució. (En cas que sí, quina?)

Tenim un espai dins del web de la institució, però si no saps on és costa de trobar⁸⁹.

Publicacions. (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?) / Xerrades

Per exemple aquest any passat vam anar a unes jornades de polítiques de museus a Madrid per parlar de la publicació del 50-77.

Exposicions pròpies

Aquí fora tenim tres petites vitrines. Ara hi ha uns documents que ha preparat una companya, però per exemple per Nadal vaig preparar una petita mostra de postals, de christmas. També és cert que té molt poca difusió perquè la persona que passa per davant de les vitrines és perquè ha vingut a la biblioteca, estan separades del recorregut del museu.

Préstecs per a exposicions alienes. (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Sí, i tant, d'aquí surten coses, per exemple ara al Reina Sofia tenen dos o tres dels nostres petits catàlegs. No tinc clar si són molts o pocs préstecs: hem de pensar

⁸⁶ Vegeu: http://pleiades.cbuc.cat/record=b1415924~S3*cat [consulta 20/08/2016]

⁸⁷ Per exemple, vegeu el registre dels catàlegs de Víctor Abad: http://pleiades.cbuc.cat/record=b1414435~S3*cat [consulta 20/08/2016]

⁸⁸ Vegeu: http://pleiades.cbuc.cat/search~S3*cat [consulta 20/08/2016]

⁸⁹ Vegeu: <http://www.museunacional.cat/ca/biblioteca-i-arxiu> [consulta 20/08/2016]

que aquests petits catàlegs són sobretot dels anys 50 i aquest és un període de l'art català que no es tracta en el MNAC, si de cas al MACBA, i per tant la gent no pensa que en aquest museu podem tenir aquests documents. El tema dels terrenys cronològics pot ser força polèmic.

Quan fem un préstec per a exposicions no ens n'encarreguem nosaltres, sinó el departament d'exposicions. Però sí que deuen tenir una normativa, perquè el document surt d'aquí amb un informe del departament de restauració, i te'l venen a buscar amb un guarda de seguretat i tot. En tot cas apliquen el mateix protocol pel fullet que pel quadre.

Xarxes socials. (En cas que sí, quines?)

⁹⁰ Vegeu: https://twitter.com/MuseuNac_Cat [consulta 20/08/2016]

Tenim Twitter⁹⁰, però és institucional, un sol compte per a tot el museu. Estem inclosos en l'estructura del museu i no som autònoms.

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic

De tant en tant fem visites i les vaig adaptant en funció del tipus de visitant que ve. Per exemple, van venir uns quants grups de la Universitat de l'Experiència i els hi explicava més el tema patrimonial, i en canvi si han vingut universitaris joves he estat més pràctica i els hi he ensenyat com trobar informació en el catàleg en línia. La visita normalment li demanen a la coordinadora i en funció de què li han demanat ja els adreça cap a una o altra bibliotecària.

El museu també participa en un màster de la UPF i cada any es fan unes sessions de formació aquí i la biblioteca també hi participa.

Viquipèdia

No, el museu ho havia fet i fins i tot estaven previstes unes jornades de formació però es van anular i no s'ha tornat a mirar.

Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?

El museu té un blog i jo de tant en tant hi faig alguna petita contribució, però és un blog per a tota la institució i no em vull passar, ni de tècnica ni de freqüència. De fet, jo escriuria cada setmana perquè no paro de trobar-me coses meravelloses, però m'he de frenar una mica. Per a nosaltres el blog és el mitjà de difusió més clar que tenim, mentre que la resta del museu pot tenir altres vies (publicitat, radio, sales, catàlegs, notícies en premsa...). El blog és molt agraït per a fer difusió.

També es va dissenyar un espai per fer exposicions virtuals, però està molt encotillat, hi ha tot un munt d'imatges que han quedat retallades i fa segles que s'hauria hagut d'arreglar. A mi personalment no em convenç gaire, vaig intentar preparar una o dues exposicions d'aquestes però és un producte que porta molta feina i no veus cap mena de retorn.

• Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)

Doncs sobretot tenim usuaris interns, d'externs no en venen gaires, en part perquè no tenim un horari gaire extens i en part perquè estem a dalt de la muntanya una mica aïllats. Em sembla que tenim 3.000 o 4.000 usuaris l'any.

Jo crec que la persona que acaba venint a parar a aquesta biblioteca és perquè li interessa venir, si per fer un treball ja fas amb els llibres que tens a la facultat no vens aquí. Per això normalment rebem preguntes molt específiques i fins i tot venen especialistes estrangers a investigar durant petites temporades. Per això no tenim molts lectors però els que venen són investigadors molt especialitzats.

• **Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuós d'aquestes col·leccions?**

Les consultes poden ser absolutament variades. Recordo, fa molts anys, quan volien muntar el parc temàtic aquell de Terra Mítica, van venir a mirar pintures gregues i romanes per agafar idees de com fer-ho. Realment et trobes de tot, també per exemple gent que vol inspirar-se per fer el decorat d'una pel·lícula.

Però bé, el més normal és que la gent vingui a fer un treball d'un pintor o d'un escultor. I llavors sí, a vegades sues la gota gorda quan et demanen segons què, perquè la informació no està especialment explotada, o no està explotada en un sentit i sí en un altre (per exemple si em demanen catàlegs d'un pintor podré oferir uns resultats molt més delimitats que si em demanen exemples del disseny gràfic dels catàlegs d'aquella època).

• **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

Sí que tenim uns indicadors per a les consultes i sí que distingim les consultes de petits catàlegs. El que passa és que a l'indicador marquem com a document cada carpeta, i en una carpeta hi poden haver només tres paperets, o pot ser com la de Picasso que en té 50.

No és el fons que es consulta més, això ho tinc clar. Fa uns anys sí que es miraven força els reculls de premsa, però ara entre les hemeroteques digitals dels diaris i Racó ja no es mira gairebé mai.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?

El fet que s'hagi re-emprès aquesta feina amb els petits catàlegs ja és un triomf, perquè portaven un temps una mica deixats. El fet que ara ja hi hagi la consciència que això s'ha de tractar i que m'hi deixin dedicar una bona part de la jornada està molt bé (sempre havia anat fent algunes cosetes però a costa d'anar robant hores de catalogació de llibres normals). A més, personalment el fet de poder-me dedicar a això professionalment em reconforta i m'agrada molt més.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Nosaltres hem tingut sempre la sensibilitat que tot ha d'estar ben catalogat i ben explotat, amb autoritats ben treballades i tot. També és cert que anem molt millor ara que cataloguem amb Millennium (jo vaig començar a treballar fent fitxes a màquina, i tampoc fa tants anys, però la biblioteca sempre ha anat bastant endarrerida per la part tecnològica) i poder treballar-hi i importar registres del CCUC i de la Library of Congress ens ha anat molt bé per agilitzar la feina.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Arriba un moment en què t'adones que no és només important tenir-ho tot molt ben catalogat, sinó que és important que la gent ho conegui, i en aquest sentit la veritat és que no estem prou activats. Hi ha molta gent que no sap que tenim una biblioteca que té més de 125 anys amb uns fons molt antics i molt interessants.

Quan vam entrar al CCUC el 2011 ens vam adonar que nosaltres entràvem molts registres nous per a la compra de novetats, és a dir, que aquí a Catalunya hi ha molts llibres que només els tenim nosaltres. També és cert que la nostra col·lecció pot ser diferent perquè ens deixem assessorar molt pels conservadors de la casa i no seguim un programa acadèmic.

En el nostre cas, més que una qüestió de recursos és una qüestió de sensibilitat i que a través d'una bona feina s'ha de demostrar que som útils, perquè no hi ha tendèn-

cia a pensar que la biblioteca és útil, des de la direcció del museu no tenen aquesta sensació, i si demostres que tens recursos i que ets un bon suport comences a figurar en els plans estratègics. Penso que això és la feina que ens queda més pendent.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quines de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Com que molts dels registres que fem no els podem importar del CCUC perquè ningú més els té, realment utilitzem molt el què hi ha a la Library of Congress i a la Watonline, que és la biblioteca del Metropolitan⁹¹ i on fan uns registres molt ben fets. Nosaltres la font d'inspiració no la tenim aquí sinó que hem d'anar a l'estranger.

⁹¹ Vegeu: <https://library.metmuseum.org/screens/opacmenu.html> [consulta 20/08/2016]

Entrevista 14

Centre: MUSEU FREDERIC MARÈS

Persones entrevistades: Berta Ribé, Èlia Romaní (per a l'eix de descripció)

Data: 30.05.2016

Web: <http://w110.bcn.cat/museufredericmares/ca> [consulta 20/07/2016]

Correu de contacte: museumares@bcn.cat

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efímers i què no?

D'alguna manera la definició segons el patrimoni que tenim i segons el què he anat veient en els meus anys d'experiència en d'altres museus serien aquells documents que tenen una caducitat en el temps, que estan concebuts com a tal.

b) Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?

Felicitacions de nadal, recordatoris de bateig, comunió i defunció, estampes devotes, carnets de ball, menús, postals, targetes de visita, calendaris, ventalls, etiquetes de tabac, cromos, retallables, bans, jocs, i un llarg etcètera.

c) Feu una distinció entre materials efímers i publicacions menors o literatura gris?

No, però fem distinció entre les nostres col·leccions i la documentació que es desenvolupa durant la pràctica del museu, que pot incloure literatura gris i publicacions menors, principalment fulletons d'exposicions. Aquesta documentació es genera i es gestiona des de la secció de comunicació del museu i també es guarda en paral·lel des de la biblioteca.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Principalment donacions.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efímers dins dels fons personals del centre?

Encara s'està treballant amb el plantejament de gestió d'aquests fons a l'arxiu documental. D'altra banda, el fons personal de Frederic Marès és el nucli de tota la documentació conservada a l'arxiu del museu i una part de les seves col·leccions documentals s'han separat i s'han tractat com a objectes d'exposició.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

En el cas de l'arxiu no m'he trobat el cas, sincerament. Si hi ha alguna documentació que va adjunta a alguna col·lecció sé que hi ha un criteri sobretot d'ampliació en relació al què no tens i centrat en un període de temps al voltant de la figura de Marès. S'està treballant en un protocol.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Una part d'aquests fons té valor museístic, però també pot ser interessant per a diversos tipus d'investigadors.

h) Conserveu els efimers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Sí, tan la biblioteca com la secció de comunicació arxiven aquests efimers amb un criteri preestablert.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Hi ha una persona responsable de les col·leccions del gabinet del col·leccionista, una bibliotecària i una responsable del Centre de Documentació i Recerca, que inclou biblioteca, arxiu documental i arxiu d'imatge.

No hi ha ningú dedicat al tractament específic d'aquests documents. També tenim col·laboracions de pràctiques universitàries i també és política nostra la de centrar-nos en determinats aspectes quan hi ha algun investigador que hi està treballant en profunditat, treballar per projectes. D'això n'és un bon exemple l'estudi de la reconstrucció de les tombes del Monestir de Poblet, tema del qual vam intentar obtenir el màxim d'informació per poder col·laborar amb una estudiant que n'estava fent recerca. Pot ser que aviat es doni un cas similar amb el fons personal de Conrad Roure.

Els quatre eixos del tractament documental**1. Preservació i conservació****Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?****• Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?**

Serien les aplicables a col·leccions del museu. Tenim departament de conservació preventiva i ells ens poden donar suport a l'hora d'establir protocols.

• En quin estat arriben els fons?

Ara mateix pràcticament no arriben fons nous. Sí que podríem dir que a mesura que hem anat inventariant la correspondència del Fons Marès hem anat descrivint cada ítem i a l'hora de valorar el seu estat de conservació només hem utilitzat dos valors, "bo" i "regular", així aquest últim valor, de cara a conservació preventiva, ja rep una mirada especial.

A nivell de documentar, si tenim algun problema de conservació perquè hi ha algun element que necessiti condicions especials, com un cordill o una etiqueta, d'aquest objecte se n'ocupa la secció de conservació preventiva.

• On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?

No, però si ens trobem mai algun cas de document infectat trobarem la manera d'aïllar-lo de la resta.

• Quins contenidors utilitzeu?

A poc a poc s'estan canviant per capses no àcides i amb camises de paper barrera.

• Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?

Prestatgeries metàl·liques, a la sala de l'arxiu i a la de la biblioteca, dins dels espais de treball intern de la planta subterrània.

• Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?

Tenim pressupost per a material de conservació, això inclou les capsas i les camises i algun altre element.

• Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?

De moment, si hi hagués una mesura urgent s'hauria de fer aquí al museu, a la secció de conservació preventiva, però hi ha molt poc pressupost. La conservadora s'ha d'ocupar de tota la restauració d'objectes del museu i és complicat.

A la secció de col·leccions es restaura si la peça surt en préstec per a una exposició temporal i això seria extrapolable al centre de documentació, en cas que s'hagués de prestar i treure del museu un dels nostres documents també es miraria de restaurar. Aquesta restauració queda a càrrec del destinatari, el que munta l'exposició temporal. També s'aprofita l'avinentsa per digitalitzar la peça.

• Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració?

Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)

No, però es podria trobar algun pressupost especial que vindria de l'Institut de Cultura (l'ICUB). Ara mateix estem en procés d'intervenir un espai de l'edifici, el pis Marès, i s'està fent amb un pressupost especial que ve determinat segons la urgència i la problemàtica. En funció d'això es negocia amb l'ICUB, que ha de tenir capacitat de resposta davant les urgències de totes les institucions que en depenen. Nosaltres estem emparats tant per la part bona com per la dolenta.

• Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?

Sí.

• Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?

Quan es va obrir l'estudi-biblioteca de Frederic Marès, situat al segon pis del museu, al públic, es va haver de baixar molta documentació al soterrani i segurament es va anar fent mica en mica. En el cas d'ara, que s'haurà de desallotjar el pis Marès, haurà d'intervenir una empresa externa i serà un treball cooperatiu amb ells.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

El més afavoridor és que tenim un departament de conservació i de restauració preventiva. En contra, no està prou dotat i difícilment podrà fer un projecte important a llarg termini, però puntualment ens pot ajudar a resoldre alguna urgència. I ara que estem digitalitzant part del fons la restauradora es posa a la nostra disposició per si ens trobem algun entrebanc i que ella pugui resoldre puntualment.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

No t'ho sabria dir.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

S'està treballant en canviar els contenidors per posar-ne de conservació.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Hi estem treballant.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?

Per a la digitalització s'aprofiten campanyes externes com la d'Open Challenge⁹² i s'utilitzen els barems definits per ells. Després s'emmagatzema al repositori Clipfiles⁹³ que genera automàticament una visualització de consulta a partir de la còpia de preservació. La part dolenta és que els criteris d'Open Challenge ens poden encotillar una mica i ha passat el cas que ens han desestimat propostes de digitalització de documents que a nosaltres ens interessava prioritzar perquè consideràvem que són patrimonials, com les memòries del museu o els quaderns de publicacions. És un projecte global que no es gestiona des d'aquí i ve liderat per l'ICUB.

⁹² Vegeu més informació a la pàgina web del projecte Barcelona Open Challenge: <https://catalan.bcnopenchallenge.org/> [consulta 19/07/2016]

⁹³ Vegeu més informació a la pàgina web del repositori Clipfiles: <http://www.clipfiles.tv/> [consulta 19/07/2016]

Tant l'arxiu fotogràfic com els fons que hi ha a col·leccions del museu s'han anat digitalitzant, escanejant o fotografiant en funció de cada cas, i s'ha pujat part d'aquestes imatges a la pàgina web.

a) A quants DPI s'escanegen les imatges?

Segons els barems que ens venen marcats.

b) Es digitalitza a color o en escala de grisos?

A color.

c) Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A?)

Els documents que tenen més d'una pàgina generen un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document?

La gràcia de Clipfiles és que es puja una sola còpia de preservació i el propi repositori genera una imatge de consulta en el moment, fet que estalvia espai.

• Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?

Sí, a través d'aquest projecte.

• Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?

En el cas de la correspondència, la digitalització s'ha fet després del condicionament de contenidors, però com que el projecte d'Open Challenge ens ve de fora, hagués pogut passar en algun altre moment.

• Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en pro-

cés de digitalització?

Open Challenge és un projecte cooperatiu en el sentit que engloba diversos centres. La finalitat última és que puguem creuar i intercanviar informació i tenir totes les variables per saber si d'altres centres poden disposar de documentació que a tu et pugui servir.

• Feu la digitalització abans o després de fer la descripció dels documents?

Es dona el mateix cas que en el tractament físic. La descripció dels documents era condició sine qua non del projecte Open Challenge.

• On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?

Sí, ja s'està treballant en pujar els documents a Clipfiles. Al principi es farà una ingesta massiva, però més endavant cada tècnic responsable d'alguna de les col·leccions del museu s'haurà de responsabilitzar de les seves pròpies ingestes d'imatges.

• Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?

Ara encara tenim un servidor intern propi, però s'anirà abocant tot a Clipfiles i a la llarga tot es consultarà per internet amb aquest servei d'emmagatzematge externalitzat.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

Quan comptes amb un projecte extern i amb una estructura que ells ens ofereixen està molt bé. En funció de la documentació que tenim ens porten unes eines o unes altres per poder fer una digitalització eficaç i de qualitat, això fa que puguem treballar al màxim.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

De no fer-ho a poder-ho fer.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Tenir pressupost per seguir-ho fent.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Els centres de l'ICUB ens tenim els uns als altres, tot i que potser ens manca tradició de trobar-nos més. En funció de les necessitats valdria la pena, des del punt de vista dels tècnics, fer una reunió per posar en comú els problemes que puguin sortir d'un projecte com aquest.

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?

Hi ha el quadre de classificació.

• Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subseries, ítems, etc.)?

Hi ha un inventari superficial de bona part del fons d'arxiu.

• Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per internet?

No es poden consultar per internet però alguns inventaris es poden facilitar als usuaris que ho demanin.

• Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?

Recentment s'ha dissenyat un quadre de classificació d'efímers (aviat s'ampliarà a la resta de col·leccions documentals) basant-se en els propis fons. S'està treballant en la unificació de termes a usar per a descriure cada tipologia (aquests termes queden força delimitats per l'ús que se'n fa a Museumplus).

• A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?

S'ha utilitzat també com a referència el quadre d'efímers de la BNE.

• **El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per internet?**

De moment és un document de treball intern perquè encara està en fase d'estudi.

• **Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?**

Els documents que s'han tractat com a objecte museístic s'han descrit a nivell d'ítem a través de Museumplus. D'altra banda, la correspondència també s'ha descrit a nivell d'ítem a través d'ATOM. Actualment s'està plantejant l'opció de fer fitxes a diversos nivells en funció de la necessitat. Es valora d'usar el nivell de sèrie per a algunes col·leccions documentals (entre les quals hi poden haver efímers).

• **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

S'utilitzen els camps de descripció de la norma NODAC i per a la descripció d'objecte exposat s'utilitza el programa específic Museumplus.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Alguns dels ítems descrits amb Museumplus es poden visualitzar a través de les col·leccions en línia de la pàgina web del museu. També s'està treballant amb Atom, però de moment només es podrà consultar in situ.

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efímers?**

No a l'hora de copiar registres d'ítems que es trobin repetits a un altre lloc, però les directrius arxivístiques s'han pactat amb la resta de centres documentals de l'ICUB.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?

De fet estem en una fase incipient. El què ens funciona és poder participar en projectes d'aquest nivell liderats des de l'ICUB per impulsar-nos a nosaltres i permetre'ns desenvolupar projectes que penguin d'aquest gran. I també seguir afavorint les col·laboracions amb les universitats, perquè ha valgut molt la pena.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

Ha millorat molt, moltíssim, de no fer-ho a poder-ho fer.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Aquí hi entra molt la part de la difusió, explicar a través de la pàgina web què és el centre i de retruc què fa l'arxiu documental, imatge i biblioteca per tal de donar-nos a conèixer i a partir d'aquí buscar feedback de qui sigui. I a la vegada traspasar la inquietud a la direcció del centre i a l'ICUB. D'una banda som tècnics però de l'altra també som gestors.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

En el cas d'aquesta nova proposta de tractament hem estudiat la manera de fer d'una bona pila de centres, com la BC, la Filmoteca, la DGCPAAC, etc.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?**

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

Els efímers de moment no.

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

Els documents tractats com a objecte museístic estan digitalitzats i es poden visualitzar a través de la secció “Col·leccions en línia” de la web del museu⁹⁴.

⁹⁴ Vegeu: <http://cataleg.museumares.bcn.cat/> [Consulta 30/05/2016]

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

Ara, a través de col·leccions en línia. En un futur potser a través de Clipfiles via Atom.

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

Catàlegs del propi museu i articles del personal tècnic de la casa.

Xerrades.

Sí, per exemple s'ha fet una conferència pel què fa al tema de les tombes de Poblet.

Mitjans de comunicació.

Sí, tenim un servei de comunicació que fa notes de premsa, per exemple quan s'inaugura una exposició nova, etc.

Exposicions pròpies

Sí, una bona part d'aquests documents formen el gabinet del col·leccionista de l'exposició permanent del museu.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Sí, el què surt més són els objectes del gabinet del col·leccionista, com goigs o ventalls i existeix un protocol de préstec i de com s'ha de difondre.

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

Sí, a través de Facebook, que ens funciona molt bé.

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic.

No estan establertes, però tot i així per exemple va venir un grup d'estudiants de 3r del Grau de Documentació als quals vam poder explicar els continguts de les nostres col·leccions i els nostres fons documentals.

Activitats per als infants.

No.

Viquipèdia.

Es va fer una sortida inicial que després no va tenir més continuïtat.

Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?

També podem considerar les trameses digitals, les mailing lists, per a promocionar els serveis del museu i que van apareixent a revistes mensuals, etc.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

Ara és molt parcial perquè encara no hi ha tota la informació que caldria a la pàgina web, el Centre de Documentació i Recerca és un projecte relativament nou i encara estem preparant com ha de ser la sortida a nivell de difusió.

• Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)

Molts investigadors i també estudiants universitaris. Pel què som i representem, el Museu Marès representa una cronologia concreta i és un bon recurs

per als estudiosos. A l'hora de fer difusió som partidaris d'aprofitar totes les efemèrides possibles i enviar informació a determinades institucions en el moment adequat i la institució en farà difusió perquè és el que toca en aquell moment. Cal aprofitar les circumstàncies i rendibilitzar els recursos.

• **Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuosos d'aquestes col·leccions?**

Tan poden estar interessats amb els documents com a font primària d'informació com pel seu valor artístic o de disseny. Pel que fa a l'arxiu documental crec que prima més el contingut i la funcionalitat i en canvi els documents amb il·lustracions estan més vinculats a l'exposició del museu.

• **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

Ens en demanen sovint, però no es cobra. A nivell de difusió sí que es vetlla molt sobre com surt documentada aquesta imatge, amb això sí que tenim uns protocols molt definits. Com a institució és important no fer reliscades en aquest sentit. Actualment si demanen un document que no està digitalitzat s'aprofita per inventariar-lo i tractar-lo. També ens van bé aquestes peticions per a detectar errors en els diversos inventaris i catàlegs dels museus.

• **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

Mantenim un registre per a les consultes per saber qui ha vingut, què ha demanat, com s'ha fet la tramesa i per quin motiu. Això dona molta informació valuosa, en podem treure els indicadors d'ús i també ens pot orientar per a noves consultes (si et tornen a demanar la mateixa informació, qui d'entre nosaltres ho va resoldre, si la persona que ho va demanar va publicar algun article sobre el tema, per revisar l'ús de les referències o per reclamar algun catàleg o opuscle que ens pugui interessar, etc.).

Amb la meua experiència professional en diversos museus, on això no es gestiona tan bé, valoro molt aquest sistema. Aquesta informació és pública per al treball conjunt del museu i és una manera fantàstica per a treballar coralment. Aquest registre inclou tan les consultes al centre de documentació com les de la secció de col·leccions del museu. Tota aquesta informació ens ajuda a generar els indicadors que passem a l'ICUB a final de cada mes. És un sistema molt transversal que es lidera des de la secció de comunicació.

• **En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?**

Aquesta gestió de les consultes, com he dit, és fantàstica. El Facebook també funciona força bé i l'aprofitament d'efemèrides per a difondre fons de temes concrets també té bons resultats. També està clar que un museu petit també dona aquestes possibilitats perquè podem treballar molt de prop amb el departament de comunicació i ja penses d'una manera molt global i transversal.

• **Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?**

El Centre de Documentació ha de fer la seva presentació al món, estem posant totes les eines per difondre'ns i dir qui som i a on volem arribar, utilitzant tots els mitjans per donar-nos a conèixer i que augmentin les consultes. S'haurà de veure com això revertirà en el museu.

• **Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?**

També tenim una llista de centres per anar a visitar, a vegades fem alguna trucada

Entrevista 15

per saber com ho resolen en altres llocs però en general també és un tema que està una mica pendent d'estudiar amb més calma, tot i que la direcció del museu considera que s'ha de fer força. En tot cas mirem tan dins del propi ICUB com fora i hem mirat molts altres arxius. La gràcia de la difusió també és que sovint permet veure les estratègies dels altres directament des d'Internet.

Centre: ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE BARCELONA - SECCIÓ DE GRÀFICS

Persones entrevistades: Santi Barjau i Elisa Regueiro

Data: 3.06.2016

Web: <http://w110.bcn.cat/portal/site/ArxiuHistoric/> [consulta 17/08/2016]

Correu de contacte: arxiuhistoric@bcn.cat

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efímers i què no?

Ja hi havia organitzades unes agrupacions de documentació que s'havien fet per tipologies de document, amb els seus inventaris.

Nosaltres ens hem plantejat agrupar-les, ja que el nostre quadre de classificació distingia plànols, mapes, dibuixos, gravats i cartells i la resta quedava sense saber on ubicar-la. Per això ens hem decidit per crear la categoria que coincideix bastant amb el concepte d'ephemera⁹⁴, on hi entren uns documents que ja estaven ordenats i classificats però que no teníem on penjar-los del quadre de classificació.

Ho hem anomenat col·lecció d'ephemera i encara estem tancant les subcol·leccions que hi entren: invitacions, menús, el què sigui. El tema està in progress. També ens estem plantejant si cal fer agrupacions intermèdies, per exemple "documentació personal" (recordatori de bateig, comunió i defunció) o "documentació econòmica" (accions, pagarés, etc.).

El que no tenim clar on posar és la literatura popular (auques, romanços, goigs, etc.); si són efímers o si són una altra cosa per ella mateixa. És difícil posar els límits. Els que tenen una validesa limitada o una data concreta encara, però n'hi ha que no queda tan clar.

b) Quines tipologies d'efímers hi ha al vostre centre?

Tenim molta varietat, els mencionats aquí dalt i molts altres.

c) Feu una distinció entre materials efímers i publicacions menors o literatura gris?

Aquí, dins de l'arxiu, també hi tenim biblioteca i aquesta té una dinàmica pròpia. A part de llibres també tenen una secció d'opuscles que estan catalogats un a un com si fossin monografies. Alguns catàlegs d'exposicions els tenim nosaltres i d'altres, depèn de com estiguin enquadernats, van a la biblioteca. Poden caure a qualsevol dels dos llocs.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

Originalment, quan es va muntar la secció, es recollien documents relacionats amb la història de Barcelona, per això no només hi ha documents antics sinó que n'hi ha molts de l'època en què es van recollir, cap als anys 30. Durant uns anys hi va haver la voluntat de recollir, però ara ja no es recull. També vam marcar una línia a partir de l'any 80.

Alguna vegada de tant en tant hi ha alguna proposta de donatiu, tot i que concretament d'efímers, no. Ara ens han anat arribant dibuixos de publicacions periòdi-

⁹⁴ Podeu veure veure els diversos tipus de documents de la secció de gràfics de l'Arxiu Històric a: <http://w110.bcn.cat/portal/site/ArxiuHistoric/menuitem.ab-2d885af1118530cef7cef7a2ef8a0c/index-c72e.html> [consulta 20/08/2016]

ques. Pot ser que els diversos centres estiguem poc coordinats i que tots acceptem un mateix tipus de documents i rebutgem un mateix, és difícil de saber.

D'intercanvis no en fem; de moment, conservem els duplicats i ja està. Quan tinguem problemes d'espai ja ens ho pensarem. Alguna vegada hi ha alguna proposta de compra, però no gaire. El pressupost d'adquisicions és per a tota la casa i si s'ha de comprar un document medieval, per exemple, evidentment passarà per davant nostre.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efimers dins dels fons personals del centre?

Abans s'havia pogut arribar a separar, també en funció de la mida del fons, però ara si entra un fons s'organitza i es cataloga com a fons. Es conserva el fons, però pot passar que físicament, per temes de conservació, es separin alguns documents concrets. La veritat és que no es dona molt el cas.

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

Abans que arribin ja hi ha un filtre. Es fa una proposta de donació, es parla amb el director, etc., hi ha un circuit intern. Depèn una mica de la mida de la donació, si és més petita se'ls hi fa una carta d'agraïment i si és més gran han d'anar al ple de l'Ajuntament de Barcelona.

Hi ha gent que et vol fer una donació i t'adones que els documents no tenen gaire valor més enllà del sentimental. Cal saber filtrar. Per això, els criteris d'acceptació són ben clars: el document ha de tenir rellevància per a la història de Barcelona, o ha de completar una col·lecció que ja tenim o el productor ha de tenir un vincle important amb la ciutat (aquest és una mica massa ample). Si veiem que la documentació és interessant però no és adient pel nostre centre intentem dirigir al donant cap a un altre centre que sigui més adequat.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Pels usuaris que tenim que fan recerca per història o necessiten imatges per a publicacions. Hi ha coses que s'han anat demanant sempre (documents cartogràfics o gràfics), i també hi entren aquests documents, que tenen més varietat.

Jo crec que són uns documents que s'identifiquen en la vida de les persones. Quan fem visites i ho ensenyam, són uns documents que desperten molta empatia, ja que són testimonis quotidians. No tothom ha tocat plànols d'edificis però tots hem tingut contacte amb la publicitat, per exemple.

Tot i que a vegades es consideren documents de segona categoria, hi ha coses molt maques i els intentem ensenyar a través de tots els canals de difusió que utilitzem.

h) Conserveu els efimers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Com he dit, ja no recollim pràcticament res, excepte el que produeix l'Ajuntament, però no tot. Sobretot ens arriben festes, activitats, exposicions i concerts de la Virreina.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

A la secció de gràfics som dues persones en plantilla i cada sis mesos ve una persona que ve d'un pla d'ocupació (en aquest cas es dedica a revisar les imatges que ja estan digitalitzades i a penjar-les a la nostra base de dades).

A part, hi ha tot un seguit de serveis que són per a tot l'arxiu, i concretament del

servei de sales tenim una persona que ens ajuda a atendre els dies que fem servei a l'usuari dins del nostre espai. De becaris, també n'anem tenint de tant en tant de l'ESAGED. La veritat és que el personal ha anat disminuint.

Els quatre eixos del tractament documental

1. Preservació i conservació

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?**

Allò que comentàvem: hi ha serveis comuns per a tot l'arxiu. Un d'aquests és el de restauració: tenim una restauradora que dóna suport a tot l'arxiu, que s'ocupa de l'adquisició dels materials i de la instal·lació dels magatzems.

• **Quins contenidors utilitzeu?**

Fundes tipus Mylar per un cantó i Reemay per l'altre, que sembla que respiren millor. També camises de paper barrera i caps de preservació. Els materials es van substituint a mesura que es pot.

• **Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?**

Tenim diversos espais de dipòsit i com a mobiliari utilitzem prestatgeries metàl·liques i planeres.

• **Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?**

El pressupost és per a tota la casa i el gestiona la restauradora, que ens pregunta què necessitem.

• **Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?**

També el gestiona ella, tant per les restauracions que es fan a la casa com per les que s'envien a fer fora (que són sobretot materials de gran format). Ella decideix què s'ha de fer.

• **Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració? Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)**

En vam tenir una fa uns anys: jo encara no treballava aquí però sé que van haver de tancar durant tres mesos i que tot el personal es va haver de dedicar a descontaminar els fons. No sé com es fa, però m'imagino que en cas d'emergència sempre es compta amb el suport d'una institució superior, que en el nostre cas seria l'Ajuntament.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

Sí, la restauradora de l'arxiu, que s'ocupa de restaurar peces i de marcar quins materials hem d'utilitzar, tot i que la feina d'enfundar la fem nosaltres.

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?**

Com a usuaris ho hem vist, però no com a treballadors. Es va fer la remodelació de l'edifici per etapes, i en una d'aquestes es van buidar tots els magatzems i els documents es van instal·lar temporalment en un contenidor extern adossat a la façana.

Durant aquesta època l'arxiu no va tancar, es va utilitzar un espai provisional. Això és un gran què, perquè en d'altres llocs haurien tancat, i aquí van tenir l'ànim de conviure amb les obres.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

Crec que com ho tenim està bé. L'espai és molt agradable i està molt ben muntat. S'han anat fent petites millores a l'espai de consulta i treball. El catàleg en línia ajuda a resoldre molts dubtes de manera remota, de manera que no cal moure els documents. Penso que oferim un servei molt àgil i estem molt abocats a ajudar al ciutadà.

Quan vas d'usuària a altres llocs te n'adones que aquí hi ha coses que funcionen molt bé. Per exemple, aquí no cal demanar cita prèvia, véns i et servim el document bastant de pressa i les reproduccions d'un dia per l'altre.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Seria fantàstic poder fer aquesta recerca per adquirir coneixements i aplicar-los, però no s'acostuma a fer per falta de temps. És per això que coneixem altres centres, però com a usuaris. També ens estudiem amb atenció les webs d'altres centres, per exemple de la Biblioteca de Catalunya.

Estaria molt bé seure i parlar amb els altres i, de fet, el nostre arxiu forma part de l'Arxiu Municipal de Barcelona, que són com 15 arxius⁹⁵, per tant ja formem part del nostre propi col·lectiu i tenim alguns temes comuns. De fet, nosaltres som una mica especials perquè d'una banda anem amb els altres arxius, però de l'altra som l'únic que també depèn de l'ICUB.

⁹⁵ També hi ha l'arxiu contemporani, el fotogràfic i els arxius de districte.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o barems de digitalització definits? En cas que sí, quins? Ens els podeu facilitar?

La digitalització també és un dels serveis que són comuns a tot l'arxiu i tenim el luxe de tenir una persona que s'ocupa de tot el tema de reprografia i digitalització. És ella qui controla els barems que s'apliquen.

Hi ha unes prioritats en la digitalització, perquè no tot el que l'usuari vol digitalitzar es guarda en el banc d'imatges de l'arxiu històric. Tampoc es digitalitzen tots els tipus de documents dins de les partides de digitalització que hi ha cada any. Per exemple, el fons d'efimers no es digitalitza. A la nostra secció es va començar pels formats grans, lògicament, per un tema de preservació i manipulació. També s'han fet bastant cartells i mapes; els dibuixos i gravats es van fent mica en mica. En canvi, els efimers, com que tampoc estaven registrats o catalogats, s'han anat deixant pel final.

a) A quants DPI s'escanegen les imatges?

Normalment, els jpg són a 150 ppp i els tiff a 300. També depèn de la mida de cada document, és clar, perquè no és el mateix un segell que un plànol.

b) Es digitalitza a color o en escala de grisos?

A color.

c) Es genera un format de preservació i un format de consulta? (Són TIFF, PDF, PDF/A? Els documents que tenen més d'una pàgina gene-

ren un arxiu digitalitzat per cada pàgina o un de sol per a tot el document?
Fem jpg i tiff, i ara també hem començat a fer pdf.

• Externalitzeu el servei de digitalització? Potser només en el cas de materials concrets (amb formes o mides especials)?

A l'arxiu tenim un escàner de mida DinA0 que està en funcionament tot el dia i que digitalitza per a tota la casa. Generalment treballa per als usuaris de la sala de consulta general, que consulten hemeroteca i fons d'arxiu medieval i modern. A part de la persona responsable, també hi ha personal extern que està treballant en la digitalització tot el dia. Amb la premsa antiga es veu molt de progrés.

D'altra banda, externalitzat només fem una campanya a l'any per a grans formats.

• Feu la digitalització abans o després d'aplicar el tractament físic de preservació dels documents?

Aquí tenim el problema que sovint s'han de restaurar abans de digitalitzar i no sempre en tenim prou de restaurats. Alguna vegada s'ha digitalitzat sense restaurar i un cop restaurat s'ha repetit.

• Optimitzeu recursos de digitalització cooperant amb d'altres centres que puguin tenir els mateixos fons repetits i que també estiguin en procés de digitalització?

Diria que no. Per exemple, als arxius de districte pot ser que tinguin els cartells de les festes dels barris i pot passar que els dos els hàgim digitalitzat i que no ens hàgim coordinat. Tot i que intentem que no es cavalquin competències.

• Feu la digitalització abans o després de fer la descripció dels documents?

Depèn del cas. Per exemple, teníem uns plànols molt grans del projecte de reforma de la plaça Catalunya, que costaven molt de manipular, i va ser més fàcil descriure'ls a partir de la digitalització. Però d'altra banda tenim moltes fitxes sense la imatge, per tant normalment es fa abans.

• Dediqueu un pressupost anual a la digitalització dels vostres fons? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?

Sí, tenim el nostre propi servei.

• On emmagatzemeu els arxius digitalitzats? Externalitzeu el servei d'emmagatzematge?

Tenim un repositori d'imatges que és per a tot l'Arxiu Municipal (tot i que em sembla que l'Arxiu fotogràfic va una mica a part) que es diu Ulisses.

• Els documentalistes del centre teniu un accés ràpid a aquests arxius ja sigui a través de discs durs o de la xarxa local?

Sí, tot i que de fet d'això també se n'ocupa la tècnica de reprografia. Ella té els seus discs durs controlats i se li demana una imatge quan cal. Hem tingut alguns problemes d'espai i memòria però s'han anat resolent.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la digitalització són un èxit, què us funciona?

Abans venien els usuaris a consultar el document directament i ara es "conformen" amb la versió digital per Internet. Hem de reconèixer que a vegades amb la consulta digital no en tenen prou, però és cert que és molt còmode, especialment pels que no viuen a Barcelona.

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

- **Teniu algun manual o guia que us orienti a l'hora de distingir entre els diversos tipus de documents efímers? En cas que sí, en quines fonts us heu basat per elaborar-lo? Ens el podeu facilitar?**

Una guia, concretament, no. La majoria de subcol·leccions ja estan tancades i per tant no ens hi hem trobat tant, de no saber què és què. En tot cas, ja hem assumit les classificacions que es van fer en el seu moment.

- **Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subsèries, ítems, etc.)?**

No. Encara ens hem de mirar uns inventaris que hi havia fets de fa temps, sabem que tenien diversos nivells de detall. Sí que intentem tenir una relació de continguts aproximada, saber on treballem i amb què.

- **Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per Internet?**

Abans estaven físicament impresos aquí a la sala, ara els estem normalitzant d'una manera més homogènia i coherent i s'estan generant uns pdf, que també es deixen impresos físicament aquí, però que també es penjen a la fitxa de subcol·lecció de tal document o tal tipologia de paper. Si la fitxa no existeix encara, es fa de nou i allà s'hi adjunta el pdf amb l'inventari.

- **Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?**

Sí, ja està fet de fa temps. El quadre de classificació de l'Arxiu Municipal divideix els fons en: institucionals, privats, personals, entitats i col·leccions.

- **A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?**

Ja estava fet. Per a les noves subcategories que estem creant d'efímers sí que ens vam mirar el quadre de la BNE, l'enciclopèdia de l'ephemera⁹⁶ i d'altres, però t'acabes adonant que cadascú fa el que pot amb el que té a casa.

També és cert que la classificació depèn de la Direcció del Sistema Municipal d'Arxius, que són els que tenen l'última paraula per a unificar-ho tot.

- **El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per Internet?**

Més o menys: el catàleg que es pot consultar des de la nostra pàgina web té una mena de cercador on es pot veure la classificació en forma d'arbre al lateral⁹⁷.

- **Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?**

Els cartells sempre els fem un a un, perquè històricament sempre ha estat una col·lecció a part. En canvi, els programes de ball només s'havien inventariat i per tant hem fet el recull. Depenem una mica de la tradició del què s'ha anat fent aquí, per exemple els goigs i els romanços també s'han anat fent un per un.

- **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

Tenim una normativa municipal arxivística, creada sobretot per personal de l'ajuntament i adequada als fons que tenim. Hi ha el mètode de descripció AIDA que recentment hem estat revisant. També hi ha un tesaurus que es va fer per a tots

⁹⁶ És a dir, les obres de Rosario Ramos i de Maurice Rickards, respectivament.

⁹⁷ Vegeu: <http://w151.bcn.cat/opac/advanced> [consulta 20/08/2016]

els arxius de l'Arxiu Municipal.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Al catàleg en línia hi ha les imatges digitalitzades incrustades a cada descripció. Hi ha hagut algunes excepcions, com per exemple el catàleg de mapes que es va editar amb format llibre (en una altra secció van fer el de pergamins).

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efímers?**

Quan vam revisar el mètode de descripció va ser al revés: els arxius de districte, que s'han trobat que tenen cartells, per exemple, han vingut a preguntar-nos com ho fèiem nosaltres. Però no ens hem trobat gaires casos.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la descripció són un èxit, què us funciona?

Va bé, però hem fet molts canvis en els últims anys i se'ns han descontrolat algunes coses. Abans utilitzàvem un sistema anomenat VICA (fons visuals i cartogràfics), d'aquest vam migrar a l'Albalà, i d'aquest a Albalanet.

Definitivament, és un avantatge que ara quedi tot més o menys a la vista a través del catàleg en línia, tot i que els descriptors a vegades poden posar algunes traves. Et limiten a l'hora de fer un registre.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **A través de quins canals el centre fa difusió dels seus fons efímers, dels inventaris o dels quadres de classificació dels fons?**

Catàleg. (En cas que sí, quin?)

Nosaltres tenim una mena de catàleg que es diu Albalanet, que funciona per la xarxa, però fa poc que hem canviat i encara n'estem aprenent. És més ràpid i generalment va més bé.

Web de la institució (En cas que sí, quina?)

A la web de l'arxiu hi ha l'almanac i s'intenten treure aquests documents vinculats amb un tema o amb una època de l'any o amb algun aniversari⁹⁸.

Dipòsits o repositoris digitals (En cas que sí, quins?)

En el catàleg, els documents que tenen fitxa individual tenen la imatge. Encara s'ha de parlar com ho farem pels documents que només apareguin en fitxes factícies; no sé si t'indria sentit veure 1.000 imatges enganxades a la fitxa de la col·lecció de menús, per exemple. De moment, les imatges digitalitzades d'efímers no es guarden, només s'utilitzen per l'atenció a l'usuari.

Publicacions (En cas que sí, són publicacions especialitzades o dirigides a un públic general?)

Sí que ens demanen documents per posar-los en publicacions. Cada dos anys es fa el congrés d'història de Barcelona i s'il·lustren les ponències amb imatges nostres. També hi ha unes jornades de cartografia, etc. D'efímera no ens hi hem trobat gaire, encara.

Xerrades

Des de l'arxiu es munten actes diversos, però cap de concret per a parlar d'efímers. Això no vol dir que no es pugui fer una proposta.

⁹⁸ Vegeu l'Almanac a: <http://w110.bcn.cat/portal/site/ArxiuHistoric/menuitem.ab2d885af1118530cef7ce-f7a2ef8a0c/index68ed.html> [consulta 20/08/2016]

Mitjans de comunicació

En motiu de les exposicions del vestíbul ens han fet algunes entrevistes per la radio i per premsa.

Exposicions pròpies

Tenim una exposició que es fa al vestíbul, on es fa un tast del què hi ha a l'arxiu. I llavors van apareixent diverses seccions de l'arxiu. Les exposicions es canvien cada mig any. L'any que ve, que és el centenari, durarà tot un any.

Les exposicions del vestíbul després es pengen com a exposició virtual al web de l'arxiu⁹⁹. Es pengen amb les peces digitalitzades i els textos de l'exposició. És una bona manera perquè quedi constància que s'han fet.

Préstecs per a exposicions alienes (En cas afirmatiu, teniu una normativa de préstec establerta? Ens la podeu facilitar?)

Sí que en fem alguns. Normalment la restauradora fa un informe per determinar si la peça pot sortir i també es gestiona l'assegurança, etc..

Xarxes socials (En cas que sí, quines?)

No, no està gaire actiu.

Visites guiades i d'altres activitats obertes al públic

També aprofitem les jornades de portes obertes, el dia internacional dels museus, per Santa Eulàlia, que es fa una instal·lació al pati, etc. També fem visites comentades a grups de recerca i universitaris.

Activitats per als infants

No. La filosofia de la casa és que els visitants han de ser de grups de recerca o universitaris. De fet, l'accés a l'arxiu està limitat a majors de 16 anys. La meua opinió personal (diu l'Elisa Regueiro) és que és bo obrir-se a tothom i que els nens són el futur, però cal respectar la filosofia de la casa.

Viquipèdia

Es van fer algunes entrades noves o se'n van millorar algunes d'existents com a proposta de l'arxiu. També en vam fer una de genèrica sobre l'arxiu, una sobre el Duran i Santpere, alguna sobre un fons medieval important que tenim, diria que també vam fer la dels dibuixos del Perich. Hi havia una proposta de continuar però no sé si està activada. Amb la preparació del centenari ha quedat tot parat.

Feu difusió per alguna altra via que no hàgim mencionat?

Tenim un cap de comunicació que és qui s'ocupa de la difusió a través de la web, qui organitza les publicacions, etc. També tenim una sala d'actes.

• Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?

Jo penso que saben poc que tenim tot això, tot i que hi ha aquestes guies que s'han publicat. Moltes vegades quan ve algú i li ensenya el que tenim ens diu que no s'ho esperava. Ho hem de divulgar una mica més.

A les visites comentades, quan ensenyes uns romanços de crims, unes invitacions de ball, o el què sigui, la gent es sorprèn molt i et pregunten "Això es pot venir a veure?".

• Quin tipus d'usuari consulta aquests materials? (Investigadors, dissenyadors o artistes, públic general, etc.)

Investigadors, historiadors varis, alguns dissenyadors també. A vegades venen ciutadans per la curiositat, sobretot jubilats. Últimament també ens ve gent que està estudiant el seu fons familiar. També han vingut escriptors, per ambientar-se.

⁹⁹ Vegeu les exposicions a: <http://w110.bcn.cat/portal/site/ArxiuHistoric/menuitem.ab2d885af1118530cef7cef7a2ef8a0c/indexdedf.html> [consulta 20/08/2016]

En Santi té un vincle personal amb el món del disseny, per la tesi que va fer, i vulguis o no gràcies a això s'ha creat un pont amb un públic molt interessant.

• **Quin ús en fan? Què perceben els usuaris com a valuosos d'aquestes col·leccions?**

L'ús final potser no l'acabem de saber. Quan demanen una imatge per un llibre sí que ho podem saber però d'altres coses potser no ens arriben. Per exemple, va venir una noia a veure els dibuixos d'indianes, estampats per a teixit de cotó dels s.XVIII i XIX, per a poder-los recrear, però mai vam veure el vestit final.

• **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

Al web surten uns preus fixats per l'Ajuntament, que es renoven cada any¹⁰⁰. El jpg s'intenta que sigui molt barat per incentivar la recerca, i a més amb el carnet d'estudiant tenen un 50% de descompte. El tiff és una mica més car perquè s'entén que l'acostumen a necessitar les editorials per fer-ne un ús comercial.

• **Quantes consultes d'aquests materials calculeu que es fan al cap de l'any? Teniu en compte aquest indicador per a les estadístiques d'ús dels vostres serveis?**

A la nostra memòria es veuen reflectides les xifres de consulta de cada any. Tenim un indicador per a comptar els usuaris, els materials consultats, etc. Això es fa de tota la casa. Les consultes remotes també es compten, però no ho gestionem nosaltres.

• **En la dinàmica de treball actual del centre, quins projectes de difusió són un èxit, què us funciona?**

A nivell general, a l'arxiu ens estem posant al dia; ara amb el catàleg en línia estem veient un boom.

• **Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?**

Sempre es podria fer més.

¹⁰⁰ Vegeu: <http://w110.bcn.cat/portal/site/ArxiuHistoric/menuitem.ab2d885a-f1118530cef7cef7a2ef8a0c/index7b6c.html> [consulta 20/08/2016]

Centre: MUSEU DE LA CIÈNCIA I LA TÈCNICA DE CATALUNYA
 Persones entrevistades: Àngels Dalmases
 Data: 17.06.2016
 Web: <http://mnactec.cat/ca/recerca/biblioteca> [consulta 20/07/2016]
 Correu de contacte: adalmases@gencat.cat

Preguntes inicials

a) Què considereu com a documents efimers i què no?

Tenim una biblioteca patrimonial especialitzada en patrimoni industrial (tot el què envolta les fàbriques quan ja són història). Així doncs, el format no ens interessa tant com el propi contingut (per exemple, si tenim material efímer que tracti el tema de la fàbrica tèxtil, anirà amb la resta de documents que tractin aquest tema). Jo ho catalogo seguint les plantilles de Millennium, normalment com a material gràfic i a la CDU es classificarà segons el tema.

Així doncs, entenc com a efímer tot el què caduca i és obsolet al cap d'un temps, però per a nosaltres no deixa de tenir valor i no ho llençarem. Per a mi abans efímer era material no llibre, efímer és un adjectiu que es queda curt, et defineix un tipus de fons, però no acaba d'abastar tot el què ens agradaria. El tema m'ha fet rumiar i he estat buscant què diuen a la BC i veig que aquest material no deixa de ser material gràfic. Són uns materials que solen ser molt publicitaris, i per tant tenen una caducitat, tot i que per a nosaltres no perden el valor.

b) Quines tipologies d'efimers hi ha al vostre centre?

Per exemple, etiquetes dels paquets de roba. Tot el què tingui a veure amb tèxtil, transport i d'altres fàbriques ens interessa, sigui en el format que sigui. També tenim llibres de mostres de teixits, que són molt bonics. Tenim calendaris, punts de llibre, retallables, llibres de maquetes d'aeronàutica, llibres per a acolorir, etc. Per posar un altre exemple també tenim un conjunt monogràfic molt interessant anomenat "Exposició de la història del transport a través del retallable" feta per l'Associació d'amics pel retallable. O també ara ens arribarà un donatiu de temàtica ferroviària amb un bon grapat de graelles d'horaris, etc.

c) Feu una distinció entre materials efimers i publicacions menors o literatura gris?

Sí que distingim de la literatura gris, que considero que és completament diferent.

d) Quins són els tipus d'adquisició dels fons (DL, donacions, compres, intercanvis) al vostre centre?

D'aquest tipus de documents, donacions, principalment. També tenim una col·lecció d'etiquetes que es va comprar.

e) Què feu quan trobeu col·leccions d'efimers dins dels fons personals del centre?

No m'he trobat amb el cas. L'únic cas que s'hi pot assemblar és el d'un fons de llibres d'un senyor dins dels quals m'anava trobant coses (notes manuscrites, etc.) i ho vaig anar desant a part. Si em trobés amb el cas, segurament ho catalogaria pel seu tema (tèxtil, transport, etc.).

f) En el cas de les donacions, què refuseu? Teniu un protocol d'actuació destinat al rebuig o acceptació de donacions? Ens el podeu facilitar?

En el cas de monografies, si la temàtica no ens queda de massa a prop, sí que diem que no. En el cas dels efimers no ens hi hem trobat. Sí que refusem, però m'ho penso molt abans de dir que no.

g) Quin valor doneu a aquests documents? Quina sortida en voleu donar?

Tenen tan o més valor que una monografia perquè despertin molta més curiositat. Si són gràfics cal tenir en compte que més val una imatge que mil paraules.

h) Conserveu els efímers actuals, produïts en els anys més recents? A partir de quina data considereu que heu de conservar la documentació?

Sí que ens quedem els actuals, sempre que tingui a veure amb la nostra temàtica, però la majoria de moment estan per tractar. Hi ha molt pocs documents catalogats.

i) De quins recursos disposeu (humans, físics i econòmics): Teniu treballadors dedicats exclusivament al tractament d'aquests documents?

Estic sola però, si hi hagués una persona només per efímers, tindria feina per anys. A vegades tinc algun suport temporal. Porto catalogant des del 2005, però sempre he estat sola i hi ha molta feina per fer, ara que ja porto un 85% del fons catalogat m'han d'arribar dues donacions que en total sumaran més de 5.000 llibres. Amb els efímers em plantejo de començar a fer reculls factícis, per blocs (ja ho he fet amb articles).

Els quatre eixos del tractament documental**1. Preservació i conservació**

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• Teniu unes pautes o protocols d'actuació definits? (de rebuda, tractament i pla preventiu). Ens els podeu facilitar?

Tenim una conservadora aquí al museu i ella té els seus propis protocols.

• En quin estat arriben els fons?

La majoria de documents ens arriben nous, i per tant en bon estat.

• On i com els emmagatzemeu d'entrada? Teniu un espai de rebuda o de quarantena?

De moment es deixa pla en un calaix.

• Quins contenidors utilitzeu?

El què ja he catalogat ho deso en dossiers (fasteners) de plàstic a les lleixes.

• Quin és l'espai i el mobiliari d'emmagatzematge definitiu?

Ho desem en calaixos metàl·lics o als prestatges.

• Dediqueu un pressupost anual per a contenidors de conservació? En cas que sí, el teniu en compte a l'hora de calcular l'increment dels fons i de noves adquisicions?

Especificat no, quan necessito una cosa la demano. En el cas dels efímers tindria problemes per preveure les necessitats i en canvi en el cas de les revistes és més fàcil calcular què cal.

• Dediqueu un pressupost anual per a la restauració o intervenció directa dels documents?

El museu té els seu propi departament i aquest rep una partida decent. Si necessito restaurar alguna peça no hi sol haver problemes.

• Teniu pressupostat un fons de contingència per a la restauració? Bé per a restauracions puntuals d'urgència o bé per a tractaments que afectin a una part més gran del fons (com poden ser plagues de fongs, acidificació, etc.)

Com que aquí tenim el departament de conservació ho gestionarien ells.

• **Teniu personal especialitzat en el tractament físic dels documents?**

Sí, la conservadora del museu. Jo havia fet alguna assignatura quan estudiava, però ho porta ella principalment.

• **Us heu trobat en la situació d'haver de fer un canvi de centre i un trasllat dels fons? Com ho vàreu gestionar?**

No però sí, perquè es va canviar tot el terra de l'espai i per això es va encaixar tot i després es va posar tot al seu lloc un altre cop. Jo no vaig fer la feina física però ho vaig gestionar: vaig marcar totes les capses i després va ser molt fàcil tornar-ho a col·locar al seu lloc. Ens va ajudar una empresa de mudances que no estava especialitzada. També hem fet alguna ampliació de metres lineals i ara aviat n'haurem de fer una de nova.

En la dinàmica de treball actual del centre, quins aspectes de la preservació i conservació són un èxit, què us funciona?

Tenir restauradora és fantàstic. En aquest sentit estem bé, hi ha suficient pressupost.

Respecte a això, què heu millorat respecte al passat?

La biblioteca és prou nova (just deu anys) i per tant tenim poca història i perspectiva per saber què hem millorat.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Seguir el què m'aconselli la restauradora. En tot cas tinc cura de tenir una secció de llibres de consulta per a ella.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Un cop més, ho porta ella.

2. Digitalització

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

Fa dos anys que s'està digitalitzant material, però no efímers, s'han fet monografies de moment. Com que els efímers solen ser material gràfic, es relacionen amb la fototeca i el programa per la fototeca s'està desenvolupant ara.

La fototeca es porta des de fora de la biblioteca i ho porta una altra persona. En tot cas som pocs i amb els recursos que tenim la digitalització d'efímers no és prioritària. En el cas de les fotografies, es fa una còpia de preservació i una de consulta.

3. Classificació i descripció

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

• **Teniu tots els fons inventariats? Fins a quin nivell de detall (col·leccions, sèries, subseries, ítems, etc.)?**

No tinc res inventariat, o està catalogat o no està tractat. Inventariar-ho suposaria molta feina i no tinc recursos per fer-ho.

• **Els inventaris estan a disposició dels usuaris del centre? Es poden consultar per internet?**

No hi ha inventaris.

• **Teniu definit un quadre de classificació per als vostres fons? Fins a quin nivell de detall?**

No, perquè els he catalogat pel tema que tracten i no pel format. Per a mi és mate-

rial no llibre, però després anirà junt amb les monografies de cada tema. Seria una manera fer-ho per format, però no m'ho he plantejat. El dia que entomi aquests documents amb més atenció m'ho hauré de plantejar, però de moment les quatre coses que he catalogat han anat a les prestatgeries per cada tema. Només tinc el cas dels segells postals i els valors de borsa, que els tinc junts.

• **A part del propi fons, en quines fonts us heu basat per a elaborar el quadre de classificació?**

Segueixo la CDU cegament. En tot cas, si n'hagués de fer servir algun, utilitzaria el que hi ha per objectes aquí al museu, no m'inventaria res de nou.

• **El quadre de classificació està a disposició dels usuaris del centre? Es pot consultar per internet?**

No.

• **Es fa una descripció per a cada ítem, una descripció de reculls facticis o es segueix algun altre tipus d'estratègia? En cada cas, per quins motius s'escull cadascuna d'aquestes estratègies?**

Reculls n'he fet molt pocs, i ha estat per temes i no per tipus; per exemple, si tinc tot un conjunt d'informació sobre un museu anirà junt (calendari, fullet, guia, etc.). He de reconèixer que els documents amb formes estranyes, com els calendaris grans, donen problemes, però de moment, com que el gruix està per catalogar, s'ha posat junt. Tot el què càpiga en un fastener de mida DinA4 va junt.

• **La descripció és normalitzada? Quines eines de descripció estàndards s'utilitzen (AACR2, ISBD, DCRM, DublinCore, etc.)?**

Tot normalitzat, no m'invento res. Cataloguem a través de Millennium seguint les pautes estàndards de les BEG i el CCUC.

• **Les descripcions es publiquen en un catàleg, en un repositori digital o per alguna altra via?**

Estem a les BEG i actualment estem entrant al CCUC. No tenim repositori digital.

• **La col·laboració amb d'altres centres us serveix d'ajuda a l'hora de descriure aquest tipus de fons efímers?**

Amb aquest tipus de document no. Tampoc és que trobi aquests documents enlloc, però si ho trobés m'ho copiaria i com a molt ampliaria el registre per complementar-lo.

Amb els recursos existents, què preveieu millorar de cara al futur?

Aquí no es pot millorar res mentre no hi hagi més personal. Es necessitaria una persona només per tractar revistes, una per tractar efímers (que per mi sempre és material no llibre), etc. En tot cas ara no ho puc entomar perquè hauria de deixar tota la resta de documents parats i això és impossible.

Potser em podria plantejar de dedicar-hi un mes a l'any, i seria alguna cosa.

Al vostre parer, quins centres documentals similars són una font d'inspiració i quina de les seves estratègies d'èxit es podrien imitar?

Sempre he sigut molt normativa i segueixo el què ja hi ha establert. Ara que hi ha internet ja no cal desplaçar-te a veure les biblioteques, però sí que m'estudio com estan catalogats els materials en altres llocs.

4. Difusió

Què s'ha fet fins el moment o quins protocols seguïu actualment?

Hem fet difusió del què tenim catalogat, és a dir les monografies (per exemple amb guies de lectura). Ara, amb els efímers no m'he plantejat res perquè no puc

oferir una cosa que no tinc ordenada. A arrel d'això potser m'ho planifico i m'ho plantejo, perquè estaria bé oferir el què tenim, ja que és un aspecte interessant del nostre fons.

• **Quin coneixement tenen els vostres usuaris de l'existència d'aquests fons?**

No em venen usuaris específicament per demanar-me documents efimers, però segur que si ho sabessin hi estarien interessats, ja que la iconografia interessa molt.

• **Si els usuaris sol·liciten les imatges digitalitzades dels documents en alta resolució els hi demaneu una retribució econòmica? Ens podeu facilitar el llistat de preus?**

En el cas de la fototeca abans no es cobrava però cal que ens fem valer. Jo no porto aquest tema però sé que hi ha una política al respecte.